

FOSTER

FOSTER

Fostering Child-Friendly Legal Environments
through collaborative networks

THEMISTOKLES AND DIMETERIS TSATSOS FOUNDATION

	D2.2 Trénerképző csomag
Working Package száma	WP2
Szerzők	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Iliana Boycheva, elemző, EU-jogi PhD-hallgató, a Bulgáriai Demokrácia Kutatóközpont ▪ Lora Briški, tanársegéd, a Ljubljana Egyetem Jogtudományi Karának Kriminológiai Intézete, Szlovénia; ▪ Miha Hafner, adjunktus a Ljubljana Egyetem Jogtudományi Karának Kriminológiai Intézete, Szlovénia ▪ Dr. Konstantinos Panagos, kinevezett adjunktus, kriminológia-büntetés-végrehajtás, Jogtudományi Kar, Athéni Nemzeti Kapodisztriasz Egyetem, a Görögországi Európai Alkotmányjogi Központ részéről ▪ Argyro Kaltza, MD gyermek- és serdülőkori pszichiáter, a P. Sakellaropoulos Society of Social Psychiatry, Görögország; ▪ Christine Maerkl, klinikai pszichológus – pszichoterapeuta, a P. Sakellaropoulos Society of Social Psychiatry részéről, Görögország; ▪ Michalis Papantonopoulos, pszichológus, interkulturális szociálpszichológia PhD-jelölt, a P. Sakellaropoulos Society of Social Psychiatry részéről, Görögország ▪ Maria Herczog, gyermekvédelmi szakértő, a Társadalomtudományi Kutatóközpont JTI részéről, Magyarország
További résztvevő	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Panagiota Fitsiou, pszichológus, P. Sakellaropoulos Society of Social Psychiatry részéről Görögország
Lektor	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Natasha Alexopoulou, Európai Alkotmányjogi Központ, Görögország ▪ Athina Fragkouli - Sakellaropoulou, Elnök, P. Sakellaropoulos Society of Social Psychiatry, Görögország
Disszemináció típusa	Nyilvános

Tartalom

Bevezetés	5
1. Gyermekbarát igazságszolgáltatás gyermekkorú áldozatok számára	7
1.1 Mi a gyermekbarát igazságszolgáltatás?	7
1.2 Gyermekbarát igazságszolgáltatás gyermekkorú áldozatok számára	7
1.3 Az ügyvédek szerepe a gyermekbarát igazságszolgáltatás megvalósításában	8
2. A bűncselekmények gyermekkorú áldozatainak jogai	11
2.1 A gyermekek jogaira vonatkozó nemzetközi és uniós jogszabályok	11
2.2 Az ENSZ Gyermekjogi Egyezménye	12
2.3 2012/29/EU irányelv (az áldozatok jogai)	16
2.4 A 2004/80/EK tanácsi irányelv (az áldozatok kártalanításáról)	21
2.5 2011/99/EU irányelv (európai védelmi határozat)	22
2.6 Az Európai Unió (EU) 2011/92 irányelve (a gyermekek szexuális bántalmazása elleni küzdelemről)	23
2.7 2011/36/EU irányelv (emberkereskedelem)	26
2.8 Az Emberi Jogok Európai Egyezménye és az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélkezési gyakorlata	28
3. A gyermekek személyes adatainak védelme és az ügyvédek etikai felelőssége	29
3.1 A jogi keret és az etikus viselkedés közötti kölcsönhatás	29
3.2 Nemzetközi és európai jogi keret	29
4. Gyermeklélektan és gyermekbarát kommunikáció	43
A gyermeklélektan megértése	43
4.1 Fejlődéslélektan	43
4.1.1 Kognitív és nyelvi fejlődés	43
4.1.2 Érzelmi és szociális fejlődés	45
4.2 Kapcsolati kötődés – gyermekek és szülők (gondviselők)	47
4.3 Megérteni a család (dinamika) hatását a gyermek helyzetére	48
4.4 Átfogó megközelítés a gyermekkorú áldozatok esetében	49
A trauma megértése	50
4.5 Negatív gyermekkori élmények	50
4.6 Mi a trauma és hogyan hat a gyermekekre?	52
4.7 Gyermekkori trauma	55
A trauma érzelmi jelei gyermekeknél és serdülőknél	55
4.8 A korai trauma hatása a memóriára, a tanúvallomásra és a részvételre	56
Kommunikáció és trauma-érzékeny megközelítés	58
4.9 Útmutató ügyvédek számára a gyermekbarát kommunikációról	58
4.9.1 A találkozó előkészítése	58
4.9.2 Használjon a korosztálynak megfelelő nyelvet	58
4.9.3 Tájékoztassa a gyermeket	59
4.9.4 Legyen őszinte	59

4.9.5 Tartsa tiszteletben a gyermek ritmusát a beszélgetés során	59
4.9.6 Erősítse a gyermeket az önállóságának és véleményének tiszteletben tartásával	60
4.9.7 Figyelje a verbális és nonverbális viselkedést	60
4.9.8 Figyeljünk a saját nem verbális viselkedésünkre	60
4.9.9 Legyünk óvatosak az anatómiai babák, rajzok és hasonló eszközök használatával.	60
4.9.10 Dokumentációs módszerek alkalmazása	61
4.10 Kapcsolatépítés a gyermekkel	61
4.10.1 A beszélgetés lefolytatása	63
4.10.2 A beszélgetés befejezése	64
4.10.3 A másodlagos áldozattá válás megelőzése	64
4.11 A traumatudatos megközelítés alkalmazása	65
4.12 Gyermekkel való kommunikáció: mit tegyünk és mit ne tegyünk	66
A gyermekbarát kommunikáció sokfélesége	72
4.13 A többszörös áldozattá válás kezelése: többszörös vagy hosszan tartó negatív élmények gyermekkorban	72
4.14 Kommunikáció különböző kulturális háttérrel rendelkező gyermekekkel: a kulturális sokszínűség és különbségek megértése, interkulturális kommunikáció és kulturális változatosság	74
4.15 A nemi alapú megkülönböztetés és a nemi alapú erőszak felismerése és kezelése, interszekcionális megközelítés alkalmazása a kommunikációban.	77
4.16 Kommunikációs megközelítések fogyatékosággal élő gyermekekkel	79
5. Az együttműködés erősítése a gyermekvédelem és az áldozatok támogatása terén	82
5.1 A helyzet feltérképezése – A gyermekvédelemben és az áldozatsegítésben együttműködő szereplők – Az egyes szektorok és szereplők szerepe és feladata	82
5.2 Az együttműködés fontossága a gyermekkorú áldozatokkal kapcsolatos ügyekben	85
5.3 A Barnahus-modell	92
5.4 Áldozatsegítő szolgáltatások az EU-ban és a részt vevő országokban	97
5.5 Ajánlások az integrált gyermekvédelmi politikákra és a gyermekbarát igazságszolgáltatásra vonatkozóan	100
Hivatkozások	103

Bevezetés

A jogászoknak szóló képzési csomag célja, hogy erősítse a jogi szakemberek képességét a bűncselekmények áldozatául esett gyermekek hatékony képviseletére. Felismerve a gyermekkorú áldozatok különleges sebezhetőségét és jogait, a képzés azt a célt tűzte ki, hogy az ügyvédek elsajátítsák azokat a speciális ismereteket, gyakorlati készségeket és a megfelelő eszközöket, amelyek szükségesek a gyermekek legjobb érdekeinek védelméhez és érvényesítéséhez az igazságszolgáltatási rendszerben.

A gyermekkorú áldozatokkal foglalkozó ügyvédeknek komplex jogi, pszichológiai és társadalmi dimenziókkal kell számolniuk. Ez a képzési csomag ezekre a kihívásokra reagál azáltal, hogy átfogó tartalmat kínál, amely integrálja a legfontosabb tematikus területeket – például a gyermek fejlődését, a traumára érzékeny gyakorlatot és a nemzetközi jogi normákat – a gyermekbarát kommunikációra, az etikus képviseletre és az interdiszciplináris együttműködésre vonatkozó gyakorlati tanácsokkal. A csomagot úgy alakítottuk ki, hogy vonzó legyen és közvetlenül alkalmazható a valós jogi gyakorlatban.

Ez a képzési csomag öt partner szervezet együttműködésének eredménye – Görögországból, Bulgáriából, Szlovéniából és Magyarországról –, amelyet a **FOSTER – Gyermekbarát jogi környezet együttműködési hálózatok révén** projekt keretében fejlesztettek ki, az Európai Unió Igazságügyi Programjának társfinanszírozásával (JUST-2023-JACC-EJUSTICE/ 101160568).

A projekt koordinátora, a [Centre for European Constitutional Law – CECL](#) (Európai Alkotmányjogi Központ) egy vezető közhasznú alapítvány és kutatóintézet, székhelye Görögországban található. Fő tevékenységi területei az igazságszolgáltatás és az alapvető jogok, a demokrácia és a közintézmények, valamint a szociálpolitika és a jóléti állam. A CECL széleskörű tapasztalattal rendelkezik bírók, ügyészek, ügyvédek és más jogi szakemberek képzésében, szorosan együttműködik a Görög Bírói Iskolával, ügyvédi kamarákkal és más szakmai szervezetekkel országos és európai szinten. A CECL egyben a FRANET, az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége (FRA) multidiszciplináris kutatási hálózatának nemzeti kapcsolattartó pontja, valamint a Görög Nemzeti Emberijogi Intézmények (NHRI) tagja.

[P. Sakellaropoulos Szociálpszichiátriai Társaság – SSP. P. Sakellaropoulos](#) egy nonprofit, nem kormányzati tudományos szervezet, amelyet 1986-ban alapítottak, és amely az Egészségügyi Minisztérium „Psychargos” Nemzeti mentálhigiénés tervének részeként magas színvonalú mentálhigiénés szolgáltatásokat nyújt Görögországban. Tevékenységük középpontjában a megelőzés, a korai beavatkozás, az emberi jogok előmozdítása a mentális egészség területén, az érdekképviselet és a hálózatépítés áll. 5 megyében 35 mentális egészségügyi egységet működtetnek, köztük mobil mentális egészségügyi egységeket, nappali központokat gyermekek és felnőttek számára, valamint rehabilitációs egységeket. Emellett a közösségi tudatosság növelése keretében képzéseket is tartanak szakemberek, köztük tanárok, bírák, ügyészek, jogi szakértők, rendőrök és újságírók számára.

A bolgár [Demokrácia Kutatóközpont \(CSD\)](#) régóta foglalkozik a gyermekek jogainak előmozdításával, különös tekintettel a bűncselekmények gyermekkorú áldozatainak jogaira. Az évek során a CSD átfogó kutatásokat végzett, szakpolitikai ajánlásokat dolgozott ki és képzési programokat működtetett a gyermekekkel való bánásmód javítása érdekében az igazságszolgáltatásban. A központ meghatározó szerepet játszott a gyermekek érzékenységet és traumáit figyelembe vevő jogi eljárások előmozdításában, valamint a nemzeti gyakorlatok nemzetközi normákhoz való igazítását célzó reformok támogatásában.

[A Társadalomtudományi Kutatóközpont Jogtudományi Intézete \(CSS\)](#) jogtudományi kutatóközpont Magyarországon, amely elméleti, empirikus és összehasonlító kutatásokat végez. A központ alap-, alkalmazott és összehasonlító kutatást is folytat ezeken a területeken. Tudományos munkáját politikai befolyástól függetlenül végzi.

A Ljubljana Egyetem Jogtudományi Karának [Kriminológiai Intézete \(IK\)](#) 1954-ben alakult, az egykori Jugoszlávia első kriminológiai intézeteként. Megalakulása óta fő tevékenységi körébe tartozik a kutatás, az oktatás, az ismeretterjesztés, valamint könyvtár és dokumentációs szolgáltatás szervezése.

A képzési csomag tartalma részletes útmutatást nyújt egyes kritikus területeken, többek között a következőkön:

- **gyermekbarát igazságszolgáltatás és a bűncselekmények gyermekkorú áldozatainak jogai**, utalva a nemzetközi és európai jogi keretekre;
- **a gyermekek személyes adatainak védelme** és az ügyvédek etikai felelőssége a kiskorúakkal való munkában;
- **A gyermekpszichológia alapjai** és a gyermekek iránt érzékeny gyakorlati kommunikációs technikák a tiszteletteljes, hatékony és traumát nem okozó interakciók biztosítása érdekében; valamint
- **A több szerv közötti együttműködés fontossága** a gyermekeket érintő ügyek kezelésében, a különböző szektorok integrált és koordinált választát előmozdítandó.

A képzési csomag célja, hogy a jogászok elsajátítsák azokat az ismereteket és kompetenciákat, amelyek szükségesek a gyermekbarát jogi normák alkalmazásához, a gyermekek jogainak és személyes adatainak védelméhez, valamint a legmagasabb szintű etikai és szakmai gyakorlatok betartásához. Az ügyvédek emellett lehetőséget kapnak arra, hogy elsajátítsák a gyermekekkel való hatékony és empatikus kommunikációhoz szükséges alapvető készségeket, megértsék a traumák pszichológiai hatásait, és részt vegyenek a koordinált, több szerv közötti együttműködésben. Végső célként ez a képzési csomag egy jobb reakcióképességű, védelmet nyújtó és gyermekközpontú igazságszolgáltatási rendszer kialakítását támogatja, amely minden büntetőeljárásban érintett gyermek biztonságát, méltóságát és jóllétét helyezi előtérbe.

1. Gyermekbarát igazságszolgáltatás gyermekkorú áldozatok számára

Szerző: Iliana Boycheva, elemző, EU-jogi PhD-hallgató, a Bolgár Demokrácia Kutatóközpont részéről

1.1 Mi a gyermekbarát igazságszolgáltatás?

A gyermekbarát igazságszolgáltatás olyan igazságszolgáltatási rendszer, amelyet a gyermekek szempontjából terveznek, működtetnek és értékelnek. Biztosítja, hogy a gyermekeket érintő jogi eljárások koruknak és érettségüknek megfelelőek legyenek, tiszteletben tartásuk jogait és elősegítsék jóllétüket. A koncepció az ENSZ Gyermekjogi Egyezményében (UNCRC) gyökerezik, részleteit pedig az Európa Tanács gyermekbarát igazságszolgáltatásról szóló iránymutatásai fejtik ki. Az eljárások minden szakaszára és típusára – büntető, polgári, közigazgatási – és minden gyermekre vonatkozik, függetlenül attól, hogy áldozat, tanú, elkövető vagy családjogi ügyben érintett fél.

A gyermekbarát igazságszolgáltatás alapját négy alapelv képezi:

1. **Részvétel:** A gyermekeknek joguk van szabadon kifejezni véleményüket minden őket érintő kérdésben, és joguk van ahhoz, hogy véleményüket komolyan vegyék. A jogi szakembereknek biztonságos és támogató környezetet kell teremteniük, amelyben a gyermekek véleményét meghallgatják.
2. **A gyermek legjobb érdekei:** A gyermek legjobb érdekeinek minden jogi döntésnél elsőbbséget kell élvezniük. Ez gondos, egyéni értékelést igényel, nem pedig életkoron vagy kategórián alapuló feltételezéseket.
3. **Méltóság:** A gyermekeket tisztelettel és érzékenységgel kell kezelni. Minden lépésnél figyelembe kell venni magánéletüket, érzelmi jóllétüket és biztonság iránti igényüket.
4. **Diszkriminációmentesség:** Minden gyermeknek egyenlő hozzáféréssel kell rendelkeznie az igazságszolgáltatáshoz, nemtől, fogyatékoságtól, etnikai hovatartozástól, bevándorlási státusztól vagy társadalmi háttértől függetlenül.

Ezek nem elvont elvek – céljuk, hogy iránymutatásul szolgáljanak a jogászai gyakorlatban és a szakmai tevékenység során. Végrehajtásuk attól függ, hogy az ügyvédek és a bírások hogyan értelmezik a gyermekekkel kapcsolatos szerepüket.

1.2 Gyermekbarát igazságszolgáltatás gyermekkorú áldozatok számára

Amikor gyermekek válnak bűncselekmények áldozatává – legyen szó erőszakról, bántalmazásról, kizsákmányolásról vagy emberkereskedelemtől –, az általuk elszenvedett sérelem gyakran súlyosbodik az igazságszolgáltatási rendszerrel való kapcsolat során. A traumatikus élmények előadása a bírósági tárgyaláson, több

szakember kérdéseinek megválaszolása, vagy a késedelmek és az eljárás bonyolultsága fokozhatja a gyermekek szorongását. Megfelelő biztosítékok nélkül a bírósági eljárás maga is ugyanolyan kárt okozhat, mint a bűncselekmény, amelyet orvosolni hivatott.

A gyermekbarát igazságszolgáltatás keretét biztosít ezeknek a kockázatoknak a minimalizálására. Elősegít olyan intézkedéseket, mint az információkhoz való korai hozzáférés, a jogi segítséghez való jog, a gyermekek érzékenységét figyelembe vevő kihallgatások, a tárgyalás alatti védelmi intézkedések és a tárgyalás utáni támogatás. Ezek az intézkedések azonban csak akkor lehetnek hatékonyak, ha az azokat alkalmazó szakemberek megértik a gyermek jogi és pszichológiai szükségleteit.

1.3 Az ügyvédek szerepe a gyermekbarát igazságszolgáltatás megvalósításában

Az ügyvédek központi szerepet játszanak a gyermekbarát igazságszolgáltatás megvalósításában. Feladatuk túlmutat a jogi képviseleten: gyakran ők jelentik az első kapcsolatot a gyermek és az igazságszolgáltatási rendszer között, és kommunikációjuk, felkészülésük és érdekérvényesítő tevékenységük meghatározhatja a gyermek igazságszolgáltatással kapcsolatos élményét.

A gyermekbarát ügyvéd tudja, hogy a gyermek hatékony képviselete szempontjából nemcsak a jogi precizitás a lényeges, hanem a kommunikáció, a bizalom és az önálló cselekvés lehetővé tétele is. Gyermekkorú áldozatok képviselete során ez a következőket jelenti:

- Gyermeknek megfelelő kommunikáció: A jogi nyelvet a gyermek számára érthető kifejezésekre kell lefordítani. Ez segít a gyermekeknek, hogy tudják, mire számíthatnak, és csökkenti a félelmüket és zavarukat.
- A tájékozott hozzájárulás és részvétel biztosítása: A gyermekeket folyamatosan tájékoztatni kell a jogi eljárásról, és valódi lehetőséget kell biztosítani számukra, hogy kifejezhessék kívánságaikat és aggályait.
- Bizalomépítés: Sok gyermekkorú áldozat tapasztalta már, hogy a felnőttek elárulják vagy bántalmazzák őket. Az ügyvédnek fontos, hogy jó kapcsolatot építsen ki a gyermekkel és megnyugtassa őt, mert ez döntő fontosságú ahhoz, hogy a gyermek kész legyen együttműködni a jogrendszerrel.
- A gyermek jogainak védelme az eljárás során: Idetartozik az eljárási változtatások kérése (például zárt tárgyalás, videóvallomás vagy támogató személy jelenléte), valamint annak biztosítása, hogy a gyermeket ne tegyék ki agresszív vagy nem megfelelő kérdéseknek.
- A jogi stratégia és a gyermek jóléte közötti egyensúly: Az ügyvédeknek esetleg meg kell vizsgálniuk, hogy bizonyos kérdések feltevése vagy egy döntés fellebbezése jogi és érzelmi szempontból is a gyermek legjobb érdekeit szolgálja-e.

Az ügyvédek döntő szerepet játszanak abban, hogy a gyermekbarát igazságszolgáltatás ne csak elv maradjon, hanem a valóságban is megvalósuljon. Mint a kliensek tanácsadásáért, tájékoztatásáért és érdekeinek védelméért leginkább felelős jogi szakemberek, az ügyvédek egyedülálló helyzetben vannak ahhoz, hogy a jogi eljárás minden szakaszában megvédjék a gyermekek jogait. A bűncselekmények áldozatává vált gyermekek számára az ügyvédek gyakran az első és leginkább folyamatos felnőtt jelenlét, amely végigvezeti őket az igazságszolgáltatás rendszerén, amely ijesztő, idegen vagy veszélyes lehet számukra.

A gyermekbarát ügyvéd elismeri, hogy a gyermekek nem csupán passzív, védelemre szoruló személyek, hanem aktív, jogokkal bíró cselekvők, akik meghallgatásra, tiszteletre és az őket érintő döntésekbe való bevonásra jogosultak. Ehhez nem csupán jogi ismeretekre van szükség, hanem arra is, hogy az ügyvéd hatékonyan tudjon kommunikálni a gyermekekkel, bizalmat tudjon építeni, és jogérvényesítő tevékenysége során egyszerre legyen tekintettel a jogosultságaikra és a traumáikra.

A gyermekkorú áldozatok képviselőiben az ügyvédeknek képesnek kell lenniük a jogi eljárásokat a gyermekek számára érthető nyelven elmagyarázni, segíteni nekik felkészülni a nehéz pillanatokra – például a tanúvallomásra –, és biztosítani, hogy az eljárás során tájékozottnak és támogatottnak érezzék magukat. Az ügyvéd feladata továbbá annak megállapítása, hogy mikor szükségesek eljárási módosítások a gyermek újbóli traumatizációjának elkerülése érdekében, például videókapcsolaton keresztül történő tanúvallomás kérése, a felesleges meghallgatások elkerülése vagy a pszichoszociális támogató szolgáltatásokkal való együttműködés.

A gyermekekkel való közvetlen munkán túl az ügyvédeknek a rendszert illetően is érdekképviselőként kell fellépniük. Ez azt jelenti, hogy meg kell küzdeniük a gyermekeket veszélyeztető gyakorlatok ellen, az eljárások tisztességességét kell szorgalmazniuk, és gondoskodniuk kell arról, hogy a gyermek véleménye és érdekei egyértelműen és meggyőzően kerüljenek előterjesztésre. Ehhez az is hozzátartozik, hogy felismerjék, mikor kell az etikai megfontolásoknak elsőbbséget adni a jogi stratégiával szemben – például amikor a jogi úton való eljárás elkerülését tanácsolják, mert az felesleges kockázatnak tenné ki a gyermeket.

A büntető igazságszolgáltatáson kívüli területeken – például a családjog, a gyermekvédelem, a bevándorlás vagy a polgári kártérítés területén – dolgozó ügyvédek ugyanolyan fontos szerepet játszanak a gyermekbarát igazságszolgáltatás megvalósításában. Akár gondozásba vett gyermekeknek adnak tanácsot, akár gyámsági vitában képviselik őket, akár kísérő nélküli kiskorúakat támogatnak menekültügyi eljárásban, az ügyvédeknek fel kell készülniük arra, hogy ugyanazokat a gyermekek igényeire érzékeny elveket alkalmazzák. Ez magában foglalja annak biztosítását, hogy a gyermek véleményét érdemben meghallgassák, jogosultságainak eleget tesznek, és hogy a jogi lépések ne járjanak véletlenül a gyermek sebezhetőségének növekedésével.

Ha az ügyvédek felnőtt ügyfeleket képviselnek, döntéseik és magatartásuk még akkor is hatással lehet a gyermekekre – különösen családi vitákban, családon belüli erőszakkal kapcsolatos ügyekben, vagy olyanokban, amelyekben gyermekek szerepelnek tanúként.

Ezért elengedhetetlen a gyermekbarát szemlélet beépítése a joggyakorlat minden területébe. Ehhez tudatos elkötelezettségre van szükség a gyermekek jogainak tiszteletben tartása iránt, még akkor is, ha nem ők az elsődleges ügyfelek, valamint annak megértésére, hogy a jogi eljárások és döntések hogyan alakítják a gyermekek életét.

Ahhoz, hogy ezek a gyakorlatok szisztematikusan beépüljenek a szakmába, a gyermekbarát igazságszolgáltatásnak a jogi oktatás és a szakmai képzés szerves részévé kell válnia. A strukturált, magas színvonalú képzés révén az ügyvédek nemcsak a technikai ismereteket sajátítják el, hanem a gyermekekkel való hatékony együttműködéshez szükséges érzékenységet és magabiztosságot is. A képzés lehetőséget nyújt a kritikai reflexióra is, amelynek köszönhetően az ügyvédek képesek lesznek felülvizsgálni előfeltevéseiket, a helyzethez illően kommunikálni, és nem megoldandó jogi problémaként, hanem tiszteletre méltó személyként tekinteni minden gyermekre.

2. A bűncselekmények gyermekkorú áldozatainak jogai

Szerzők: **Lora Briški**, tanársegéd, Ljubljana Egyetem, Jogtudományi Kar, Kriminológiai Intézet részéről, Szlovénia; **Miha Hafner**, adjunktus, Ljubljana Egyetem, Jogtudományi Kar, Kriminológiai Intézet részéről, Szlovénia

2.1 A gyermekek jogaira vonatkozó nemzetközi és uniós jogszabályok

A kutatások kimutatták, hogy a gyermekek különösen hajlamosak a stresszre és a további áldozattá válásra a büntetőeljárások során. A büntetőeljárások környezetét és nyelvét felnőttek igényei szerint alakították ki, és a kiskorúak számára különösen nehéz idegenek előtt tanúskodni traumatikus eseményekről. A hosszú eljárások és az ismételt tanúvallomások még tovább súlyosbítják a gyermek negatív élményeit. A büntetőeljárások során azonban számos védelmi intézkedés hozható, amelyek enyhítik a gyermek stresszes helyzetét. Ezért egy sor nemzetközi jogi dokumentum szabályozza a gyermekbarát igazságszolgáltatás különböző aspektusait. Ezek a dokumentumok meghatározzák a gyermekek jogait a büntetőeljárásokban és más kapcsolódó eljárásokban, valamint az állami hatóságok és az érintett érdekelt felek kötelezettségeit a gyermekeket érintő eljárásokban. Az alábbi fejezet röviden bemutatja ezeket a nemzetközi jogszabályokat.

A Gyermekek jogi Egyezmény kivételével, amely az ENSZ egyezménye, az összes többi vizsgált dokumentum uniós irányelv. Az uniós joganyag elsődleges és másodlagos jogszabályokból áll. Az elsődleges jogot a tagállamok közötti kötelező erejű szerződések, az Európai Unióról szóló szerződés (EUSZ) és az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) alkotják.

Az uniós elsődleges jog része az Európai Unió Alapjogi Chartája is. A Charta rögzíti az EU-ban minden személyt megillető jogokat, amelyeket az uniós jog alkalmazásakor tiszteletben kell tartani. Fontos tudni, hogy a Charta 24. cikke a gyermek jogait szabályozza. E cikk rendelkezései az ENSZ Gyermekek jogi Egyezményén alapulnak.

Az Európai Unió Alapjogi Chartájának 24. cikke

- (1) A gyermekeknek joguk van a jólétükhöz szükséges védelemhez és gondoskodáshoz. A gyermekek véleményüket szabadon kifejezhetik. Az őket érintő ügyekben véleményüket életkoruknak és érettségüknek megfelelően figyelembe kell venni.
- (2) A hatóságok és a magánintézmények gyermekekkel kapcsolatos tevékenységében a gyermek legjobb érdekének kell az elsődleges szempontnak lennie.
- (3) Minden gyermeknek joga van ahhoz, hogy mindkét szülőjével rendszeres, személyes és közvetlen kapcsolatot tartson fenn, kivéve, ha ez az érdekeivel ellentétes.

Az EU másodlagos jogszabályai a szerződéseken és a Charta alapelvein és célkitűzésein alapulnak. Az EU másodlagos jogszabályainak két legfontosabb típusa: a rendeletek és az irányelvek. A rendeletek teljes egészükben kötelezőek. Hatálybalépésükkel közvetlenül és egységesen alkalmazandók az EU valamennyi tagállamában. Nem szükséges őket átültetni a nemzeti jogba.

Az irányelvek viszont kötelező célokat tűznek ki az EU tagállamai számára, hogy azok elérjék a meghatározott eredményeket. A tagállamok azonban szabadon dönthetnek arról, hogy hogyan érik el ezeket a célokat. Az irányelvek követelményeit be kell építeniük nemzeti jogukba (átültetés). Ez azt jelenti, hogy az ebben a fejezetben összefoglalt, az EU irányelvekben foglalt jogok és kötelezettségek megtalálhatók a tagállamok nemzeti jogában, például az érintett tagállam büntetőeljárásai törvénykönyvében.

2.2 Az ENSZ Gyermekjogi Egyezménye

Az 1989-ben elfogadott ENSZ Gyermekjogi Egyezmény (UNCRC) egy jogilag kötelező erejű nemzetközi szerződés, amely meghatározza a gyermekek polgári, politikai, gazdasági, szociális és kulturális jogait. Megállapítja a legfontosabb alapelveket, mint például a gyermek legjobb érdeke, a megkülönböztetésmentesség, a túléléshez és fejlődéshez való jog, valamint a véleménynyilvánításhoz való jog. Minden aláíró államnak jogalkotási és közigazgatási intézkedéseket kell hoznia a gyermekek jogainak védelme és jóllétének biztosítása érdekében.

A Gyermekjogi Egyezmény (UNCRC) négy alapelve

Az UNCRC négy alapelvre épül, amelyek meghatározzák az összes többi jog értelmezését és végrehajtását:

- Megkülönböztetésmentesség/egyenlőség (2. cikk)
- A gyermek legjobb érdekeinek figyelembe vétele (3. cikk)
- Az élethez, túléléshez és a fejlődéshez való jog (6. cikk)
- A meghallgatáshoz való jog (12. cikk)

Megkülönböztetésmentesség/egyenlőség

Az ENSZ Gyermekjogi Egyezményében meghatározott jogokat minden, az állam joghatósága alá tartozó gyermeknek biztosítani kell, bármiféle megkülönböztetés nélkül. Ez vonatkozik a gyermek, szülei vagy törvényes gondviselői fajára, bőrszínére, nemére, nyelvére, vallására, politikai vagy egyéb véleményére, nemzeti, etnikai vagy társadalmi származására, vagyoni helyzetére, fogyatékoságára, születési vagy egyéb helyzetére (2. cikk (1) bekezdés).

Az államoknak meg kell védeniük a gyermekeket minden olyan megkülönböztetéstől vagy büntetéstől, amely a gyermek szüleinek, törvényes gondviselőinek vagy

családtagjainak státuszán, tevékenységén, véleményén vagy meggyőződésén alapul (2. cikk (1) bekezdés).

A gyermek legjobb érdekeinek figyelembe vétele

A gyermekeket érintő intézkedések meghozatalakor – függetlenül attól, hogy azokat bíróságok, szociális intézmények vagy más szervek hozzák – elsődleges szempontnak kell tekinteni a gyermek legjobb érdekeit. A gyermek legjobb érdekének elsődleges figyelembe vétele biztosítja a gyermek számára a támogató környezetet, amikor jogi eljárásokban vesz részt (3. cikk (1) bekezdés).

A gyermek legjobb érdekének fogalma három fő szempontot foglal magában. Először is ez egy alapvető jog, ami azt jelenti, hogy minden gyermeknek joga van ahhoz, hogy legjobb érdekeit mérlegeljék, és elsődleges szempontként vegyék figyelembe minden őt érintő döntésnél, és ez a jog bíróság előtt is érvényesíthető. Másodszer ez egy alapvető jogi elv, amely előírja, hogy ha a törvények többféle értelmezést tesznek lehetővé, akkor a gyermek érdekeit leginkább szolgáló értelmezést kell választani, az egyezmény és annak fakultatív jegyzőkönyvei alapján. Harmadszor ez egy eljárási szabály, amely előírja, hogy minden gyermekeket érintő döntésnek ki kell terjednie azok lehetséges hatásának értékelésére, és eljárási biztosítékokat kell tartalmaznia. A hatóságoknak indokolniuk kell ezeket a döntéseket, kifejezetten bemutatva, hogy hogyan vették figyelembe a gyermek legjobb érdekeit, milyen kritériumokat alkalmaztak, és hogyan mérlegelték azokat más tényezőkkel szemben.

A gyermek legjobb érdekeinek fogalma a gyermek fizikai, pszichológiai, erkölcsi és lelki integritásának védelmét és emberi méltóságának tiszteletben tartását célozza. Bár a fogalom összetett, tartalmát eseti alapon kell meghatározni. A 3. cikk (1) bekezdésének és az egyezmény egyéb rendelkezéseinek értelmezése és alkalmazása révén a szakemberek, például a bírák, ügyvédek és szociális munkások gyakorlati értelmet adhatnak a fogalomnak. A gyermek legjobb érdekének elve rugalmas, és minden gyermek egyedi helyzetéhez, szükségleteihez és körülményeihez igazodnia kell. Az egyes eseteket a gyermek konkrét körülményei alapján kell értékelni.¹

Az élethez, túléléshez és fejlődéshez való jog

Az államoknak el kell ismerniük minden gyermek veleszületett jogát az élethez, és minden lehetséges intézkedést meg kell tenniük a gyermek életben maradásának és fejlődésének biztosítása érdekében (6. cikk).

A meghallgatáshoz való jog

---

¹ 14. általános megjegyzés (2013) a gyermeknek a legjobb érdekeinek elsődleges figyelembevételéhez való jogáról (3. cikk, 1. bekezdés), elérhető: <https://www.refworld.org/legal/general/crc/2013/en/95780>

Minden gyermek, aki képes saját véleményét kialakítani, jogosult azt minden, őt érintő kérdésben szabadon kifejezni. A gyermek véleményét életkorának és érettségének megfelelően kell figyelembe venni (12. cikk (1) bekezdés).

- A gyermeknek jogot kell biztosítani arra, hogy minden, őt érintő bírósági vagy közigazgatási eljárásban meghallgassák (12. cikk (2) bekezdés). Ez történhet közvetlenül, egy képviselő vagy egy megfelelő szerv által, a nemzeti jog eljárási szabályainak megfelelően.
- A véleménynyilvánítás a gyermek számára lehetőség, nem kötelezettsége. Az államoknak biztosítaniuk kell, hogy a gyermek minden szükséges információt és útmutatást megkapjon ahhoz, hogy a legjobb érdekeit szolgáló döntéseket hozhassa meg.²
- Ez a jog az ENSZ Gyermekjogi Egyezményében foglalt négy alapelv egyike, mert elismeri a gyermekeket jogalanyoknak.³

A szülői és közösségi szerepek tiszteletben tartása

Az államoknak tiszteletben kell tartaniuk a gyermek törvényes képviselőinek felelősségét, jogait és kötelezettségeit, szem előtt tartva a gyermek folyamatosan fejlődő képességeit, amikor az egyezményben foglalt jogokat gyakorolják (5. cikk).

Tájékoztatás a szülőktől való elválasztás esetén

Ha a gyermeket az állam intézkedései, például fogva tartás vagy kiutasítás miatt választják el egyik vagy mindkét szülőjétől, az állam köteles kérésre megadni a hiányzó szülő tartózkodási helyére vonatkozó alapvető információkat, ha ez nem sérti a gyermek jóllétét (9. cikk (4) bekezdés). A tájékoztatást kérheti a gyermek a hiányzó szülőről, vagy a szülő a külön élő gyermekről (az információt a család többi tagja is kikérheti).

A véleménynyilvánítás szabadsága

A gyermeknek joga van a véleménynyilvánítás szabadságához, ideértve az információk (ideértve az eszmék) bármilyen formában és bármilyen eszközzel történő kutatását, megismerését és terjesztését. E jog korlátozása csak akkor lehetséges, ha azt törvény írja elő, és az alábbiak védelme érdekében szükséges:

- mások jogai vagy jó hírneve, vagy
- a nemzetbiztonság, a közrend, a közegészség vagy a közérkölcsvédelem (13. cikk (1) és (2) bekezdés).

² 12. általános megjegyzés (2009), A gyermek meghallgatáshoz való joga, elérhető: <https://digitallibrary.un.org/record/671444?v=pdf> (Hozzáférés: 2025. 6. 5.).

³ 12. általános megjegyzés (2009), A gyermek meghallgatáshoz való joga, elérhető: <https://digitallibrary.un.org/record/671444?v=pdf> (Hozzáférés: 2025. 6. 5.).

Információhoz való hozzáférés tömegkommunikációs eszközökön keresztül

A tömegkommunikációs eszközök döntő szerepet játszanak abban, hogy a gyermekek hozzáférjenek a hazai és nemzetközi forrásokból származó információkhoz/anyagokhoz (különösen, ha azok társadalmi, spirituális vagy bármilyen további módon egészségügyi helyzetének javítását célozzák). Ezért az államoknak ösztönözniük kell a tömegkommunikációs eszközöket, a gyermekek fejlődését elősegítő információk és anyagok megosztását, és gondoskodniuk kell arról, hogy a tömegkommunikációs eszközök figyelembe vegyék a kisebbségi vagy őslakos csoportokhoz tartozó gyermekek nyelvi igényeit (17. cikk).

Védelem az erőszak és a bántalmazás minden formája ellen

Az államok kötelesek megfelelő intézkedéseket hozni a gyermekek védelmére mindenféle fizikai/pszichikai erőszak, sérülés, bántalmazás és elhanyagolás ellen, amíg a gondozásukra kijelölt személy gondoskodik róluk, ideértve a jogi képviselőt is. Az intézkedések jogalkotási, közigazgatási vagy oktatási intézkedéseket is magukban foglalhatnak (19. cikk).

Tájékozott hozzájárulás az örökbefogadáshoz

Örökbefogadás esetén rendkívül fontos, hogy az örökbefogadáshoz a hozzátartozók szükség esetén tájékozott hozzájárulásukat adják (21. cikk 1. bekezdés a) pont).

Menekült gyermekek támogatása

A menekültstátuszért folyamodó gyermekeket az államnak támogatnia kell abban, hogy megkapják a családjuk való újrakezdetéhez szükséges tájékoztatást (22. cikk/2).

Védelem a kizsákmányolástól

Az államok kötelesek megvédeni a gyermekeket minden olyan kizsákmányolástól, amely károsíthatja jóllétüket. Ez a védelem kiterjed a jogi eljárásokra is, biztosítva a támogató környezetet a jogi eljárások során (36. cikk).

A gyermekkorú áldozatok rehabilitációja és társadalmi reintegrációja

Az államok kötelesek megfelelő intézkedéseket hozni a gyermekkorú áldozatok mindenfajta gyógyulásának és társadalmi reintegrációjának elősegítése érdekében. A gyógyulásnak és a reintegrációnak megfelelő környezetben kell történnie (39. cikk).

A büntető törvénykönyv előírásainak megsértésével gyanúsított, megvádolt, vagy elítélt gyermekek jogai

A büntető törvénykönyv előírásainak megsértésével gyanúsított, megvádolt, vagy elítélt gyermekeket méltóságukat és jogaikat tiszteletben tartva kell kezelni. E bánásmódnak erősítenie kell a gyermekben a tiszteletet mások emberi jogai és szabadságai iránt, figyelembe véve életkorát, valamint a társadalomba való reintegrációjának támogatására és az ott betöltött konstruktív szerepére irányuló igényét. Az államoknak minden, a törvény megsértésével gyanúsított vagy megvádolt gyermek számára védelmet kell biztosítaniuk a következő szempontokból:

- A szülőkön/törvényes gondviselőkön keresztül, adott esetben haladéktalanul és egyértelműen tájékoztatni kell őket a velük szemben felhozott vádokról.
- Jogsegélyhez való hozzáférést kell biztosítani a védelem előkészítése és kidolgozása során.
- Időben történő és pártatlan meghallgatás támogató környezetben, jogi segítségnyújtás mellett, kivéve, ha ez nem áll a gyermek legjobb érdekében (figyelembe véve életkorát, helyzetét, szülei vagy törvényes gondviselői helyzetét).
- Védelem kikényszerített vallomás vagy beismerés ellen.

A magánéletet védelmét az eljárás minden szakaszában biztosítani kell (40. cikk (1) bekezdés, 40. cikk (2) bekezdés b) pont).

Az államok elősegítik a bűncselekmény elkövetésével vádolt gyermekek számára kidolgozott törvények, eljárások, intézmények és hatóságok létrehozását, ideértve a büntethetőségi korhatár megállapítását és a hivatalos bírósági eljárás helyett alkalmazható alternatív intézkedések megfontolását. Az államoknak alternatívákat kell kínálniuk az intézményi gondozás helyett, például tanácsadást, próbára bocsátást, nevelőszülői gondozást és oktatási programokat, hogy a gyermekek jólétének és a bűncselekmény jellegének megfelelően kezeljék őket (40. cikk (3) bekezdés).

2.3 2012/29/EU irányelv (az áldozatok jogai)

A 2012/29/EU irányelv az EU-ban a bűncselekmények áldozatainak jogaira, támogatására és védelmére vonatkozó minimumszabályokat állapít meg. Biztosítja, hogy az áldozatokat elismerjék, tisztelettel és méltósággal kezeljék, és egyéni szükségleteiknek megfelelő információkat, védelmet és támogatást kapjanak. Az irányelv olyan jogokat biztosít, mint a tájékoztatáshoz való jog, a büntetőeljárásban való részvételhez való jog és az áldozatsegítő szolgáltatásokhoz való hozzáféréshez való jog. Különleges védelmet biztosít a kiszolgáltatott áldozatok, többek között a gyermekek és a szexuális erőszak áldozatai számára.

Tájékoztatáshoz, támogatáshoz, védelemhez és részvételhez való jog

Az áldozatok, beleértve a gyermekkorú áldozatokat is, a büntetőeljárás során jogosultak tájékoztatásra, támogatásra (beleértve a jogi képviselőt is) és védelemre. Az irányelv biztosítja, hogy részt vehessenek az eljárásban. (1. cikk, 1. bekezdés)

Gyermekkorú áldozatok jogai

A gyermekkorú áldozatok esetében az irányelv hangsúlyozza, hogy érdekeiket minden mást megelőzően kell figyelembe venni, és egyénileg értékelni. Figyelembe kell venni a gyermek életkorát, érettségét, véleményét, igényeit és aggályait, és a gyermeket és képviselőit tájékoztatni kell a gyermekekre vonatkozó konkrét intézkedésekről és jogokról. (1. cikk/2. bekezdés).

Tájékoztatás és támogatás

A megértéshez és a megértetéshez való jog

- Az államoknak biztosítaniuk kell, hogy az áldozatok a büntetőeljárás során az első kapcsolatfelvételtől kezdve megértsék az illetékes hatóságot, és az illetékes hatóság is megértse őket, ideértve az általa nyújtott tájékoztatást is. (3. cikk (1) bekezdés)
- Az áldozattal való kommunikációt egyszerű és érthető nyelven kell folytatni – különös figyelmet kell fordítani a gyermekkorú áldozat életkorára, hogy a jogi eljárás során tiszteletben tartsák a helyes tájékoztatáshoz való jogot, és biztosítsák a támogató környezetet. (3. cikk (2) bekezdés)
- Ha az áldozatnak segítségre van szüksége a megértésben vagy a megértetésben, a tagállamok lehetővé teszik számára, hogy az illetékes hatósággal való első kapcsolatfelvétel során egy általa választott személy kísérje, kivéve, ha ez ellentétes az áldozat érdekeivel vagy zavarná az eljárás lefolytatását. (3. cikk (3) bekezdés) Így tiszteletben tartják az információhoz való jogot és a gyermek jogi eljárásban való részvételét illető, fejlődőben lévő képességét.

Tájékoztatáshoz és fordításhoz való jog

Az áldozatoknak a hatóságokkal való első kapcsolatfelvételükkor haladéktalanul meg kell adni a legfontosabb információkat, ideértve az alábbiakat (4. cikk (1) bekezdés):

- a rendelkezésre álló támogatások (orvosi, pszichológiai, szállás),
- a panasz benyújtásának eljárásai és ennek szerepe az eljárásban,
- a védelmi intézkedések igénybevételének módja,
- jogi tanácsadás, segítségnyújtás és minden egyéb támogatás igénybevételének módja,

- kártérítéshez való jog,
- tolmácsolási és fordítási szolgáltatások rendelkezésre állása,
- más tagállamokból származó áldozatok számára biztosított különleges intézkedések,
- hogyan lehet panaszt tenni, ha a jogait nem tartják tiszteletben,
- kapcsolattartási adatok az ügyekkel kapcsolatos kommunikációhoz,
- helyreállító igazságszolgáltatási szolgáltatások,
- az eljárás során felmerült költségek megtérítésére vonatkozó információk.

Az információk részletessége az áldozat igényeihez és személyes körülményeihez kell igazodjon (figyelembe véve a gyermek életkorát és a jogi eljárásban való részvételre való képességét). Szükség esetén az áldozatnak a későbbiekben további információkat is lehet nyújtani (4. cikk (2) bekezdés). Ha az áldozat nem érti az illetékes hatóság nyelvét, kérésére ingyenes tolmácsolási szolgáltatásokat kell biztosítani a büntetőeljárás során. Az ilyen szolgáltatásokat kérésre ingyenesen kell biztosítani. Ez vonatkozik legalább a nyomozó vagy igazságügyi hatóságok által végzett meghallgatásokra, ideértve a rendőrségi kihallgatásokat is, valamint a bírósági tárgyalásokon és az esetlegesen szükséges közbenső meghallgatásokon való részvételre (7. cikk (1) bekezdés). Ezen túlmenően az áldozatok kérésükre ingyenesen jogosultak a büntetőeljárásban joguk gyakorlásához szükséges alapvető információk fordítására az általuk értett nyelven. Ez magában foglalja legalább a büntetőeljárást lezáró végleges határozatokat és azok indokainak rövid összefoglalását, kivéve az esküdtszéki határozatok esetén, vagy ha az indokolás titkos (7. cikk (3) bekezdés).

Részvétel a büntetőeljárásban

Meghallgatáshoz és bizonyítékok benyújtásához való jog

Az áldozatoknak lehetőséget kell biztosítani arra, hogy a büntetőeljárás során meghallgassák őket és bizonyítékot szolgáltatassanak. Gyermekkorú áldozatok esetében figyelembe kell venni életkorukat és érettségüket, biztosítva tájékoztatáshoz való jogukat és a részvételre való képességük fejlődő voltát (10. cikk (1) bekezdés).

Védelem a helyreállító igazságszolgáltatási szolgáltatásokban

Az államoknak biztosítaniuk kell a védelmet az áldozatok, különösen a gyermekek számára a helyreállító igazságszolgáltatási szolgáltatásokban való részvétel során a másodlagos áldozattá válás és a megtorlás ellen (12. cikk (1) bekezdés). A helyreállító szolgáltatásokat csak akkor lehet igénybe venni, ha azok az áldozat legjobb érdekeit szolgálják, a következő biztosítékok mellett:

- Önkéntes részvétel: az áldozatoknak szabadon és önként kell hozzájárulniuk a részvételhez, és bármikor visszaléphetnek.

- Teljes és elfogulatlan tájékoztatás: az áldozatoknak pártatlan tájékoztatást kell kapniuk a folyamatról és a lehetséges eredményekről.
- Az elkövető általi elismerés: az elkövetőnek el kell ismernie az ügy alapvető tényállását.

Jog a jogi segítségnyújtáshoz

A büntetőeljárásban félként részt vevő áldozatok jogi segítségnyújtásra/képviselőre jogosultak (13. cikk).

Védelem a másodlagos áldozattá válás ellen

A védelem előnyben részesítése nélkül az áldozatokat és családtagjaikat meg kell védeni a másodlagos és ismételt áldozattá válástól, megfélemlítéstől, megtorlástól, valamint az érzelmi és pszichológiai károsodás kockázatától. Tanúvallomásaik és meghallgatásuk során méltóságukat védeni kell (18. cikk).

Magánélet védelme

Megfelelő intézkedéseket kell hozni az áldozat és családtagjai magánéletének védelme érdekében. Különös figyelmet kell fordítani a gyermekekre, és az államok minden törvényes intézkedést megtehetnek annak érdekében, hogy megakadályozzák a gyermekkorú áldozat azonosításához vezető információk nyilvánosságra hozatalát (21. cikk/1. bekezdés).

Az áldozatok egyéni értékelése a speciális védelmi szükségletek azonosítása érdekében

Az áldozat védelmének és a jogi eljárások során biztosított biztonságos környezetnek a garantálása érdekében az áldozatokat egyéni értékelésnek kell alávetni, hogy megállapítsák az esetleges speciális védelmi igényeket. Ezen értékelés alapján az áldozatoknak különleges intézkedéseket lehet biztosítani a másodlagos és ismételt áldozattá válás, megfélemlítés és megtorlás veszélye miatt (22. cikk (1) bekezdés). Az értékelés során különösen figyelembe kell venni: (i.) az áldozat személyes jellemzőit, (ii.) a bűncselekmény típusát vagy jellegét, valamint (iii.) a bűncselekmény körülményeit (22. cikk (2) bekezdés). Fokozott sebezhetőségük miatt minden gyermekkorú áldozatot különleges védelmi igényűnek kell tekinteni. Ezen igények mértékének és a védelmükhöz szükséges különleges intézkedéseknek meghatározása érdekében a gyermekkorú áldozatoknak át kell menniük az említett egyéni értékelésen (22. cikk (5) bekezdés).

Gyermekkorú áldozatokra vonatkozó külön intézkedések⁴

Ha egy gyermek bűncselekmény áldozata lesz, a megfelelő gondoskodás és támogatás biztosítása érdekében a következő intézkedéseket kell megtenni.

A büntetőeljárás során a gyermekkorú áldozatoknak hozzáférést kell biztosítani a következő intézkedésekhez (23. cikk (2) bekezdés és 24. cikk):

- Gyermekbarát környezet: a meghallgatásokat erre a célra alkalmas helyiségekben kell lefolytatni.
- Képzett szakemberek: a meghallgatásokat gyermekkorú áldozatokkal való munkára képzett szakemberek által vagy ilyen szakemberen keresztül kell lefolytatni,
- A kihallgatók változatlanlansága: ha lehetséges, minden kihallgatást ugyanazok a személyek végeznek,
- Nemek közötti egyenlőségre figyelemmel: szexuális erőszak, nemi alapú erőszak vagy családon belüli erőszak esetén a meghallgatásokat a gyermek kérésére és a büntetőeljárás zavartalan lefolytatása feltételeinek figyelembevételével a gyermekkel azonos nemű személynek kell lefolytatnia.
- A meghallgatások audiovizuális rögzítése: minden meghallgatás audiovizuálisan rögzíthető, és a felvételek felhasználhatók bizonyítékként a bíróság előtt.

A bírósági eljárás során a gyermekkorú áldozatok számára a következő intézkedéseket kell biztosítani (23. cikk (1) bekezdés):

- A bűnelkövetővel való érintkezés elkerülése: intézkedések az áldozat és az elkövető közötti vizuális érintkezés megakadályozására
- Tanúvallomás máshonnan: intézkedések annak biztosítására, hogy az áldozatok a bíróságon való megjelenés nélkül is tanúvallomást tehessenek, különösen megfelelő kommunikációs technológiák alkalmazásával
- A tolatkodó kérdések korlátozása: intézkedéseket kell hozni annak érdekében, hogy elkerüljék a bűncselekménnyel összefüggésbe nem hozható, az áldozat magánéletére vonatkozó felesleges kérdéseket, és
- A nyilvánosság kizárása: intézkedések a tárgyalások nyilvánosság kizárásával történő lefolytatására a gyermek magánéletének védelme érdekében.

Ezen túlmenően a tagállamoknak a gyermekkorú áldozatok számára biztosítaniuk kell a következőket (24. cikk):

- Képviselő kijelölése: az illetékes hatóságok a büntetőeljárás során képviselőt jelölnek ki a gyermek számára, ha

⁴ Az irányelv e fejezete a különleges védelemre szoruló áldozatok védelmét célzó intézkedésekkel foglalkozik. Jelen útmutatóban kifejezetten a gyermekekre összpontosítunk.

- az apai felügyeleti joggal rendelkező személy a gyermekkel fennálló összeférhetetlenség miatt nem képviselheti a gyermekkorú áldozatot, vagy
  - a gyermekkorú áldozat kíséret nélkül van, vagy elszakadt a családjától.
- Jogi képviselőhez való jog: ha a gyermeknek joga van jogi képviselőhez, akkor ezen felül jogában áll jogi tanácsadás és képviselő a saját nevében is olyan eljárásokban, amelyekben összeférhetetlenség áll fenn vagy alakulhat ki a gyermek és a szülői felügyeletet gyakorló személyek között. (24. cikk/1c).

Ha kétség merül fel azzal kapcsolatban, hogy valaki gyermeknek minősül-e, akkor gyermeknek kell tekinteni, és így élveznie kell az e rendeletben a gyermekkorú áldozatok számára biztosított összes kedvezményt. (24. cikk (2) bekezdés).

2.4 A 2004/80/EK tanácsi irányelv (az áldozatok kártalanításáról)

A 2004/80/EK tanácsi irányelv biztosítja, hogy minden uniós lakos jogosult legyen méltányos és megfelelő kártérítésre más tagállamban elkövetett szándékos erőszakos bűncselekmények esetén. Az irányelv előírja, hogy minden tagállam hozzon létre az ilyen áldozatok számára nemzeti kártérítési rendszert. Az irányelv emellett létrehoz egy nemzeti hatóságok közötti együttműködési rendszert, amely segíti az áldozatokat a határokon átnyúló kártérítési kérelmek benyújtásában. A standard eljárások és a kijelölt kapcsolattartó pontok egyszerűsítik a határokon átnyúló kérelmekkel kapcsolatos kommunikációt és azok feldolgozását. Végül az irányelv elősegíti az áldozatok számára az igazságszolgáltatáshoz való egyenlő hozzáférést az egész EU-ban, függetlenül attól, hogy a bűncselekmény hol követték el.

Bár az irányelv nem említi kifejezetten a gyermekkorú áldozatokat, azok más EU-tagállamban elkövetett szándékos erőszakos bűncselekmények áldozatainak minősülnek.

A tisztességes és megfelelő kártérítéshez való jog (1. cikk)

Az EU-ban elkövetett szándékos erőszakos bűncselekmények áldozatai jogosultak méltányos és megfelelő kártérítést kérni a bűncselekmény elkövetésének helye szerinti államtól.

Nemzeti kártérítési rendszerek (12. cikk)

Minden uniós tagállamnak rendelkeznie kell olyan rendszerrel, amely biztosítja, hogy az országában elkövetett erőszakos bűncselekmények áldozatai méltányos és megfelelő kártérítést kapjanak, függetlenül attól, hogy honnan származnak. A határokon átnyúló esetekben a kártérítésre vonatkozó szabályok az egyes országok saját, a határaikon belül elkövetett erőszakos bűncselekmények áldozatainak kártérítésére vonatkozó rendszerén alapulnak.

A tagállamok közötti együttműködés (3. és 5. cikk)

A tagállamok kötelesek kijelölni a határokon átnyúló kérelmek feldolgozásának megkönnyítésére szolgáló támogató és döntéshozó hatóságokat, ideértve az áldozatok kérelmeinek benyújtásában való segítséget is.

Egyszerűsített hozzáférés az áldozatok számára határokon átnyúló ügyekben (1. cikk)

Azok az áldozatok, akik a bűncselekmény elkövetésének helyétől eltérő tagállamban laknak, kérelmüket a saját országuk segítő hatóságán keresztül nyújthatják be, amely továbbítja azt a bűncselekmény elkövetésének helye szerinti ország döntéshozó hatóságához.

2.5 2011/99/EU irányelv (európai védelmi határozat)

Az európai védelmi végzésről szóló 2011/99/EU irányelv lehetővé teszi, hogy az egyik EU-tagállamban büntetőügyekben hozott védelmi intézkedéseket egy másik tagállamban is elismerjék és végrehajtsák. Célja annak biztosítása, hogy az áldozatok, különösen az erőszak vagy zaklatás áldozatai, az EU határain átlépve is védelmet élvezzenek. Az irányelv az áldozattal való kapcsolatot vagy az áldozathoz való közeledést korlátozó intézkedésekre vonatkozik, biztosítva a védelem folytonosságát. Kiegészíti a polgári védelmi intézkedésekről szóló 606/2013/EU rendeletet.

Az európai védelmi határozat iránti kérelem

- Európai védelmi határozat (European protection order, a továbbiakban: EVH) csak akkor adható ki, ha a kiadás helye szerinti országban már van hatályban védelmi határozat. A védelmi határozatnak a következők közül egyet vagy többet kell tartalmaznia (5. és 6. cikk):
  - a védett személy lakóhelyének vagy látogatási helyének bizonyos területeire való belépés tilalma,
  - a védett személlyel való kapcsolatfelvétel tilalma vagy szabályozása, ideértve a telefonos, elektronikus vagy hagyományos levelezést is, vagy
  - a védett személyhez való közeledés tilalma vagy szabályozása egy meghatározott távolságon belül.
- A védelemre jogosult személy EVH kiadását kérheti akár a végzés kiadásának helye szerinti ország (a kiadást megadó állam) hatóságaitól, akár a végzés végrehajtásának helye szerinti ország (a végrehajtást megadó állam) hatóságaitól. Ha a kérelmet a végrehajtást megadó államban nyújtják be, az ottani hatóságoknak a kérelmet haladéktalanul továbbítaniuk kell a kiadást megadó

államnak (6. cikk (3) bekezdés). Ha a személy jogi képviselővel rendelkezik, az is kérelmet nyújthat be a nevében (6. cikk (6) bekezdés).

Az európai védelmi határozat formája és tartalma

Az európai védelmi határozatnak tartalmaznia kell bizonyos részleteket, például:

- Ha a védelemre jogosult személy gyermek, akkor a gyermek személyazonosságát és jogi képviselőjének személyazonosságát is fel kell tüntetni (7. cikk 1. bekezdés a) pont).
- Meg kell jelölni azt is, hogy a kibocsátó állam hatósága tudomással rendelkezik-e arról, hogy a védelmet élvező személy ingyenes jogi segítségnyújtásban részesült-e a kibocsátó államban (7. cikk (1) bekezdés i. pont).

A végrehajtó államban hozott intézkedések

A végrehajtó állam hatóságának tájékoztatnia kell a károkozót, a kibocsátó állam hatóságát és a védelemre jogosult személyt a védelemre jogosult személy védelmének biztosítása érdekében hozott intézkedésekről. A védelemre jogosult személy címét nem lehet a veszélyt jelentő személynek kiadni, kivéve, ha ez az intézkedés végrehajtásához szükséges (9. cikk (3) bekezdés).

Az európai védelmi határozat elismerésének megtagadásának okai

A végrehajtó állam bizonyos okokból megtagadhatja az európai védelmi határozat végrehajtását, többek között akkor, ha a veszélyt okozó személy nem vonható büntetőjogi felelősségre az európai védelmi határozat iránti kérelem alapjául szolgáló cselekményért (10. cikk (1) bekezdés h) pont).

Az intézkedés megsértése

Az intézkedés megsértése esetén a végrehajtó állam például büntetőjogi szankciókat (ha a megsértés a végrehajtó államban bűncselekménynek minősül), nem büntetőjogi határozatot és sürgős/ideiglenes intézkedést érvényesíthet a megsértés megszüntetése és így a támogató környezet biztosítása érdekében, ha a jogi eljárásban gyermek is érintett (11. cikk (2) bekezdés).

2.6 Az Európai Unió (EU) 2011/92 irányelve (a gyermekek szexuális bántalmazása elleni küzdelemről)

A 2011/92/EU irányelv célja a küzdelem a gyermekek szexuális bántalmazása és kizsákmányolása, valamint a gyermekpornográfia ellen – azáltal, hogy az egész EU-ra

kiterjedő közös szabályokat állapít meg a bűncselekmények és a büntetések tekintetében. Az irányelv előírja a tagállamok számára, hogy minősítsék bűncselekménynek a gyermekek szexuális kizsákmányolásának különböző formáit, biztosítsák az áldozatok védelmét, és javítsák a megelőző intézkedéseket, ideértve az online gyermekpornográf anyagok eltávolítását. Az irányelv megerősíti a bűnüldözési együttműködést és olyan biztosítékokat nyújt, mint a hosszabb elévülési idő, amely lehetővé teszi az áldozatok számára, hogy felnőttkorukban is igazságszolgáltatáshoz fordulhassanak.

A szexuális visszaélések különböző formáinak büntetendővé tétele

A tagállamoknak büntetendővé kell tenniük és megfelelően büntetniük az iránymutatásban meghatározott következő bűncselekménycsoportokat (3., 4., 5. és 7. cikk):

- Gyermekek szexuális bántalmazása
- Gyermekek szexuális kizsákmányolása
- Gyermekpornográfia
- Gyermekek szexuális célú megkörnyékezése
- Bűncselekmény elkövetésében való bűnsegédlet, bűnpártolás és kísérlet

Gyermekek sérelmére elkövetett szexuális bűncselekmények súlyosító körülményei

Ha egy bizalmi pozícióban lévő személy (például jogi képviselő) a következő bűncselekmények bármelyikét elköveti, az súlyosbító körülménynek minősül: gyermekpornográfia, szexuális kizsákmányolás, szexuális visszaélés, felbujtás, bűnpártolás és kísérlet, gyermekek szexuális célú megkörnyékezése (a továbbiakban: bűncselekmények) (9. cikk b) pont).

Az ismételt bűncselekmények megelőzése és a gyermekek védelme

Az ismételt bűncselekmények megelőzésére irányuló intézkedések

Az államok megfelelő intézkedéseket hozhatnak annak érdekében, hogy az ilyen bűncselekményeket elkövető személyek ne végezzenek olyan szakmai tevékenységet, amely közvetlen és rendszeres kapcsolatot jelent gyermekekkel. Az államok biztosítják, hogy az ilyen pozíciókra alkalmazást kínáló munkáltatók kérhessenek információt a már említett bűncselekmények miatti büntetőjogi felelősségről (10. cikk (1) és (2) bekezdés).

A szexuális visszaélések vagy szexuális kizsákmányolás gyanújának bejelentése

A gyermekekkel főként foglalkozó és a nemzeti jog által előírt titoktartási szabályokhoz kötött szakembereknek nem lehet akadályt állítani, ha olyan helyzetet jelentenek,

amelyben alapos okkal feltételezhető, hogy egy gyermek az irányelvben meghatározott bűncselekmények áldozata lett (16. cikk (1) bekezdés).

Támogatás és jogi segítségnyújtás a gyermekkorú áldozatok számára

Az irányelv hatálya alá tartozó bűncselekmények áldozatául esett gyermekeknek a büntetőeljárás előtt, alatt és azt követően megfelelő ideig segítséget kell nyújtani, ideértve a jogi képviseletet is.

- Különös figyelmet kell fordítani a családon belüli bántalmazás áldozataira, és meg kell tenni a szükséges intézkedéseket (19. cikk (1) bekezdés).
- A segítségnyújtás nem függhet attól, hogy az áldozatok hajlandók-e együttműködni a büntetőeljárásban (19. cikk (2) bekezdés).
- A jogi segítségnyújtást az egyes gyermekek különleges körülményeinek egyedi értékelése után kell biztosítani (19. cikk (3) bekezdés).

A gyermekkorú áldozatok védelme a nyomozás és a büntetőeljárások során

A gyermek érdekeinek teljes körű képviselete érdekében külön képviselőt kell kijelölni mind a büntetőeljárásokban, mind a nyomozásokban, ha a szülői jogok gyakorlója a gyermek érdekeivel ellentétes érdeket képviselnek. Ugyanez a logika alkalmazandó a kísérő nélküli vagy családjától elválasztott gyermekekre is (20. cikk (1) bekezdés).

A gyermekkorú áldozatoknak haladéktalanul jogi képviseletet kell biztosítani, ideértve a kártérítés igénybevételéhez szükséges támogatást is. Ha a gyermek nem tudja megfizetni a jogi képviseletet, azt ingyenesen kell biztosítani (20. cikk (2) bekezdés).

A védelem jogainak sérelme nélkül, az államoknak a bűncselekmények büntetőeljárásában megfelelő intézkedéseket kell hozniuk, például:

- Az áldozat kihallgatását indokolatlan késedelem nélkül kell lefolytatni, miután a tényeket bejelentették a hatóságnak.
- Szükség esetén a kihallgatásokat erre a célra kialakított helyiségekben kell lefolytatni.
- Ha lehetséges, minden kihallgatást ugyanazok a személyek végeznek.
- A kihallgatások számát csak indokolt esetben lehet korlátozni.
- Az áldozatot jogi képviselője vagy általa választott felnőtt kísérheti, kivéve, ha az adott személyre vonatkozóan indokolt döntés született erről (20. cikk (3) bekezdés).

A gyermekkorú áldozattal vagy adott esetben az említett bűncselekmények tanújával folytatott meghallgatásokat audiovizuálisan rögzíteni lehet, és azokat bizonyítékként lehet felhasználni a büntetőeljárásban (20. cikk (4) bekezdés). A releváns bűncselekményekhez kapcsolódó büntetőeljárásokban a tárgyalás zárt ülésen is megtartható, vagy az áldozat a tárgyalóteremben jelen nem létében, technikai eszközök

segítségével hallgatható meg (20. cikk (5) bekezdés). A tagállamok kötelesek intézkedéseket hozni a gyermekkorú áldozatok védelme érdekében, biztosítva személyazonosságuk, magánéletük és képmásuk védelmét. Ez magában foglalja annak biztosítását is, hogy a gyermek személyazonosságát potenciálisan felfedő információk ne kerüljenek nyilvánosságra (20. cikk (6) bekezdés).

2.7 2011/36/EU irányelv (emberkereskedelem)

A 2011/36/EU irányelv célja az emberkereskedelem megelőzése és leküzdése, valamint az áldozatok, különösen a nők és a gyermekek védelme. Az irányelv az emberkereskedelmet tág értelemben határozza meg, amely magában foglalja a szexuális célú kizsákmányolást, a kényszermunkát, a rabszolgotartást és a szervek eltávolítását. Az irányelv szigorítja a büntetőjogi szankciókat, szorgalmazza a határokon átnyúló együttműködést, és kötelezi a tagállamokat a bűncselekmények hatékony büntetőeljárás alá vonására. Emellett előírja az áldozatok támogatását, például jogi segítségnyújtáshoz, orvosi ellátáshoz és biztonságos szálláshoz való hozzáférést, függetlenül attól, hogy az áldozat hajlandó-e együttműködni a hatóságokkal. Fontos, hogy az irányelv végig hangsúlyozza az emberi jogokon alapuló, nemek közötti egyenlőségre és a gyermekek érdekeire figyelemmel lévő megközelítést.

Az emberkereskedelem gyermekkorú áldozatainak kiszolgáltatottsága

A gyermekek a legsebezhetőbb csoportok közé tartoznak (4. cikk (2) bekezdés a) pont). Ha egy tisztviselő gyermekkorú áldozatot kizsákmányol, az legalább 10 év szabadságvesztéssel büntetendő (4. cikk (3) bekezdés).

Segítségnyújtás és támogatás az emberkereskedelem áldozatainak

Az emberkereskedelem áldozatainak joguk van segítséghez és támogatáshoz a jogi eljárás során, hogy a lehető legbiztonságosabb és legmegfelelőbb körülmények között élhessenek. Ezt a támogatást a hatóságoknak azonnal biztosítaniuk kell, amint az irányelvben meghatározott emberkereskedelem gyanúja felmerül (11. cikk (1) és (2) bekezdés).

Az áldozatoknak olyan életkörülményeket kell biztosítani, amelyek jólétüket és megélhetésüket garantálják, például (i) megfelelő és biztonságos szállás és anyagi segítségnyújtás, valamint (ii) információhoz és tanácsadáshoz való hozzáférés (11. cikk (5) bekezdés). A hatóságoknak tájékoztatást kell nyújtaniuk az áldozatoknak a gondolkodási és felépülési időszakról, valamint a nemzetközi védelem lehetőségéről (11. cikk (6) bekezdés). Ha az áldozatnak speciális átmeneti ellátási igénye van, például terhesség, megromlott egészségi állapot, fogyatékosság, mentális zavar vagy súlyos pszichológiai, fizikai vagy szexuális erőszak miatt, akkor igényeit ki kell elégíteni (11. cikk (7) bekezdés).

(Ingyenes) jogi segítségnyújtáshoz való hozzáférés

Az áldozatok haladéktalanul jogi tanácsadáshoz és képviselőhöz, ideértve a kártérítés igényléséhez nyújtott segítséget is, hozzáférhetnek. Ezek a szolgáltatások ingyenesek, ha az áldozat nem rendelkezik elegendő anyagi forrásokkal. (12/2. és 15/2. cikk)

Gyermekkorú áldozatok védelme

Az emberkereskedelem áldozatául esett gyermekeknek segítséget, támogatást és védelmet kell biztosítani, elsődleges figyelemmel a gyermekek legjobb érdekeire. Ha kétség merül fel egy személy életkorát illetően, azt gyermekként kell kezelni, és haladéktalanul megfelelő segítséget és védelmet kell biztosítani számára (13. cikk). Egyéni értékelés és különleges intézkedések: Minden gyermeknek egyéni értékelésen kell átesnie, figyelembe véve véleményét, szükségleteit és aggályait, hogy a gyermek számára tartós megoldás születhessen. Különös figyelmet kell fordítani a kísérő nélküli gyermekekre (14. cikk (1) bekezdés és 16. cikk (1) bekezdés). Az egyéni értékelést követően intézkedéseket kell hozni a gyermek rövid és hosszú távú segítésére és támogatására, különös tekintettel fizikai és pszichoszociális helyreállítására. Ez biztosítja, hogy a gyermekek támogató környezetben vegyenek részt a jogi eljárásokban (14. cikk (1) bekezdés). A gyermek érdekei és a szülők vagy gondviselők érdekei közötti ütközés esetén a gyermek számára gondviselőt vagy képviselőt kell kijelölni. A kijelölésre a gyermek hatóságok általi azonosítását követően haladéktalanul sor kell kerülni, hogy a lehető legkedvezőbb környezet biztosítható legyen. Ezen túlmenően a gyermeknek képviselőt kell biztosítani a büntetőeljárások során (14. cikk (2) bekezdés és 15. cikk (1) bekezdés).

Támogató környezet a nyomozások és eljárások során

A gyermekek számára támogató környezet biztosítására irányuló legfontosabb intézkedések a jogi eljárások során a következők:

- A gyermek kihallgatását haladéktalanul meg kell tartani, miután a tényeket bejelentették a hatóságoknak.
- Szükség esetén a kihallgatásokat gyermekek kihallgatására kialakított helyiségben kell lefolytatni.
- Minden meghallgatást ugyanannak a szakembernek kell lefolytatnia.
- A meghallgatásokat csak akkor szabad lefolytatni, ha az feltétlenül szükséges.
- A gyermeknek képviselője vagy, adott esetben, megbízható más felnőtt kísérője lehet a meghallgatáson, kivéve, ha erről indokolt döntés születik (15. cikk (3) bekezdés).

A gyermekkel folytatott interjúk során az áldozatokkal vagy tanúkkal folytatott interjúk rögzíthetők és felhasználhatók bizonyítékként a bíróság előtt, ezáltal biztosítva a gyermek magánélethez való jogát. (15. cikk (4) bekezdés). A gyermekkorú áldozat/tanú magánéletének védelme és a támogató környezet biztosítása érdekében a bírósági tárgyalások zárt ajtók mögött is lefolytathatók, és az áldozat kommunikációs technológiák segítségével távolról is részt vehet rajtuk (15. cikk (5) bekezdés).

2.8 Az Emberi Jogok Európai Egyezménye és az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélkezési gyakorlata

Az Emberi Jogok Európai Egyezménye (EJEE) értelmében az államoknak kötelességük a gyermekek fizikai és pszichológiai integritásának és személyes fejlődésének védelme a bírósági eljárások során (8. cikk). Az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) hangsúlyozta az igazságügyi hatóságok kötelességét a traumák minimalizálására és a gyermekek méltóságának védelmére (pl. S.N. kontra Svédország, 2002; Y kontra Szlovénia, 2015). Különös figyelem irányul a gyermekek kihallgatásának módjára és tartalmára az eljárások során. Az EJEB szorgalmazza a videóvallomások, a speciális meghallgatószobák és a gyermekek érzékenységét figyelembe vevő eljárások alkalmazását.

Másrészt az EJEB tisztában van azzal is, hogy az ilyen intézkedések akadályozhatják a vádlottnak a tisztességes tárgyaláshoz való jogát (6. cikk (3) bekezdés). Ezek különösen ütközhetnek a vádlottnak a vele szemben tanúskodó személyek közvetlen kihallgatásához való jogával. Az EJEB elismerte, hogy a gyermek jólétének védelme jó ok lehet a tanú tárgyalástól való távollétére, de a hatóságoknak megfelelően kell egyensúlyba hozniuk a védelem jogait, például úgy, hogy a védelmi ügyvédnek lehetővé teszik, hogy közvetett kérdéseket tegyen fel szakértő (pl. pszichológus) útján, a vádlott közvetlen jelenléte nélkül, vagy a nyomozó hatóságok felügyelete alatt álló ellenőrzött környezetben (pl. Vronchenko kontra Észtország, 2013). Megfelelő ellensúlyozó intézkedések hiányában azonban a Bíróság a vádlott tisztességes tárgyaláshoz való jogának megsértését állapítja meg. Annak értékelése érdekében, hogy a tárgyaláson a vádat alátámasztó tanú távollétének ellenére tiszteletben tartották-e a tisztességes tárgyaláshoz való jogot, az EJEB kidolgozta az úgynevezett Al-Khawaja-tesztet (lásd Al-Khawaja és Tahery kontra Egyesült Királyság, 2011; Schastchaschwili kontra Németország, 2015).

3. A gyermekek személyes adatainak védelme és az ügyvédek etikai felelőssége

Szerző: Dr. Konstantinos Panagos, kinevezett adjunktus, kriminológia-büntetés-végrehajtás, Jogi Kar, Athéni Nemzeti és Kapodisztriai Egyetem, a Görögországi Európai Alkotmányjogi Központ részéről

3.1 A jogi keret és az etikus viselkedés közötti kölcsönhatás

A gyermekek személyes adatai érzékenynek minősülnek, mivel ők sebezhetők és korlátozottan képesek megérteni az adatkezelés következményeit. A jogi eljárásokban áldozatként, tanúként, elkövetőként vagy félként érintett gyermekekkel kapcsolatos adatokat különös gondossággal kell kezelni. A gyermekek személyes adatainak védelme és az ügyvédek etikai felelőssége döntő módon keresztezi egymást, különösen egy fokozatosan digitalizálódó világban. Az ügyvédek mind közvetlen jogi képviselőik, mind szélesebb körű tanácsadói szerepük révén döntő szerepet játszanak a gyermekek adatainak védelmében.

Számos joghatóság rendelkezik zártkörű eljárásokról (meghallgatásokról) a gyermekeket érintő ügyekben, hogy megvédjék magánéletüket. A bírósági eljárásokban – különösen azokban, amelyek gyermekeket érintenek – a titkosság és a személyes adatok védelme az uniós jog, többek között az általános adatvédelmi rendelet (GDPR) és a büntetőeljárásokban a gyermekek eljárási biztosítékairól szóló (EU) 2016/800 iránymutatás szerint is kiemelt fontosságú kérdés. Az ügyvédeknek a gyakorlatukban a hatályos szabályoknak való megfelelést a gyermekközpontú megközelítéssel kell ötvözniük, mindig előtérbe helyezve az általuk képviselt gyermekek jólétét és méltóságát.

A gyermekek személyes adatainak védelme azonban nem csupán jogi kötelezettség, hanem etikai kérdés is. Az ügyvédeknek mindig integritással, függetlenséggel és a jogállamiság tiszteletben tartásával kell eljárniuk. Gyermekek képviselete vagy velük való kapcsolattartás során különös óvatosságra és etikai szigorra van szükség. A gyermekek adatvédelmi jogainak vagy etikai határainak megsértése rontja a közvélemény jogi intézményekbe vetett bizalmát. Az ügyvédek kritikus szerepet játszanak a gyermekek jogainak védelmében. Az etikai kötelezettségek betartása biztosítja, hogy a gyermekeket a jogrendszer által megkövetelt tisztelettel, méltósággal és gondossággal kezeljék. A bevált gyakorlat nem csupán a jogszabályok betartásáról szól, hanem arról is, hogy etikusan járjunk el a legkiszolgáltatottabb ügyfelek érdekében.

3.2 Nemzetközi és európai jogi keret

a) Az ENSZ Gyermekjogi Egyezménye (UNCRC)

Az ügyvédeknek gondoskodniuk kell arról, hogy a gyermekekről szóló minden intézkedés és döntés során a gyermek legjobb érdekeit vegyék elsődlegesen figyelembe, **az ENSZ Gyermekjogi Egyezményének 3. cikkével** összhangban. E keretben az ügyvédeknek értékelniük kell, hogy a jogi eljárások milyen hatással vannak a gyermek jólétére, és olyan eredmények mellett kell kiállniuk, amelyek a gyermek hosszú távú jólétét, fejlődését és biztonságát szolgálják.

Ezen túlmenően az ügyvédeknek mindig tiszteletben kell tartaniuk a gyermek „jogát a meghallgatásra”. Általánosságban elmondható, hogy a gyermekeknek joguk van szabadon kifejezni véleményüket az őket érintő ügyekben (**az ENSZ Gyermekjogi Egyezményének 12. cikke**). Az ügyvédeknek meg kell hallgatniuk és komolyan kell venniük a gyermek véleményét és kívánságait, életkorának és érettségének megfelelően. Ezen túlmenően az ügyvédeknek a gyermek számára érthető nyelven kell elmagyarázniuk a jogi eljárásokat, és gyermekbarát módon elő kell segíteniük a gyermekek érdemi részvételét a jogi eljárásban.⁵

Végül, az **ENSZ Gyermekjogi Egyezményének 16. cikke** elismeri a gyermek magánélethez való jogát.

16. cikk

1. A gyermeket nem szabad alávetni magánéletével, családjával lakásával vagy levelezésével kapcsolatban önkényes vagy törvénytelen beavatkozásnak, sem pedig becsülete vagy jó hírneve elleni jogtalan támadásnak.
2. Ilyen beavatkozás vagy támadás ellen a gyermeket megilleti a törvény védelme.

b) Az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága gyermekbarát igazságszolgáltatásról szóló iránymutatása

⁵ **Az ENSZ Gyermekjogi Egyezményének 3. cikke.** 1. A szociális védelem köz- és magánintézményei, a bíróságok, a közigazgatási hatóságok és a törvényhozó szervek minden, a gyermeket érintő döntésükben a gyermek mindenek felett álló érdekét veszik figyelembe elsősorban. 2. Az Egyezményben részes államok kötelezik magukat arra, hogy a gyermek számára, figyelembe véve szülei, gyámjai és az érte törvényesen felelős más személyek jogait és kötelességeit, biztosítják a jólétéhez szükséges védelmet és gondozást, e célból meghozzák a szükséges törvényhozási és közigazgatási intézkedéseket. 3. Az Egyezményben részes államok gondoskodnak arról, hogy a gyermekkel foglalkozó és védelmét biztosító intézmények, hivatalok és létesítmények működése megfeleljen az illetékes hatóságok által megállapított szabályoknak, különösen a biztonság és az egészség területén, valamint ezek személyzeti létszámával és szakértelmével, továbbá a megfelelő ellenőrzés meglétével kapcsolatban.

12. cikk. 1. Az Egyezményben részes államok az ítélőképessége birtokában lévő gyermek számára biztosítják azt a jogot, hogy minden öt érdeklő kérdésben szabadon nyilváníthassa véleményét, a gyermek véleményét, figyelemmel korára és érettségi fokára, kellően tekintetbe kell venni. 2. Ebből a célból nevezetesen lehetőséget kell adni a gyermeknek arra, hogy bármely olyan bírói vagy közigazgatási eljárásban, amelyben érdekelt, közvetlenül vagy képviselője, illetőleg arra alkalmas szerv útján, a hazai jogszabályokban foglalt eljárási szabályoknak megfelelően meghallgassák.

Az Európa Tanács Miniszteri Bizottsága által 2010. november 17-én elfogadott, a gyermekbarát igazságszolgáltatásról szóló iránymutatása alapján:

„Gyermekbarát igazságszolgáltatás” alatt olyan igazságszolgáltatási rendszereket értünk, amelyek garantálják minden gyermek jogainak tiszteletben tartását és hatékony érvényesítését a legmagasabb elérhető szinten, figyelembe véve az alábbi alapelveket, és kellőképpen figyelembe véve a gyermek érettségi és megértési szintjét, valamint az ügy körülményeit. Ez pontosabban olyan igazságszolgáltatás, amely hozzáférhető, életkorhoz igazodó, gyors, gondos, a gyermekek szükségleteihez és jogaihoz igazodó, valamint azok középpontjában álló, tiszteletben tartva a gyermekek jogait, ideértve a tisztességes eljáráshoz, az eljárásban való részvételhez és annak megértéséhez, a magán- és családi élet tiszteletben tartásához, valamint a személyiségi és méltósághoz való jogot.

Kivonat az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának gyermekbarát igazságszolgáltatásról szóló iránymutatásából (2010), elérhető:

<https://rm.coe.int/16806a4541>

6. A bírósági vagy bíróságon kívüli eljárásban vagy más beavatkozásban érintett gyermek magánéletét és személyes adatait a nemzeti joggal összhangban védeni kell. Ez rendszerint azt foglalja magában, hogy – különösen a médiában – semmilyen olyan információt vagy személyes adatot nem szabad közzétenni vagy nyilvánosságra hozni, amelyből közvetlenül vagy közvetve megállapítható a gyermek személyazonossága, ideértve a képi ábrázolást, a gyermekről vagy a családjáról szóló részletes leírásokat, neveket és lakcímekeket, hang- és videofelvételeket stb.

7. A tagállamoknak jogalkotási intézkedésekkel vagy a média önszabályozásának figyelemmel kísérésével meg kell akadályozniuk, hogy a média megsértse a 6. pontban foglalt, a magánélethez való jogokat.

8. A tagállamoknak korlátozniuk kell a gyermekek személyes és különleges adatait tartalmazó nyilvántartásokhoz és dokumentumokhoz való hozzáférést, különösen a gyermekeket érintő eljárások során. Ha továbbítani kell a személyes és különleges adatokat, az erre vonatkozó szabályozást a tagállamoknak a gyermek legfőbb érdekét szem előtt tartva, az adatvédelmi jogszabályokkal összhangban kell meghatározniuk.

9. Ha a bírósági vagy bíróságon kívüli eljárásban vagy egyéb beavatkozás során egy gyermeket meghallgatnak vagy vallomást tesz, szükség esetén erre lehetőleg zárt ülésen kell sort keríteni. Szabály szerint csak a közvetlenül érintettek lehetnek jelen, feltéve, hogy nem akadályozzák a gyermeket vallomása megtételében.

10. A gyermekekkel foglalkozó szakembereknek be kell tartaniuk a szigorú titoktartási szabályokat, feltéve, hogy ez nem jár a gyermek sérülésének kockázatával.

57. Amikor a bírósági vagy bíróságon kívüli eljárás vagy egyéb beavatkozás során a gyermekek meghallgatására kerül sor, a bírónak, illetve más szakembernek tisztelettel és érzékenységgel kell kapcsolatba lépnie a gyermekkel.

58. A gyermek számára lehetővé kell tenni, hogy szülei vagy adott esetben egy általa választott személy elkísérjék, kivéve, ha az érintett személy vonatkozásában ezzel ellentétes értelmű indokolt határozat születik.

59. Az olyan meghallgatási módszereket, mint a video- és hangfelvétel vagy a tárgyalás előtti zárt meghallgatás, elfogadható vallomásként kell felhasználni, illetve annak kell tekinteni.

60. A gyermeket, amennyire csak lehet, óvni kell az olyan képekkel és információkkal szemben, amelyek ártalmasak lehetnek a jólétére. A bírónak ki kell kérnie más szakembereket, például

pszichológusok, szociális munkások véleményét, mielőtt a gyermek elé tárná azokat a képeket, információkat, amelyek ártalmasak lehetnek számára.

61. Noha továbbra is a legfontosabb elv marad, hogy az azonosítható információ ne legyen hozzáférhető a nyilvánosság és a sajtó számára, előfordulhatnak olyan esetek, amikor kivételesen a gyermek hasznára válik, ha az esetet nyilvánosságra hozzák, vagy akár széles körben közzéteszik (például ha a gyermeket elrabolták). A közzététel azzal az előnnyel is járhat, hogy ösztönzőleg hat az ügy támogatottságára és növeli ismertségét.

62. (...)Az iránymutatás 10. pontja

szigorú kötelezettséget rendel el e tekintetben minden, gyermekekkel dolgozó szakember számára, amely alól csak abban az esetben tehető kivétel, ha felmerül a gyermek sérülésének kockázata (lásd a gyermekek szexuális kizsákmányolás és szexuális zaklatás elleni védelméről szóló Európa tanácsi egyezmény 12. cikkét, CETS 201. sz.)"

c) Általános Adatvédelmi Rendelet (GDPR)

Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 rendelete (2016. április 27.) a természetes személyek személyes adatainak védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről, az úgynevezett **„általános adatvédelmi rendelet” (GDPR)** minden személyes adat feldolgozására vonatkozik, ideértve a bírósági eljárások során történő feldolgozást is. A tagállamok korlátozhatják az érintettek jogait a bírói függetlenség védelme vagy az eljárások akadályozásának elkerülése érdekében (23. cikk). Ezeknek a korlátozásoknak azonban arányosnak kell lenniük és biztosítékokkal kell rendelkezniük.

5. cikk A személyes adatok kezelésére vonatkozó elvek

(1) A személyes adatok:

a) kezelését jogszerűen és tisztességesen, valamint az érintett számára átlátható módon kell végezni („jogszerűség, tisztességes eljárás és átláthatóság”); b) gyűjtése csak meghatározott, egyértelmű és jogszerű célból történjen, és azokat ne kezeljék ezekkel a célokkal össze nem egyeztethető módon; a 89. cikk (1) bekezdésének megfelelően nem minősül az eredeti céllal össze nem egyeztethetőnek a közérdekű archiválás céljából, tudományos és történelmi kutatási célból vagy statisztikai célból történő további adatkezelés („célhoz kötöttség”);

c) az adatkezelés céljai szempontjából megfelelőek és relevánsak kell, hogy legyenek, és a szükségesre kell korlátozódniuk („adattakarékosság”);

d) pontosnak és szükség esetén naprakésznek kell lenniük; minden észszerű intézkedést meg kell tenni annak érdekében, hogy az adatkezelés céljai szempontjából pontatlan személyes adatokat haladéktalanul töröljék vagy helyesbítsék („pontosság”);

e) tárolásának olyan formában kell történnie, amely az érintettek azonosítását csak a személyes adatok kezelése céljainak eléréséhez szükséges ideig teszi lehetővé; a személyes adatok ennél hosszabb ideig történő tárolására csak akkor kerülhet sor, amennyiben a személyes adatok kezelésére a 89. cikk (1) bekezdésének megfelelően közérdekű archiválás céljából, tudományos és történelmi kutatási célból vagy statisztikai célból kerül majd sor; az e rendeletben

az érintettek jogainak és szabadságainak védelme érdekében előírt megfelelő technikai és szervezési intézkedések

végrehajtására is figyelemmel („korlátozott tárolhatóság”);

f) kezelését oly módon kell végezni, hogy megfelelő technikai vagy szervezési intézkedések alkalmazásával biztosítva

legyen a személyes adatok megfelelő biztonsága, az adatok jogosulatlan vagy jogellenes kezelésével, véletlen elvesztésével, megsemmisítésével vagy károsodásával szembeni védelmet is ideértve („integritás és bizalmas jelleg”).

(2) Az adatkezelő felelős az (1) bekezdésnek való megfelelésért, továbbá képesnek kell lennie e megfelelés igazolására („elszámoltathatóság”).

23. cikk. Korlátozások

1. Az adatkezelőre vagy adatfeldolgozóra alkalmazandó uniós vagy tagállami jogszabályok jogalkotási intézkedéssel korlátozhatják a 12–22. cikkben és a 34. cikkben, valamint az 5. cikkben előírt kötelezettségek és jogok hatályát, ha az ilyen korlátozás tiszteletben tartja az alapvető jogok és szabadságok lényegét, és demokratikus társadalomban szükséges és arányos intézkedés a következők védelme érdekében: ... d) **bűncselekmények megelőzése, kivizsgálása, felderítése vagy büntetőeljárás alá vonása, valamint büntetőjogi szankciók végrehajtása, ideértve a közbiztonság védelmét és a közbiztonságot fenyegető veszélyek megelőzését;** ... (i) **az érintett személy vagy mások jogainak és szabadságainak védelme...**

(2) Az (1) bekezdésben említett jogalkotási intézkedéseknek különösen tartalmazniuk kell legalább az alábbiakra vonatkozó konkrét rendelkezéseket, amennyiben azok relevánsak: a) az adatkezelés céljai vagy az adatkezelés kategóriái; b) a személyes adatok kategóriái; c) a bevezetett korlátozások hatálya; d) a visszaélések, jogellenes hozzáférés vagy jogellenes továbbítás megelőzésére szolgáló biztosítékok; e) az adatkezelő vagy az adatkezelők kategóriáinak meghatározása; f) a tárolási időtartamok és az alkalmazandó biztosítékok, figyelembe véve az adatkezelés vagy az adatkezelés kategóriáinak jellegét, hatályát és céljait; g) az érintettek jogainak és szabadságainak kockázatai; és h) az érintetteknek a korlátozásról való tájékoztatáshoz való joga, kivéve, ha ez a korlátozás célját sértené.

Az adatvédelmi alapelvek és az érintettek jogai tehát nem abszolútak; azok uniós vagy tagállami jog által korlátozhatók. Az ilyen korlátozások azonban csak akkor törvényesek, ha megfelelnek a GDPR 23. cikkében meghatározott kritériumoknak. Konkrétan, az intézkedésnek

- tiszteletben kell tartania az adatvédelemhez való jog lényegét,
- hatása előre látható legyen,
- jogszerű és lényeges közérdeknek kell szolgálnia,
- csak azokra a jogokra és kötelezettségekre vonatkozik, amelyek korlátozását a GDPR megengedi,
- szükségesnek és
- arányosnak kell lennie, és
- tartalmaznia kell egyértelmű biztosítékokat és tájékoztatási követelményeket, a GDPR 23. cikkének (2) bekezdésében meghatározottak szerint.

Ha az intézkedés megfelel ezeknek a feltételeknek, és ezért jogszerű és érvényes, az GDPR 5. cikkének (2) bekezdésében foglalt elszámoltathatósági elv kötelezi az adatkezelőt, hogy dokumentálja és nyilvántartassa, hogy az ilyen korlátozásokat az egyes esetekben hogyan alkalmazzák.⁶

⁶ További információkért lásd a 73. preambulumbekendést, a jogok és alapelvek korlátozásáról, amely elérhető a <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:32016R0679> címen

A gyermekek adatai sérülékenységük miatt fokozott védelmet élveznek (38. preambulumbekkezdés):

„A gyermekek személyes adatai különös védelmet érdemelnek, mivel ők kevésbé lehetnek tisztában a személyes adatok kezelésével összefüggő kockázatokkal, következményeivel és az ahhoz kapcsolódó garanciákkal és jogosultságokkal. Ezt a különös védelmet főként a gyermekek személyes adatainak olyan felhasználására kell alkalmazni, amely marketingcélokat, illetve személyi vagy felhasználói profilok létrehozásának célját szolgálja, továbbá a gyermekek személyes adatainak a közvetlenül a részükre nyújtott szolgáltatások igénybevétele során történő gyűjtésére. A közvetlenül a gyermek részére nyújtott megelőzési és tanácsadási szolgáltatások esetében nincs szükség a szülői felügyelet gyakorlójának hozzájárulására.”

A GDPR 8. cikke különös szabályokat állapít meg a gyermekek adatainak kezelésére vonatkozóan, számos esetben előírva a szülői hozzájárulást, és hangsúlyozva az adatkezelésről szóló, egyértelmű, életkorhoz igazodó tájékoztatás fontosságát.

6. cikk Az adatkezelés jogszerűsége

(1) A személyes adatok kezelése kizárólag akkor és annyiban jogszerű, amennyiben legalább az alábbiak egyike teljesül:

- a) az érintett hozzájárulását adta személyes adatainak egy vagy több konkrét célból történő kezeléséhez;*
- b) az adatkezelés olyan szerződés teljesítéséhez szükséges, amelyben az érintett az egyik fél, vagy az a szerződés megkötését megelőzően az érintett kérésére történő lépések megtételéhez szükséges;*
- c) az adatkezelés az adatkezelőre vonatkozó jogi kötelezettség teljesítéséhez szükséges;*
- d) az adatkezelés az érintett vagy egy másik természetes személy létfontosságú érdekeinek védelme miatt szükséges;*
- e) az adatkezelés közérdekű vagy az adatkezelőre ruházott közhatalmi jogosítvány gyakorlásának keretében végzett feladat végrehajtásához szükséges;*
- f) az adatkezelés az adatkezelő vagy egy harmadik fél jogos érdekeinek érvényesítéséhez szükséges, kivéve, ha ezen érdekekkel szemben elsőbbséget élveznek az érintett olyan érdekei vagy alapvető jogai és szabadságai, amelyek személyes adatok védelmét teszik szükségessé, különösen, ha az érintett gyermek.*

Az első albekezdés f) pontja nem alkalmazható a közhatalmi szervek által feladataik ellátása során végzett adatkezelésre.

8. cikk A gyermek hozzájárulására vonatkozó feltételek az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások vonatkozásában

(1) Ha a 6. cikk (1) bekezdésének a) pontja alkalmazandó, a közvetlenül gyermekeknek kínált, információs társadalommal összefüggő szolgáltatások vonatkozásában végzett személyes adatok kezelése akkor jogszerű, ha a gyermek a 16. életévét betöltötte. A 16. életévét be nem töltött gyermek esetén, a gyermekek személyes adatainak kezelése csak akkor és olyan mértékben jogszerű, ha a hozzájárulást a gyermek feletti szülői felügyeletet gyakorló adta meg, illetve engedélyezte.

A tagállamok e célokból jogszabályban ennél alacsonyabb, de a 13. életévnél nem alacsonyabb életkort is megállapíthatnak.

2) Az adatkezelő – figyelembe véve az elérhető technológiát – észszerű erőfeszítéseket tesz, hogy ilyen esetekben ellenőrizze, hogy a hozzájárulást a gyermek feletti szülői felügyeleti jog gyakorlója adta meg, illetve engedélyezte.

(3) Az (1) bekezdés nem érinti a tagállamok általános szerződési jogát, például a gyermek által kötött szerződések érvényességére, formájára vagy hatályára vonatkozó szabályokat.

d) A gyermekek eljárási biztosítékairól szóló (EU) 2016/800 irányelv

A gyermekek büntetőeljárásokban gyanúsítottként vagy vádlottként szereplő gyermekek eljárási biztosítékairól szóló, az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/800 irányelve (2016. május 11.) megállapítja a büntetőeljárásokban érintett gyermekek védelmére vonatkozó minimumszabályokat, ideértve a személyes adatok védelmét is. Általánosságban elmondható, hogy az irányelv célja olyan eljárási biztosítékok megállapítása, amelyek biztosítják, hogy a büntetőeljárásokban gyanúsított vagy vádlott gyermekek képesek legyenek megérteni és követni az eljárást, valamint gyakorolni a tisztességes eljáráshoz való jogukat, továbbá megelőzni a gyermekek visszaesését és elősegíteni társadalmi integrációjukat. Az irányelv előmozdítja a gyermekek jogait, figyelembe véve az Európa Tanács gyermekbarát igazságszolgáltatásról szóló iránymutatásait (lásd fent).

Az (EU) 2016/800 irányelv 14. cikke alapján a tagállamoknak biztosítaniuk kell a gyermek magánéletének védelmét a büntetőeljárás minden szakaszában. Ez magában foglalja az azonosításra alkalmas információk nyilvánosságra hozatalának megakadályozását, kivéve, ha ez a gyermek legfőbb érdekeit szolgálja. A gyermekeket érintő bírósági tárgyalások zártkörűek lehetnek. Ezenkívül a gyermekeket világosan és megfelelően tájékoztatni kell adataik felhasználásáról, különös tekintettel a kihallgatások vagy tanúvallomások rögzítésére. Az adatokhoz való hozzáférés jogának összeegyeztethetőnek kell lennie a gyermek tisztességes eljáráshoz való jogával, egyensúlyt teremtve a magánélet tiszteletben tartása és a magánélet védelme között. Végül az irányelv hangsúlyozza a gyermekek megbélyegzésének elkerülését. Ez összhangban áll a nyilvántartások titkosságával és a gyermekeket érintő bírósági ítéletek terjesztésének korlátozásával. Az ügyvédnek gondoskodnia kell arról, hogy ezt a jogot feltétlenül tiszteletben tartsák.

9. cikk. Audiovizuális felvétel készítése a kihallgatásról

(1) A tagállamok biztosítják, hogy a gyermeknek a rendőrség vagy valamely más bűnüldöző hatóságok általi, büntetőeljárás keretében történő kihallgatásáról audiovizuális felvétel készüljön, amennyiben ez az ügy körülményei tekintetében arányos, figyelembe véve többek között azt is, hogy van-e jelen ügyvéd, és hogy a gyermek szabadságelvonás alatt áll-e, feltéve, hogy a gyermek mindenek fölött álló érdekét minden esetben elsődleges szempontnak tekintik.

(2) Audiovizuális felvétel hiányában a kihallgatást más megfelelő módon kell rögzíteni, például megfelelően ellenőrzött írásos jegyzőkönyv formájában.

(3) Ez a cikk nem sérti azt a lehetőséget, hogy a gyermeknek kizárólag azonosítása céljából audiovizuális felvétel készítése nélkül is kérdéseket tegyenek fel.

14. cikk A magánélet védelméhez való jog

(1) A tagállamok biztosítják a gyermek magánéletének a büntetőeljárás során történő védelmét.

(2) Ennek érdekében a tagállamok előírják, hogy a gyermekeket érintő bírósági meghallgatásokat általában a nyilvánosság kizárásával folytassák le, vagy lehetőséget adnak a bíróságoknak vagy a bírácnak arra, hogy az ilyen meghallgatásokat a nyilvánosság kizárásával folytassák le.

(3) A tagállamok megfelelő intézkedések révén biztosítják, hogy a 9. cikkben említett felvételeket, illetve jegyzőkönyveket nem teszik közzé.

(4) A tagállamok a véleménynyilvánítás és a tájékozódás szabadságának, illetve a média szabadságának és pluralizmusának tiszteletben tartása mellett önszabályozásra ösztönzik a médiát az e cikkben megfogalmazott célok elérése érdekében.

Az ügyvédek etikai felelőssége

Az ügyvédek viselkedését szinte minden joghatóságban szakmai magatartási és etikai kódexek kötik; az ügyvédeknek mindig integritással, függetlenséggel és a jogállamiság tiszteletben tartásával kell eljárniuk. Gyermekek képviselte vagy velük való kapcsolattartás során különös óvatosság és etikai szigor szükséges. Az ügyvédek a gyermekek jogainak védelmezőjeként járnak el a bírósági eljárásokban.

A **Nemzetközi Ügyvédi Kamara (IBA)** nem adott ki kifejezetten a gyermekek személyes adatainak védelmére vonatkozó iránymutatásokat. A jogi szakembereket azonban arra ösztönzik, hogy a gyermekek adatainak kezelése során tartsák be a nemzetközi normákat.

A jogi szakma magatartási nemzetközi alapelvei, Nemzetközi Ügyvédi Szövetség (2011), elérhető:

https://www.icj.org/wp-content/uploads/2014/10/IBA_International_Principles_on_Conduct_for_the_legal_prof.pdf

Iránymutatások a gyermekbarát jogi segítségnyújtásról, UNHCR, UNICEF Európa és Közép-Ázsia Regionális Irodája (ECARO), 2018. október

2015-ben az UNICEF Európában és Közép-Ázsiában működő regionális irodája (UNICEF ECARO) tanulmányt készített a gyermekek igazságszolgáltatáshoz való hozzáféréséről Közép- és Kelet-Európában, valamint Közép-Ázsiában. Az egyik legfontosabb megállapítás az volt, hogy hiányoznak az egyértelmű iránymutatások a gyermekek igazságszolgáltatáshoz való hozzáférését támogató jogi szakemberek számára. Erre

válaszul az UNICEF gyakorlati iránymutatásokat dolgozott ki, hogy segítse a tapasztalt és az újonnan képezett jogi szakembereket a gyermekekkel végzett munkájukban. Az iránymutatások központi eleme a gyermekek magánélethez való jogának tiszteletben tartása és védelme.

Kivonat a gyermekbarát jogi segítségnyújtásról szóló iránymutatásból, UNHCR, UNICEF Európában és Közép-Ázsiában működő regionális irodája (ECARO), 2018. október, elérhető: <https://www.unicef.org/eca/media/5171/file>

A jogi szakembereknek a jogi eljárások során tiszteletben kell tartaniuk a gyermekek magánélethez való jogát, és gondoskodniuk kell arról, hogy az ügyféllel folytatott minden kommunikáció a szakmai magatartási kódexnek megfelelően bizalmas maradjon. A magánélethez való jog rendkívül fontos: a gyermekkorú áldozatok és tanúk közvetlen veszélybe kerülhetnek és súlyos érzelmi károkat szenvedhetnek, ha személyazonosságuk nyilvánosságra kerül, a gyermek vádlottak pedig diszkrimináció és megfélemlítés áldozatai lehetnek, ha bűncselekményük széles körben ismertté válik. ... A jogi szakemberek fontos szerepet játszanak a jog védelmében, és mindent meg kell tenniük annak biztosítása érdekében, hogy:

- *a gyermekeket érintő bírósági tárgyalások zárt ülésen kerüljenek megrendezésre, kivéve, ha egyértelmű okok indokolják, hogy a nyilvánosság előtt folyjanak le;*
- *az ítéleteket úgy hozzák meg, hogy a gyermek személyazonosságát ne fedjék fel;*
- ***ha az ügy részleteit jogi oktatási célból vagy közérdekből osztják meg a médiával, a gyermek hozzájáruljon a nyilvánosságra hozatalhoz, és a közzétett részletek ne fedjék fel a gyermek személyazonosságát;***
- *a média ne hozza nyilvánosságra olyan információkat, amelyek a gyermek magánéletének megsértéséhez vezethetnek. A gyermek magánéletét sértő médiaszervek ellen pert vagy panaszt kell indítani.*

A legtöbb országban az ügyfél és az ügyvéd közötti kapcsolat szigorú titoktartási szabályok hatálya alá tartozik, és ez a gyermekekre ugyanúgy vonatkozik, mint a felnőttekre. A szabályok vonatkoznak a találkozókra, a levelezésre, a telefonbeszélgetésekre és más kommunikációs formákra, például a közösségi médiára. Ez elengedhetetlen része a gyermek ügyféllel való bizalmi kapcsolat kiépítésének és annak biztosításának, hogy a gyermek szabadon és nyíltan beszélhessen az ügyvéddel. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy a jogi szakembernek:

- ***tájékoztatnia kell a gyermek ügyfelet arról, hogy a közöttük zajló kommunikáció bizalmas;***

- **elmagyarazza, hogy a jogi szakemberek és a családtagok közötti kommunikáció nem élvezi ugyanazokat a titoktartási szabályokat;**
- **ügyelnie kell minden kommunikációs forma titkosságának biztosítására; például ha ügyféllel rendőrségen vagy a bírósági terem folyosóján találkozik, gondoskodnia kell arról, hogy senki ne hallhassa meg őket; és ha telefonon beszél egy fogva tartott gyermek ügyféllel, ellenőriznie kell, hogy hallhatja-e valaki; és**
- **biztosítani kell, hogy a gyermek személyes adatai (például az ügyiratok) a nemzeti jogszabályoknak megfelelően védve legyenek, biztonságosan tárolva, és harmadik felek ne férhessenek hozzájuk, kivéve, ha ez a gyermek legjobb érdekeit szolgálja és az adatvédelmi jogszabályokkal összhangban történik. Ez azt jelenti, hogy semmilyen információt vagy személyes adatot nem lehet hozzáférhetővé tenni vagy közzétenni, különösen a médiában, amely (közvetlenül vagy közvetve) felfedhetné a gyermek személyazonosságát. Ide tartoznak: képek, a gyermekről vagy családjáról szóló részletes leírások, nevek vagy címek, hang- és videofelvételek stb.**

A nemzeti jogszabályok által megengedett kivételes körülmények között a jogi szakemberek kötelesek ügyfeleikről bizalmas információkat közölni a megfelelő hatóságokkal: számos joghatóságban **az ügyvéd-ügyfél közötti titoktartási kötelezettség alól felmentés adható, ha a titoktartás meg-nem-sértése egy személy halálát vagy személyi sérülését eredményezheti, vagy ha a gyermek által közölt információk bűncselekményre vonatkoznak.** Ilyen helyzetek lehetnek például azok, amikor a gyermek olyan információkat ad ki, amelyek folyamatos szexuális vagy egyéb fizikai bántalmazásra utalnak, de nem engedélyezi ezeknek az információknak a harmadik felek részére történő kiadását. Úgyszintén előfordulhatnak olyan helyzetek, amikor egy felnőtt saját maga vagy egy másik felnőtt által egy gyermek ellen elkövetett bántalmazást tár fel, de nem engedélyezi azok nyilvánosságra hozatalát. Ez nagyon nehéz helyzet lehet, mivel a titoktartás elve a gyermek ügyféllel való bizalmi kapcsolat kiépítésének alapja. Egyértelmű válaszok nincsenek, de ilyen körülmények között a szakembernek mérlegelnie kell a nemzeti jog alapján, hogy mikor elfogadható a titoktartási kötelezettség megsértése. Sok joghatóságban az ügyvédi kamara etikai bizottsága nyújthat segítséget ezekben a nehéz etikai kérdésekben, és segíthet megvitatni a nemzeti rendelkezéseket, valamint azt, hogy a gyermek életét vagy egészségét fenyegető veszély miatt a szigorú titoktartási szabály megsértése a gyermek legjobb érdekeit szolgálja-e.

Gyakorlati útmutató ügyvédek számára: Hogyan védjük a törvénnyel konfliktusba került gyermekeket? Defence for Children International (2018)

A Gyakorlati útmutató ügyvédek számára: Hogyan védjük a törvénnyel konfliktusba került gyermekeket? című kiadvány szerzője M. Braun, fiatalkorúak büntetőjogi szakértője, aki

egyben az EU által finanszírozott „My Lawyer, My Rights” projekt koordinátora, társszerzője pedig M. Magli, fiatalokúakkal foglalkozó büntetőjogi asszisztens. A szöveg kidolgozása B. Van Keirsbilck, a Defence for Children International (DCI) belgiumi igazgatója és a DCI-International korábbi elnökének vezetésével történt. Az útmutató további formálását a DCI Belgium csapattagjainak, különösen A. Carré és J. Laffineur jelentős hozzájárulásával végezték. Kialakításában részt vett a tíz európai partner és társult partner együttműködése és szakértelme, valamint az „Az ügyvédem, a jogaim” projektben részt vevő öt jogi szakértő.

Gyakorlati útmutató ügyvédek számára: Hogyan védjük a törvénnyel konfliktusba került gyermekeket?

Defence for Children International (2018), elérhető a

**https://www.defenceforchildren.nl/media/2318/manual-for-eu-ms_web_en.pdf
oldalon.**

Minden nemzeti magatartási kódex előírja, hogy az ügyvéd és ügyfele közötti kommunikáció és konzultáció bizalmas maradjon. Az ügyvédeknek fontos szerepet kell játszaniuk a kommunikáció bizalmas jellegének biztosításában, hogy garantálják a gyermek magánéletének védelmét. Az ügyvédnek:

- *biztosítani kell, hogy a konzultáció helyszíne magánszférát biztosító helyiség legyen;*
- *biztosítani kell, hogy a helyiség gyermekek számára alkalmas legyen;*
- *biztosítani kell, hogy a gyermek által elmondottak ne kerüljenek nyilvánosságra és ne terjedjenek tovább;*

Ha a gyermeket szabadságától megfosztják, az ügyvédnek:

- *biztosítani kell, hogy biztonsági okok hiányában a bizalmas kommunikáció során ne legyenek jelen bűnüldöző szervek képviselői;*
- *telefonos beszélgetések esetén megkérdeznie a gyermektől, hogy egyedül van-e.*

A nemzetközi (BPRL, 8. és 22. szabály; PGALA, 10. iránymutatás) és regionális (2013/48/EU iránymutatás, 4. cikk és (EU) 2016/800 iránymutatás, 5.6. cikk) előírások szerint a gyermek és ügyvédje közötti kommunikáció titkosságát, amennyiben az ügyvéd szakmai segítséget nyújt, minden esetben tiszteletben kell tartani. Az ilyen titoktartás magában foglalja a találkozót, a levelezést, a telefonbeszélgetéseket és a nemzeti jog által megengedett egyéb kommunikációs formákat.

- *Tájékoztassa a gyermeket a szokásos munkamódszerekről;*

- *A gyermek számára világosan magyarázza el a jogi segítségnyújtás és a védelem fontosságát, hogy így kapcsolatban maradjon vele. Például a gyermek gyakran változtathatja a telefonszámát, és tisztában kell azzal, hogy erről értesítenie kell az ügyvédet;*
- *Ha a gyermek meg van fosztva a szabadságától, inkább látogassa meg a rendőrségen vagy az intézetben, ne pedig telefonon hívja;*
- *Általában válasszon személyes találkozót a gyermekkel, hogy alkalmazni tudja a fent említett nyelvi technikákat.*

Gyakorlati következmények a jogi szakemberek számára

A nemzetközi és európai jogi keret, valamint a vonatkozó etikai iránymutatások alapján a gyermekvédelmi jogi ügyekben eljáró ügyvédek kettős felelősséggel tartoznak:

- Be kell tartaniuk az adatvédelmi szabályokat, biztosítva, hogy a gyermekek adatait ne kezeljék jogellenesen.
- Be kell tartaniuk etikai kötelezettségeiket azáltal, hogy proaktív módon azonosítják és kezelik a gyermekek adataival kapcsolatos potenciális visszaéléseket.

Titoktartás és a magánélet védelme

Általánosságban elmondható, hogy az ügyfelekkel kapcsolatos szakmai titoktartás védelme a jogi etika egyik alapja.⁷ Gyermekkel kapcsolatos ügyekben az ügyvédeknek különösen ügyelniük kell a személyes adatok védelmére, különösen a családjogi és a fiatalkorúakat érintő büntetőjogi ügyekben. Ez az alapvető etikai kötelezettség mind a képviselő során, mind azt követően érvényes, és kiterjed minden kommunikációra, dokumentumra és személyes adatra.

Az ügyvédeknek gondoskodniuk kell arról, hogy a gyermekek érdekei minden, gyermekeket érintő intézkedés és döntés során elsődleges fontosságúak legyenek, összhangban az ENSZ Gyermekjogi Egyezményének 3. cikkével. Az ügyvédeknek értékelniük kell, hogy a jogi eljárások milyen hatással vannak a gyermek jólétére, és olyan eredményeket kell elérniük, amelyek a gyermek hosszú távú jólétét, fejlődését és biztonságát szolgálják. Például mindig zárt tárgyalást kell kérniük, ha ez a gyermek személyazonosságának védelme érdekében szükséges. Gondoskodniuk kell arról is, hogy a harmadik felek (szakértői tanúk, tolmácsok stb.) megértsék és betartsák a

⁷ Lásd az európai ügyvédek magatartási kódexének 2021. évi változatát, az Európai Ügyvédi Kamarák Tanácsa – Az európai ügyvédek hangja, elérhető a https://www.cbbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/DEONTOLOGY/DEON_CoC/EN_DEONTO_2021_Model_Code.pdf címen.

titoktartási szabályokat. Ha több fél (pl. szülő és gyermek) érintett, az ügyvédeknek gondoskodniuk kell arról, hogy a gyermek jogi érdekei ne sérüljenek.

Az ügyvédeknek minden információt szigorúan bizalmasan kell kezelniük a gyermekkel vagy az ügygel kapcsolatban. Az ügyvédeknek csak a szigorúan szükséges információkat szabad gyűjteniük, és a gyermekek adatait kizárólag meghatározott jogi célokra szabad felhasználniuk. Emellett meg kell tenniük az adatok védelméhez szükséges minden megfelelő intézkedést. Az európai jogi keret alapján ez konkrétan a következőket jelenti:

- Csak a szigorúan szükséges adatokat gyűjtsék.
- Az adatokat csak meghatározott jogi célokra használják fel.
- Az adatokhoz való hozzáférést az ügyben közvetlenül érintettek körére kell korlátozni.
- Az ügyiratokat biztonságos tárolják; titkosítást és korlátozott hozzáférést alkalmaznak.
- Ne tárolják a személyes adatokat a szükségesnél hosszabb ideig.
- Kerülnék az azonosítható ügyrészletek nyilvános megvitatását.
- Tájékoztassák a gyermekeket és gondviselőket arról, hogy adataikat hogyan használják fel.
- Jogi dokumentumok vagy precedensek megosztásakor anonimizálják az azonosításra alkalmas adatokat.

Az ügyvédeknek tartózkodniuk kell minden olyan médiaszerepléstől vagy nyilvánosságra hozataltól, amely a gyermek személyazonosságát vagy ügyét felfedheti. Emellett vissza kell tartaniuk a médiát a gyermek azonosítására alkalmas adatok közzétételétől. Minden nyilvános nyilatkozatnak prioritást kell adnia a gyermek magánéletének és méltóságának.⁸

Tájékozott hozzájárulás és kommunikáció

A gyermekekkel való közvetlen kapcsolattartás során az ügyvédeknek a gyermek életkorának és értelmi képességeinek megfelelően kell elmagyarázniuk a jogi eljárásokat. Ezenkívül az ügyvédeknek biztosítaniuk kell a tájékozott hozzájárulást (vagy a szülők hozzájárulását, a gyermek életkorától és jogállásától függően) a személyes adatok megosztásához vagy felhasználásához. Az ügyvédeknek meg kell vizsgálniuk, hogy a gyermek képes-e hozzájárulni az adatok megosztásához, illetve megérti-e jogait. Ha nem, akkor a gyermek legjobb érdekeit szem előtt tartva a hozzájárulást a törvényes gyámtól vagy képviselőtől kell beszerezni.

---

⁸ Lásd még: <https://www.lawsociety.org.uk/topics/gdpr/gdpr-for-solicitors> és <https://www.lawsociety.ie/news/news/Stories/gdpr-and-childrens-data-what-lawyers-need-to-know/>.

4. Gyermeklélektan és gyermekbarát kommunikáció

Szerzők: **Argyro Kaltsa**, MD gyermek- és serdülőkori pszichiáter, Society of Social Psychiatry P. Sakellaropoulos, Görögország részéről; **Christine Maerkl**, MSc klinikai pszichológus – pszichoterapeuta, a Society of Social Psychiatry P. Sakellaropoulos részéről, Görögország; **Michalis Papantonopoulos**, pszichológus, interkulturális szociálpszichológia PhD-hallgató, a Society of Social Psychiatry P. Sakellaropoulos, Görögország részéről

A gyermeklélektan megértése

4.1 Fejlődéslélektan

Alapelvek

A fejlődéslélektan célja az egész életen át tartó fizikai, kognitív, érzelmi és társadalmi változások megértése. Vizsgálja a természet és a nevelés hatását az emberi fejlődés és viselkedés folyamatára; a biológiai és környezeti tényezők kölcsönhatását, valamint az élet szakaszain való átmenet viselkedésünkre és fejlődésünkre gyakorolt hatását.

A gyermekbarát igazságszolgáltatásban **a kognitív, érzelmi és társadalmi fejlődés megértése elengedhetetlen** ahhoz, hogy a gyermekek jogai a jogi eljárások során tiszteletben legyenek tartva, és velük méltányosan bánjanak.

4.1.1 Kognitív és nyelvi fejlődés

A kognitív fejlődés szakaszai⁹

Szenzomotoros szakasz (születéstől 2 éves korig):

Ebben a szakaszban a gyermek megtanulja, hogy a világ önmagától függetlenül létezik. Kezd megérteni az ok-okozati összefüggéseket (például: kezével ledönt egy építőelemekből álló tornyot) és a tárgyak állandóságát, vagyis azt, hogy egy baba akkor is ott van, ha a gyermek éppen nem látja, mert elrejtettük egy takaró alá.

Preoperációs szakasz (2–7 éves kor):

Ebben a szakaszban a gyermekek elkezdik fejleszteni a nyelvet és a képzelőerőt, de logikai gondolkodásuk még korlátozott. Gondolkodásuk egocentrikus – képtelenek mások szemszögéből nézni a dolgokat, és önmagukat tekintik a tőlük független események okának. A gyermekek mentális képeket alkotnak a körülöttük lévő

⁹ J. Piaget, „The origins of intelligence in children” (M. Cook, ford.). W W Norton & Co 1952. <https://doi.org/10.1037/11494-000>

tárgyakról, és szimbólumokat használnak azok jelölésére, fejlődik a nyelv. Szerepjátékokat játszanak, és keverik a fantáziát és a valóságot. Emlékeik gyakran tapintáshoz, szagokhoz és képekhez kapcsolódnak.

Koragyermekkor (0–7 év): Hatás a jogi helyzetekre:

A kisgyermek emlékei kevésbé megbízhatóak, és az események pontos visszaadására való képességüket befolyásolhatják az érzelmeik vagy a képzeletük. Egy 4 éves gyermek segítség nélkül nem biztos, hogy képes szavakkal kifejezni, mi történt egy adott helyzetben, és előfordulhat, hogy összekeveri a tényeket vagy nehezen követi az események sorrendjét (olyan fogalmak, mint „előtt”, „után”).¹⁰ „**És egyszer csak egy napon hatalmas képek árasztottak el, és olyan volt, mintha az egyik legsúlyosabb esemény vége lett volna... aztán... eszembe jutott az utolsó rész, amikor mosakodtam...**” Felnőtt áldozat emlékezik koragyermekkorai traumájára.¹¹

Konkrét operációs szakasz (7–11 év): Ebben a szakaszban a gyermekek képesek megérteni a konkrét eseményeket, és logikusan gondolkodni a közvetlen tapasztalatokról. Megértik a múlt, a jelen és a jövő fogalmát, és képesek az eseményeket sorrendbe rendezni. Megértik az igazságosság alapvető fogalmát és a viselkedést szabályozó szabályokat. Azonban absztraktabb fogalmakat még nem feltétlenül értenek.

Középső gyermekkor: hatása a jogi helyzetekre:

Ebben a korban a gyermekek általában emlékeznek az eseményekre, azonban még mindig segítségre szorulhatnak a részletek felidézésében vagy az események strukturált módon történő elmagyarázásában.¹² Az iskoláskorú gyermekek kezdik megérteni a jó és a rossz közötti különbséget, de igazságérzékük még mindig konkrét példákon alapul.

Formális operációs szakasz (12 évesek és idősebbek): Ebben a szakaszban a serdülők képesek absztrakt, logikus és hipotetikus gondolkodásra. Megértik a bonyolult fogalmakat. Azonban még mindig erősen befolyásolhatják őket az érzelmeik és a kortárs csoport befolyása, ami hatással lehet viselkedésükre. Fokozott önismerettel és metakognitív képességgel rendelkeznek, ami lehetővé teszi, hogy gondolkodjanak a gondolkodásukról.

¹⁰ National Children’s Advocacy Center. *Interviewing Preschoolers: A Bibliography*. 2023. Huntsville, AL: <https://files.calio.org/BIBS/interviewing-preschoolers-bib.pdf>. (2025.04.28.)

¹¹ O. Themeli, „Τα παιδιά καταθέτει. Η δικανική εξέταση ανήλικων μαρτύρων, θυμάτων σεξουαλικής κακοποίησης” 2014.

¹² M. Lamb, et al. „Age differences in young children’s responses to open-ended invitations in the course of forensic interviews.” *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, vol. 71, no 5, 2003, p. 926–934. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.71.5.926>

Serdülőkor: hatása a jogi helyzetekre:

A tizenévesek jobban képesek lehetnek pontosan visszaemlékezni az eseményekre, de még mindig nehézséget okozhat számukra a következetesség, különösen, ha érzelmileg zaklatottak. A serdülők képesek megérteni a jogi eljárások komolyságát és cselekedeteik lehetséges következményeit. Befolyásolhatja őket a kortárscsoport nyomása, a társas aggodalmak vagy a függetlenség iránti vágy.

„Eltávolodtam a családomtól, mert az apám molesztálta a nővéremet. Bár engem is bántalmazott, ezt soha nem ismertem be a kutatási interjúmban. Három évig nem mondtam el senkinek. Aztán elkezdtem mindent elmondani a pszichológusomnak.”¹³

Az ökológiai rendszer elmélet¹⁴

A gyermek fejlődését a környező környezet több szintjének hatására működő komplex kapcsolatrendszerként értelmezi. A gyermek egy segítőkész felnőtt segítségével képes megbirkózni a korának megfelelő nehéz feladatokkal, és „átlépni” egy magasabb teljesítményszintre.

Holisztikus megközelítésben ez az elmélet magában foglalja az összes rendszert, amelyben a gyermekek és családjuk részt vesz, tükrözve a gyermek fejlődésének és a családi kapcsolatainak dinamikus természetét.

Jogi helyzetekre gyakorolt hatás:

Például egy 4–5 éves gyermeknek nehézséget okozhat egy esemény elemeinek időbeli sorrendje, de egy interjúkészítő, aki szabad visszaemlékezésre készíti fel a gyermeket, segíthet neki abban, hogy megbízhatóan elmesélje a bántalmazás eseményeit.¹⁵

4.1.2 Érzelmi és szociális fejlődés

A gyermekek érzelmi és szociális fejlődése befolyásolja, hogyan reagálnak a stresszre, a traumára, vagy akár egy látszólag semleges jogi eljárásra.

Érzelmi és szociális fejlődés szakaszai:

¹³ O. Themeli, „Τα παιδιά καταθέτει. Η δικανική εξέταση ανήλικων μαρτύρων, θυμάτων σεξουαλικής κακοποίησης” 2014.

¹⁴U. Bronfenbrenner. „[Toward an experimental ecology of human development.](https://doi.org/10.1037/0003-066X.32.7.513)” *American psychologist*, 32. évf., 7. sz., 1977, 513–531. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.32.7.513>

¹⁵ M. Lamb & M. Sim. „Developmental Factors Affecting Children in Legal Contexts”, *Youth Justice*, 13. évf., 2. sz., 2013, 131–144. o.

Koragyermekkor (0–7 év): A csecsemők elsősorban alapvető érzelmeket élnek át, mint például boldogság, félelem és harag. Ebben a szakaszban elengedhetetlen a szülőkhöz vagy gondozókhöz fűződő erős érzelmi kötődés. A gyermekek növekedésével egyre szélesebb érzelmi skálát fejlesztenek ki, és elkezdik megérteni mások érzelmeit, bár még nem feltétlenül képesek komplex érzéseket kifejezni. A kisgyermek túlerhelteknek érzik magukat a tekintélyszemélyek jelenlétében és ismeretlen környezetben.

Koragyermekkor jogi helyzetek:

A gyermekkorú áldozatoknak segítségre van szükségük ahhoz, hogy kifejezhessék érzéseiket, ahol a kifejezés azt jelenti, hogy kiadják magukból, felszabadítanak valamit. Amikor egy gyermek kifejezi az érzelmeit, nem csupán kimondja azokat, hanem megszabadul tőlük. Fontos, hogy a gyermeknek legyen egy megbízható felnőtt a közelében, és biztonságos környezetben legyen a megnyilvánulás alatt és után.

A 7 éves Michael a terapeutának így szólt: „Kérem, segítsen nekem gondolkodni.” Ekkor biztosan azt szerette volna, ha segítenek neki átgondolni, „hol fáj és miért fáj”.¹⁶

Középső gyermekkor (7–11 év): Ebben a szakaszban a gyermekek jobb érzelmi szabályozást fejlesztenek ki, és elkezdik felismerni mások érzelmeit. Ugyanakkor intenzív érzelmeket is tapasztalhatnak, például szégyent vagy feszengést. Ebben a szakaszban a gyermekeket jobban befolyásolják a kortárs kapcsolataik és a társadalmi összehasonlítások. Aggódhatnak amiatt, hogy mások hogyan látják őket.

Középső gyermekkor – hatása a jogi helyzetekre:

A gyermekek szorongani vagy félni kezdenek, és elhatalmasodhat bennük a félelem, hogy hibáznak vagy nem hisznek nekik. Félelmükből vagy a felnőtteknek való megfelelés vágyából olyan dolgokkal is egyetérthetnek, amelyeket nem értenek teljesen.

Serdülőkor (12–18 év): A tinédzserek egyre összetettebb érzelmeket élnek át, amelyek függetlenedésükkel, identitásukkal és társadalmi kapcsolataikkal kapcsolatosak. Stresszes helyzetekben még mindig nehezen tudják szabályozni érzelmeiket¹⁷, különösen, ha konfliktusban vannak, vagy nem érzik úgy, hogy támogatják őket. Nehezen viselik a tekintélyt, de könnyen befolyásolhatók kérdésekkel.¹⁸

¹⁶G. Williams. „On different introjective processes and the hypothesis of an ‘omega function’”, *Psychoanalytic Inquiry: A Topical Journal for Mental Health Professionals*, 19. évf., 2. sz., 1999, 243–253. o.

¹⁷ L. Van Leijenhorst et al., „Adolescent risky decision-making: neurocognitive development of reward and control regions” *Neuroimage*. 2010, 15. évf., 51. sz., 1. szám, 2010, 345–355. o. doi: 10.1016/j.neuroimage.2010.02.038. Epub 2010. február 24. PMID: 20188198.

¹⁸ Richardson G, Gudjonsson GH és Kelly TP (1995) Interrogative suggestibility in an adolescent forensic population.” *Journal of Adolescence*, 18. évf., 2. sz., 1995, 211–216. o. doi: 10.1006/jado1014

Serdülőkor – hatása a jogi helyzetekre:

A támogató, ítélkezésmentes légkör segíthet a tinédzsernek abban, hogy jobban érezze, hogy ura a helyzetnek. El kell ismerni a serdülőkorban növekvő függetlenség- és önállóságérzetet. A titoktartás elengedhetetlen. Ne feledje, hogy a tinédzser még gyermek, nem fiatal felnőtt.

4.2 Kapcsolati kötődés – gyermekek és szülők (gondviselők)

A biztonságérzet, a belső stabilitás és a világba való integráció alapja az a belső kép (objektum), hogy szeretnek és védenek bennünket, és hogy mi is szeretünk és védünk. (M. Klein, 1957).

A pszichoanalízis „alfa-funkcióról” beszél, mint arról a szülői funkcióról, amelynek feladata a gyermek gondolatainak megőrzése, értelmezése, valamint a gyermek számára a nehéz érzések feldolgozhatóvá tétele. A szülőnek képesnek kell lennie elviselni azt a fájdalmat, amelyet a gyermek nem tud elviselni. Az ilyen befogadás ismételt tapasztalatai után a gyermek felnőve internalizálja ezt a funkciót, és fokozatosan képesebbé válik szorongásainak kezelésére.¹⁹

Szülőnek lenni azt jelenti, hogy felelősséget érzünk a gyermekért. A gyermek-szülő kapcsolat alapvetően aszimmetrikus, bár nem birtokló jellegű. A gyermeknek soha nem szabad felelősséget éreznie a szülők érzelmi állapotáért.

John Bowlby kötődéelmélete²⁰

Bowlby a kötődéelméletet a csecsemők és gondozóik közötti érzelmi kötődés magyarázatára dolgozta ki. A szülő (vagy más fontos gondozó) érzelmi reakciói, rendelkezésre állása és megbízhatósága a gyermeknek belső működési modellt adnak önmagáról és másokról. Ez ahhoz vezet, hogy a gyermek szeretetre méltónak érzi magát, és elvárja, hogy későbbi kapcsolataiban, például barátaival és romantikus partnereivel is hasonló élményeket éljen át.

Az elsődleges gondozó (általában a szülő) társadalmi és érzelmi reakciói információt nyújtanak a csecsemőnek a világról és más emberekről, valamint arról, hogy hogyan látják magukat mint egyéneket.

Biztonságos kötődés (kb. 55-60%)

Szorongó kötődés (kb. 15%)

¹⁹ G. Williams. „Különböző introjektív folyamatokról és az „omega funkció” hipotézisére”, *Psychoanalytic Inquiry: A Topical Journal for Mental Health Professionals*, 19. évf., 2. sz., 1999, 243–253. o.

²⁰ Bowlby, J. (1978). „A kötődéelmélet és terápiás következményei.” *Adolescent Psychiatry*, 6. évf., 1978, 5–33. o.

<p>Ha a gondozó következetesen reagál a gyermek igényeire és érzékenyen viszonyul hozzá, a gyermek bizalomérzetet és biztonságérzetet fejleszt ki. Ez a biztonságos alap az élet első éveiben (legfeljebb 5 éves korig) épül ki, és ezt követően, még ha a családban válságok is vannak, a gyermek nagyobb önbizalommal képes átvészelni azokat.</p>	<p>Ha a gondozó reakciói a gyermekre következetlenek és túlzottan szorongóak, a gyermek felfedező magatartása korlátozottá válik, mászással és dührohamokkal reagál, és krónikus elhagyási félelem alakul ki benne.</p>
<p>Kerülő kötődés (kb. 20%) Ha a gondozó nem reagál a gyermek érzelmi igényeire, a gyermek megtanulja elfojtani veleszületett vágyát a szeretetre és az elfogadásra. Túlzottan független viselkedést mutatnak, és eltávolodnak másoktól.</p>	<p>Zavaros kötődés (kb. 5%) Amikor a gondozó – az egyetlen biztonságforrás – félelem forrásává válik. A gondozók félnek és félelmetesek, gyakran maguk is traumás múltat éltek át.²¹ A családon belüli bűncselekmények áldozatául esett gyermekek túlreprezentáltak ebben a kötődési típusban.</p>

4.3 Megérteni a család (dinamika) hatását a gyermek helyzetére

A kisgyermek a világot kapcsolatokként él meg, és ezek a kapcsolatok hatással vannak intellektuális, szociális, érzelmi, fizikai és viselkedési fejlődésük minden területére. Az egészséges gyermekfejlődés a (gondviselő) családon belüli egészséges kötődésektől függ. Ha a családtagok maguk vagy a család dinamikája nem biztosít biztonságos környezetet a gyermek fejlődéséhez, vagy ha túlzottan stresszes helyzetek zavarják a család biztonságos alapjait, a kisgyermek sajnos bizonytalan vagy akár zavaros kötődést alakíthat ki.

Hatása a jogi helyzetre

Ne feledje, hogy a támogató családi környezet léte elengedhetetlen a gyermek védelméhez. Tájékoztassa a bántalmazást nem elkövető szülőt (gondviselőt) az eljárás legfontosabb szakaszairól és kérdéseiről, hogy az megfelelő információval és támogatással láthassa el a gyermeket.²²

²¹ M. Main & J. Solomon. „Discovery of an insecure-disorganized/disoriented attachment pattern.” In T. B. Brazelton & M. W. Yogman (szerk.), *Affective development in infancy*, 1986, 95–124. o. Ablex Publishing.

²² European Union Agency for Fundamental Rights. *Child-friendly justice, Perspectives and experiences of children involved in judicial proceedings as victims, witnesses or parties in nine EU Member States*. 2017

A gyermekkorú áldozatot érintő ügyek kezelése hosszú távú, dinamikus folyamat. Néhány gyermek, még akkor is, ha rövid időre el kell távolítani a környezetéből, visszatérhet a családjához, a megszokott környezetbe, és gyógyulhat a traumából, de ezeknek a családoknak szakmai támogatásra és jogi tanácsadásra van szükségük.

4.4 Átfogó megközelítés a gyermekkorú áldozatok esetében

A **P. Sakellaropoulos Society of Social Psychiatry**²³ akciókutatás keretében a gyermekkorú áldozatokat nem csupán jogi védelemre szoruló egyénekként kezeli, hanem a család, az iskola és a közösség rendszerébe beágyazott személyekként. A társadalmi és közösségi pszichiátria elveiből és a „pszichoanalitikus prizmából” kiindulva a szervezet holisztikus, hosszú távú és traumára érzékeny beavatkozási stratégiát támogat. Ez magában foglalja a gyermekkel, gondviselőivel/családjával, iskoláival és a helyi érdekelt felekkel való szoros együttműködést az átfogó gondozás és a jövőbeli reintegráció biztosítása érdekében. A gyermekeket képviselő ügyvédek arra ösztönzik, hogy vegyék át ezt a szemléletmódot: ne csak a közvetlen biztonságért küzdjenek, hanem a gyermek szélesebb körű jólétéért is, elkerülve az automatikus intézményesítést, és ahol lehetséges, támogassák a gyermek saját társadalmi környezetében való gyógyulását – ha az biztonságos és terápiás támogatást nyújt.²⁴

Csoportos megbeszélés:

Kutatási eredmények bizonyítják,²⁵ hogy a koragyermekkorban a bántalmazás spontán, gyakran „véletlenül” kerül napvilágra. Az idősebb gyermekek átgondoltabban tárják fel a bántalmazást. A 7–9 éves korosztály statisztikailag

https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2017-child-friendly-justice-children-s-perspective_en.pdf

(hozzáférés: 2025.05.09.)

²³ Society of Social Psychiatry P. Sakellaropoulos, *Annual Reports* <https://ekpse.gr/en/who-we-are/annual-reports> [accessed 10 July 2025]; Society of Social Psychiatry P. Sakellaropoulos, *Day Centre for Children, Adolescents and Adults – Fokida Prefecture* <https://ekpse.gr/en/our-services/day-centre/day-centre-for-children-adolescents-and-adults-fokida-prefecture> [accessed 10 July 2025]; Society of Social Psychiatry P. Sakellaropoulos, *Living and Learning Together: Sensitisation, Prevention and Enhancement of Psychological Resilience in School Communities* <https://ekpse.gr/en/programmes/living-and-learning-together-sensitisation-prevention-and-enhancement-of-psychological-resilience-in-school-communities> [accessed 10 July 2025]; Katsouda, D., The SSP P. Sakellaropoulos “Pyramid” Approach, a holistic model for child, adolescent, and family mental health care in local communities. *Poster presented to WHO Regional Office for Europe’s 3rd “Mental Health Week” Meeting on Quality of Child and Adolescent Mental Health Care, Thessaloniki, Greece, 6-7 November 2024;*

²⁴ Karantzali, A., Maerkl, C., Vourdas, A. (szerk.), Fitsiou, P. és Fragkouli – Sakellaropoulou, A., „ Guide on Access to Justice for Children with Disabilities and/or Psychosocial Problems”, Society of Social Psychiatry P. Sakellaropoulos, *EU co-funded project CHILDFront – Child Friendly Justice in the Greek and Cypriot Courts*, 2022.

²⁵ I. Hershkowitz, O. Lanes, & M. Lamb. ‘Exploring the disclosure of child sexual abuse with alleged victims and their parents.’ *Child abuse & neglect*. 31. évf. 2007. 111–123.

gyakrabban (73%) tárja fel a bántalmazást szüleinek, mint az idősebb korosztályok (13%).

Beszélgétek meg az eredményeket a kognitív és érzelmi/társadalmi fejlődés fényében.

Háttérinformáció:

A 7 év alatti kisgyermek nagy érzelmi stressz hatására spontán módon, a közlés folyamatának kognitív szabályozása nélkül fejezhetik ki traumatikus élményeiket.

A fejlődépszichológia fényében egy lehetséges ok, amiért a 10–12 éves korosztály tagjai vonakodtak a bejelentéstől, és inkább elhalasztották azt a szülőkkel való megbeszélést, az lehet, hogy az idősebb gyermekek jobban tudatában voltak a társadalmi normáknak és tabuknak, vagy azért, mert szégyellték magukat, hogy nem tudták megakadályozni a bántalmazást. Emellett a gyermekek életkorának előrehaladtával a kortárs csoport egyre támogatóbb szerepet játszik, ami szintén hozzájárulhat ahhoz, hogy a gyermekek ne merjenek a szülőknek beszélni a bántalmazásról²⁶.

A trauma megértése

4.5 Negatív gyermekkori élmények

A gyermekkori negatív élmények (ACE) a biztonságos, stabil és gondoskodó családi kapcsolatok kialakulásának zavarai, amelyekre jellemzőek az egyén első 18 életévében bekövetkező stresszes vagy traumatikus események.²⁷

A gyermekek traumáját okozó ACE-típusok (személyesen, családtagként vagy közösség tagjaként átélte):

- Testi vagy szexuális bántalmazás
- Bántalmazás (verbális, pszichológiai, fizikai vagy szexuális)
- Családon belüli erőszak
- Fizikai és érzelmi elhanyagolás
- Iskolai vagy közösségi erőszak (megfélemlítés)
- Súlyos balesetek vagy életveszélyes betegségek
- Alkoholista szülő(k)
- A háztartás tagjainak kábítószer-fogyasztása
- Mentális betegség vagy öngyilkossági magatartás a családban
- Szeretett személy hirtelen vagy erőszakos elvesztése, válás, elhagyás vagy halál

²⁶ További információkért kérjük, tekintse meg a www.youtube.com/watch?v=hlu3ghTsZT0 oldalt.

²⁷ CD Bethell, A Carle, J Hudziak, et al. Methods to Assess Adverse Childhood Experiences of Children and Families: Toward Approaches to Promote Child Well-being in Policy and Practice. *Acad Pediatr.* 2017;17(7S):S51–S69. doi:10.1016/j.acap.2017.04.161

- Háztartás tagjának bebörtönzése
- Tizenéves terhesség
- Gyermekotthonba vagy gyermekgondozási intézménybe helyezés
- Menekültként vagy háborús élmények
- Súlyos szegénység/hajléktalanság
- Nemzeti katasztrófák vagy terrorizmus
- Vagyronvesztés vagy katasztrófa miatti elüldözés
- Katonai családdal kapcsolatos stressz (pl. szülők bevetése)

Ne feledd: normális dolog abnormálisan reagálni!

A híd lyuka

Képzeld el egy nagy baráti társaságot, akik tavaszi pikniket tartanak a városukat átszelő folyó partján. Hirtelen sikoltozást hallanak a folyóból, és látják, hogy egy gyermeket sodor a víz. Az egyikük leveti a cipőjét, beugrik a vízbe, és a partra viszi a gyermeket, ahol a többiek összegyűlnek, hogy meggyőződjenek róla, hogy jól van. Miközben gondoskodnak róla, újabb gyermeket hallanak, majd még egyet, aztán még egyet, és még egyet. Hamarosan mindenki a folyóból ment gyermekeket, vagy a partra húzottakat segíti. Ekkor észreveszik, hogy az egyik barátjuk elhagyta őket, és felfelé fut a folyón. Utánakiáltanak: „Hova mész? Szükségünk van rád!” Erre ő így válaszol: „Megkeresem a lyukat a hídban.”

Amikor először hallottunk a gyermekkori traumás élményekről szóló tanulmányról, és láttuk az adatokat, amelyek összefüggésbe hozták a gyermekkori nehézségeket a későbbi kockázatos egészségügyi magatartással, a krónikus betegségekkel, a rossz fejlődési eredményekkel, valamint a korai nehézségek és a stresszhez való neurobiológiai alkalmazkodás közötti kapcsolatokat, rájöttünk, hogy megtaláltuk a híd lyukát.²⁸

²⁸J. Hays-Grudo és A. S. Morris in: Adverse and Protective Childhood Experiences: A Developmental Perspective (Előszó ix) Copyright © 2020 by the American Psychological Association. Minden jog fenntartva.
<http://dx.doi.org/10.1037/0000177-001>

4.6 Mi a trauma és hogyan hat a gyermekekre?

Az Amerikai Pszichológiai Társaság (APA) szerint a trauma „egy szörnyű eseményre adott érzelmi reakció”²⁹. Más szavakkal, egy olyan eseményre vagy helyzetre adott reakció, amelyet az ember rendkívül stresszesnek, fenyegetőnek vagy (fizikailag vagy érzelmileg) károsnak tart. Az ember egyedi traumatikus eseményt vagy több, ismétlődő, folyamatos traumatikus eseményt is átélhet. Dokumentálták azt is, hogy valaki traumatikus élményt élhet át, ha tanúja lesz egy másik személy traumatikus eseményének.

Traumatikus élmények	
fizikai, pszichológiai vagy szexuális bántalmazás	szeretett személy hirtelen elvesztése
zaklatás	közlekedési balesetek
szexuális erőszak	természeti katasztrófák
támadás	terrorcselekmények
emberrablás	háború

A traumás események jellemzői alapján a traumák következő típusait írták le

- Akut trauma, amely egyetlen stresszes vagy veszélyes esemény eredményeként alakul ki.
- Krónikus trauma, amely ismételt és hosszan tartó, rendkívül stresszes eseményeknek való kitettség eredményeként alakul ki.
- Komplex trauma, amely több traumás eseménynek való kitettség eredményeként alakul ki.
- Másodlagos trauma, amely traumatikus eseményt átélt személlyel való szoros kapcsolat vagy közelség miatt alakul ki (nem az áldozatra vonatkozik, hanem

²⁹ Amerikai Pszichológiai Társaság, *Trauma*, hozzáférés: 2025. július 10. Elérhető: <https://www.apa.org/topics/trauma>

a bűncselekményt el nem követő szülőkre, családtagokra, gondozókra, mentálhigiénés szakemberekre és más szakemberekre).

A trauma közvetlenül az esemény után és/vagy hosszú távon is sokféle fizikai és érzelmi tünetet okozhat. A trauma tünetei a diagnosztikai kritériumokba nem tartozó szubklinikai következményektől a súlyos tünetekig terjedhetnek, fennállhatnak csak néhány hétig, vagy sokkal hosszabb ideig is.

Fontos megjegyezni, hogy nem mindenkinél alakul ki trauma, aki stresszes eseményt él át.

Dr. Máté Gábor gyakran mondja, hogy a trauma egy seb. A trauma nem arról szól, hogy mi történt velünk, hanem arról, hogy mi történt bennünk annak eredményeként, ami velünk történt³⁰.

Gyakori érzelmi és pszichológiai reakciók/tünetek	
tagadás	harag
félelem	szomorúság
szégyen	zavar
szorongás	depresszió
zsibbadás	bűntudat
tehetetlenség	ingerlékenység
koncentrációs nehézség	visszahúzóds
érzelmi kitörések	rémálmok/visszatérő emlékek

³⁰ G. Máté - D. Máté: Normális vagy. Trauma, betegség és gyógyulás mérgező világunkban. OpenBooks, 2023.

Gyakori fizikai tünetek	
fejfájás	emésztési tünetek
állandó, megmagyarázhatatlan fáradtság	szívdobogás
izzadás	idegesség
alvási nehézségek	hiperérzékenység

A traumával kapcsolatos rendellenességek közül a legnagyobb figyelmet a poszttraumás stressz szindróma (PTSD) kapja; ez a leggyakrabban diagnosztizált traumával kapcsolatos rendellenesség, és tünetei idővel igen súlyosak lehetnek. A DSM-5 négy tünetcsoportot azonosít a PTSD esetében: behatoló tünetek jelenléte, az ingerek tartós elkerülése, a kognitív funkciók és a hangulat negatív változásai, valamint az éberség és a reakciókészség jelentős változásai. Az egyéneknek tényleges vagy fenyegető halálnak, súlyos sérülésnek vagy szexuális erőszaknak kellett kitéve lenniük, és a tüneteknek több mint 4 héten át jelentős szenvedést és károsodást kell okoznia.³¹

A Egészségügyi Világszervezet (WHO) 2017-es kutatása szerint:³²

- Az élet során traumának való kitettség a legtöbb országban a normális állapot.
- Az interperszonális erőszakos traumák hordozzák a legmagasabb PTSD-kockázatot.
- A PTSD-vel élők aránya a felmérések szerint 77,7 személyév/100 válaszadó.
- A PTSD-vel leginkább terhelt traumák közé tartoznak az intim partner által elkövetett szexuális erőszak (viszonylag ritka traumák, amelyek magas PTSD-kockázattal járnak) és egy szerettünk váratlan halála (nagyon gyakori trauma, amely alacsony PTSD-kockázattal jár).
- Bár sok esetben a tünetek néhány hónapon belül megszűnnek, a PTSD tünetei általában meglehetősen tartósak.

³¹ American Psychiatric Association. Diagnostic and statistical manual of mental disorders. 5th ed. Arlington, VA: American Psychiatric Association; 2013.

³² RC Kessler et al. Trauma and PTSD in the WHO World Mental Health Surveys. Eur J Psychotraumatol. 2017 Oct 27;8(sup5):1353383. doi: 10.1080/20008198.2017.1353383. PMID: 29075426; PMCID: PMC5632781

4.7 Gyermekkori trauma

Az Amerikai Gyermekgyógyászati Akadémia becslései szerint 34 millió amerikai gyermek (vagyis a gyermekek 46%-a) 18 éves koráig legalább egyszer traumát élt át.³³ A gyermekkori trauma oka lehet egy egyszeri esemény (autóbaleset, természeti katasztrófa, támadás) vagy egy folyamatos helyzet (fizikai vagy szexuális bántalmazás, elhanyagolás, rasszizmus, zaklatás), amelyet a gyermek életveszélyesnek, erőszakosnak és/vagy veszélyesnek érzékel. A gyermekek traumája, különösen a folyamatos trauma, hatással lehet fizikai, mentális, szociális és érzelmi fejlődésükre. A gyermekeknél kezeletlenül vagy megoldatlanul maradt traumák felnőttkorba is átvihetők, ami tanulási nehézségeket és alacsonyabb tanulmányi eredményeket, az egészségügyi és mentális egészségügyi szolgáltatások igénybevételének növekedését, a fiatalkorúak büntető igazságszolgáltatási rendszerébe való belépés fokozott kockázatát és hosszú távú egészségügyi problémákat okozhat³⁴³⁵

A trauma érzelmi jelei gyermekeknél és serdülőknél

A gyermekek traumára adott reakciója életkoruktól és ellenálló képességüktől függően eltérő lehet.

A trauma érzelmi jelei gyermekeknél és serdülőknél	
Életkor (kronológiai/fejlődési)	A trauma jelei
Csecsemők, kisgyermekek (0–5 év, óvodáskor)	Ellenkező magatartás, sírás vagy sikoltozás, hisztéria, szeparációs szorongás, étvágytalanság, visszahúzó magatartás, rémálmok.
Iskoláskor (6-11 év, általános iskola)	Szorongás, visszahúzó magatartás, érdektelenség, koncentrációzavar, agresszió, kerülő magatartás, szégyenérzet, ágybavizelés, alvászavarok.
Serdülők (12-18 év, középiskola)	Depresszió, öncsonkítás, öngyilkossági viselkedés, szerhasználat, társadalmi visszahúzó magatartás, kockázatos viselkedés, válogatás nélküli szexuális viselkedés, agresszió.

³³ Forkey, Heather, et al. "Trauma-informed care." *Pediatrics* 148.2 (2021).

³⁴ Substance Abuse and Mental Health Services Administration. Helping children and youth who have traumatic experiences National Children's Mental Health Awareness Day – May 10, 2018 <http://www.samhsa.gov/children>

³⁵ N Nikkheslat et al. Childhood trauma, HPA axis activity and antidepressant response in patients with depression. *Brain Behav Immun.* 2020;87:229–237. doi:10.1016/j.bbi.2019.11.024 N Nikkheslat et al. Childhood trauma, HPA axis activity and antidepressant response in patients with depression. *Brain Behav Immun.* 2020;87:229–237. doi:10.1016/j.bbi.2019.11.024

A szexuálisan bántalmazott gyermekeknél más traumákra jellemző tünetek jelentkezhetnek, de specifikusabbak is, mint például a gyermek korához és tapasztalataihoz nem illő szexuális ismeretek, nyelvhasználat és/vagy viselkedés, nehézség a gyermekorvos vizsgálatának elfogadásában. Nem akarnak egyedül maradni bizonyos személyekkel (gyakran a bántalmazóval vagy hasonló megjelenésű emberekkel). Egyes gyermekek szexuális elemeket építenek be játékukba vagy rajzaikba.

A reziliencia a nehéz vagy kihívásokkal teli élettapasztalatokhoz való sikeres alkalmazkodás folyamata és eredménye, különösen a mentális, érzelmi és viselkedési rugalmasság, valamint a külső és belső követelményekhez való alkalmazkodás révén.³⁶

Fontos megjegyezni, hogy a gyermekek rugalmasak és képesek olyan mechanizmusokat kifejleszteni, amelyek segítenek nekik feldolgozni az átélt traumát. Gyakran több „tartalék” rendszer védi őket, amelyek elsősorban a családtagokkal és a közösség tagjaival való kapcsolataikban gyökereznek.³⁷

4.8 A korai trauma hatása a memóriára, a tanúvallomásra és a részvételre

A korai trauma a fejlődő agy idegpályáinak megváltozott működésével jár együtt.³⁸ Valójában amikor egy gyermek krónikusan káros és traumatikus élményeknek van kitéve, az agy stresszaktivációs rendszere, amely az immun-, anyagcsere- és szív-érrendszer működéséért felelős, folyamatosan túlterhelés alatt áll. Ennek eredményeként folyamatos stresszhormon-áradat keletkezik, így a fejlődő agy harci vagy menekülési módba kerül, ami befolyásolja a neurotranszmitterek kényes egyensúlyát. Ez érzelmek szabályozásának zavarához, agresszióhoz, tanulási nehézségekhez és a társas interakciók zavarához vezethet. Ezenkívül hatással van az agy bizonyos területeinek fejlődésére is, például a memóriaképződés szempontjából fontos hippocampusra. Ennek következtében az agy képessége az emlékek feldolgozása, kialakítása, tárolása és visszahívása terén súlyosan károsodik, ami memóriavesztéshez vagy elnyomáshoz vezethet. Ez emlékezetkiesést okozhat és nehézségeket a traumatikus esemény előtt vagy után történt események részleteinek felidézésében.

Ennek eredményeként a gyermeknek komoly nehézségei lehetnek bizonyos események vagy részletek felidézésével. A traumás események emlékei fragmentáltak lehetnek,

³⁶ The road to resilience [website]. Washington (DC): American Psychological Association; 2009 (<http://www.apa.org/helpcenter/road-resilience.aspx>, accessed 1 May 2025).

³⁷AS Masten, AJ Barnes. Resilience in Children: Developmental Perspectives. Children (Basel). 2018. július 17.; 5(7):98. doi: 10.3390/children5070098. PMID: 30018217; PMCID: PMC6069421

³⁸ ME Thomason, HA Marusak. Toward understanding the impact of trauma on the early developing human brain. *Neuroscience*. 2017 Feb 7;342:5567. doi:10.1016/j.neuroscience.2016.02.022. Epub 2016 Feb 15. PMID: 26892294; PMCID: PMC4985495.

nagyon kevés, gyakran torzított tény tartalmaznak, mint például az idő, a hely vagy a résztvevők tekintetében, így az élmény leírása zavaros és hiányos lesz. Ehelyett főként az esemény során tapasztalt érzelmekre vagy a bíróságon kevésbé hasznos részletekre emlékezhetnek (pl. az elkövető nevére, egy hely szaga, egy apró részlet a mennyezeten).

A részleges vagy teljes emlékezetvesztés akadályozhatja a serdülő identitásképződését és nehezíti a pszichoterápiás munkát.

Súlyos esetekben, amikor a bántalmazás különösen kegyetlen (gyakran a gyermek által szeretett és megbízott szülő részéről), az áldozat a megbénító és félelmetes érzelmekkel való megküzdés érdekében disszociációs mechanizmust alkalmaz, amelynek következtében az élmény egy részét kizárja vagy elfelejti, mintha mentálisan elválasztaná magát az élménytől. Felnőttként is előfordulhat, hogy nem tudnak a memóriavesztésükről. Szélsőséges esetekben a disszociatív amnézia többszörös személyiség kialakulásához vezethet. Azok a gyermekek, akik védekezési mechanizmusként megtanultak disszociálni, automatikusan disszociálhatnak bármilyen stresszes helyzetben, vagy ha traumát idéző dolgokkal találkoznak. Ennek eredményeként a bírósági tanúvallomás helyzete stresszt, figyelmetlenséget, agresszív vagy akár disszociatív viselkedést válthat ki.

Abúzus áldozatával vagy tanújával való munkában tartsuk szem előtt a következőket:

- A gyermek nem biztos, hogy képes a traumatikus élményt elejétől végéig felidézni.
- A gyermekkorú áldozat egyes részleteket tisztán felidézhet, míg más részleteket egyáltalán nem
- A gyermeknek érzékszervi emlékeire kell támaszkodnia az emlékezéshez
- A gyermek együttműködésképtelennek vagy hazugnak tűnhet

A gyermekek, akik bántalmazás áldozatává estek vagy bántalmazás tanújává váltak gyakran kénytelenek részt venni a büntető igazságszolgáltatási rendszer eljárásaiban, amelyeket a legtöbb felnőtt is zavarosnak, megfélemlítőnek és stresszesnek tart. A gyermekek viszont nagy veszélyben vannak, hogy a kihallgatás vagy a bírósági tanúvallomás során pánikba esnek, és a trauma súlyosbodik.

A gyermekbántalmazás áldozatainak gyakran olyan eljárásoknak vannak kitéve, amelyek felnőttekre szabottak, és nem veszik figyelembe a gyermekek különleges igényeit. A büntető igazságszolgáltatási rendszer különösen veszélyes mechanizmusainak

(szakértői jelentések, előzetes eljárások, vallatás, meghallgatás stb.) való kitettségük felelős a bántalmazás eltitkolásáért és az áldozattá válásukért.³⁹

A gyermekkorú áldozat meghallgatásának módja közvetlen hatással van arra, hogy mennyire képes visszaemlékezni az élményeire, és mennyire következetesen meséli el a történetét. A hatékony kihallgatási gyakorlatok segítik a túlélőt az emlékezésben, míg a káros gyakorlatok valószínűleg fokozzák az ellentmondásokat.

Kommunikáció és trauma-érzékeny megközelítés

4.9 Útmutató ügyvédek számára a gyermekbarát kommunikációról

A bírósági meghallgatásokat mindig gyermekpszichiáter/pszichológus vagy speciális képzettséggel és felügyelettel rendelkező jogász végezze.⁴⁰⁴¹

4.9.1 A találkozó előkészítése

A gyermekkel való interjú előkészítése nagyon fontos. Gondoskodjon arról, hogy a környezet dekorációja gyermekbarát legyen, kényelmes, csendes, mások bejövetele vagy telefoncsörgés ne zavarja. A gyermek életkorának megfelelő ülésrendet alakítson ki, és ügyeljen arra, hogy a gyermek szemmagasságában üljön, és ne legyen asztal ön előtt. Próbáljon meg információkat szerezni a gyermek életkoráról és fejlettségi szintjéről. Készítsen hipotéziseket az állításról, hogy „tudatosan objektív” módon gyakorolhassa az interjút. Győződjön meg arról is, hogy a gyermek beszél-e az Ön nyelvén, ellenkező esetben kérjen tolmácsot, és tájékoztassa őt a gyermekről⁴², még az interjú előtt (különös figyelmet fordítson a különböző kulturális háttérrel rendelkező gyermekekre, lásd 3. fejezet: Sokszínűség). Győződjön meg arról, hogy elegendő időt szánt az interjúra, és ne várakoztassa a gyermeket.

4.9.2 Használjon a korosztálynak megfelelő nyelvet

Figyeljen oda a gyermekekre, hogy alkalmazkodhasson a nyelvhasználatához és a megértési szintjéhez. Használjon egyszerű nyelvet és rövid mondatokat. Magyarázza el a

³⁹ O. Themeli, & M. Panagiotaki, (2014). Forensic Interviews With Children Victims of Sexual Abuse: The Role of the Counselling Psychologist. *The European Journal of Counselling Psychology*, 3(1), 1–19. <https://doi.org/10.5964/ejcop.v3i1.17>

⁴⁰ M. E. Lamb et al., 'A structured forensic interview protocol improves the quality and informativeness of investigative interviews with children: A review of research using the NICHD Investigative Interview Protocol'. *Child Abuse & Neglect*, 31. évf., 2007, 1201–1231. o. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2007.03.021>.

⁴¹ S. Brubacher, E. Shulman, M. Bearman, & M.B. Powell. 'Teaching child investigative interviewing skills: Long-term retention requires cumulative training.' *Psychology, Public Policy, and Law*, 28. évf., 1. sz., 2022, 123–136. o. <https://doi.org/10.1037/law0000332>

⁴² V. Talwar et al. Urgent Issues and Prospects on Investigative Interviews with Children and Adolescents. *Legal and Criminological Psychology*, 00. évf. 2024. 1–22.

jogi kifejezéseket, hogy a gyermek megértse a legfontosabb szavakat, mivel ezekkel a jogi eljárás során többször is találkozni fog.

4.9.3 Tájékoztassa a gyermeket

Adjon világos és egyértelmű információkat saját magáról, a jogi eljárásban betöltött szerepéről, és egyszerű szavakkal magyarázza el, mi fog történni. Mérlegelje, hogy a gyermeknek minden lépésnél mennyi információra van szüksége, hogy megértse a folyamatot. Ha szükséges, használjon írásos információkat, vagy e-mailek helyett mobilalkalmazásokon keresztül tartsa a kapcsolatot a gyermekkel. Használjon vagy adjon át olyan handoutokat, amelyek relevanciáját az ügyben és az Ön országának jogszabályaiban személyesen ellenőrizte.⁴³

Bevált gyakorlat: A ciprusi bírói képzőiskola és a „Hope For Children” CRC Policy Center kidolgozta a „Kids in Court Game (KiCGame)” nevű programot, amely négy különböző játékból áll, és célja, hogy a gyermekeket pszichológiailag és érzelmileg felkészítse a bírósági tanúvallomásra.⁴⁴

4.9.4 Legyen őszinte

Nagyon fontos, hogy jó kapcsolatot építsen ki gyermek ügyfelével. Az őszinteség, a következetesség és az érzékenység minden bűncselekmény áldozatának fontos, de különösen az a gyermekek számára.

Mit mondana, ha a kiskorú azt kérné Öntől, hogy ígérje meg neki – azért, hogy beszéljen Önnel –, hogy a tettes nem fog büntetést kapni azért, amit vele tett (például, hogy nem kerül börtönbe)?

Mondjon valami ilyesmit: „Megértem, hogy érzel és mit szeretnél. De nem az én dolgom eldönteni, mi történik azzal, aki így bánt veled. Nem ígérhetem meg neked, és nem is tudom megjósolni, mi fog végül történni vele. Csak azt ígérhetem, hogy mindent megteszek, hogy segítsék. Egyetértesz?”

4.9.5 Tartsa tiszteletben a gyermek ritmusát a beszélgetés során

⁴³ Center for Justice Innovation, „Criminal Legal System Glossary for Kids” 2022, https://www.innovatingjustice.org/sites/default/files/media/document/2023/Monograph_CJI_CWMP_CLS_Glossary_0504_2023.pdf (hozzáférés: 2025.04.24.); European Union Agency for Fundamental Rights: Child-friendly justice: Key terms 2014, https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-child-friendly-justice-key-terms_en.pdf (hozzáférés: 2025.04.24.)

⁴⁴ Hope For Children & Sheffield Hallam University „Kids in Court Game”, 2023, <https://uncrcpc.org.cy/article/hope-children-introduces-innovative-kids-court-game-europols-annual-expert-meeting> (hozzáférés: 2025.04.24.)

A gyermekeknek több időre van szükségük az információk feldolgozásához. Ne sietesse a gyermeket, fogadja el a beszélgetés során a csendeket, és mondja meg neki, hogy nyugodtan, lassan beszéljen. Aktívan hallgassa meg a gyermeket, próbálja megérteni, mit akar mondani, nyitott kérdéseket téve fel neki, és időt hagyva neki a válaszra.

4.9.6 Erősítse a gyermeket az önállóságának és véleményének tiszteletben tartásával

Mindig tartsuk szem előtt, hogy a gyermek az ügyfél. Gondoskodni kell arról, hogy a gyermek megértse az esetleges döntéseket és a rendelkezésre álló lehetőségeket⁴⁵. Értessük meg vele, hogy véleménye fontos, még akkor is, ha nem minden kérését lehet teljesíteni. Mutassuk meg, hogy megértettük, mit szeretne, és tájékoztassuk a gyermeket az ügy állásáról. Tájékoztassuk a gyermeket arról, hogy véleményét hogyan vettük figyelembe a folyamat különböző szakaszaiban. A gyermek **tájékozott döntést** fog hozni. Ne feledjük, hogy a döntés eltérhet attól, amit a környezetük vagy akár mi magunk a legjobbnak tartunk.

Idővonal: rajzoljon idővonalat a gyermekkel, és jelölje be és színezzé be a fontos eseményeket és az érintett személyeket. Készítse fel a gyermeket arra, hogy előre lássa, mi fog történni.

4.9.7 Figyelje a verbális és nonverbális viselkedést

A gyermek viselkedésének és beszédének szabad interakcióban történő megfigyelése jobb értékelést eredményez az egyéni interjú során. Ugyanez vonatkozik a családon belüli kommunikáció dinamikájának megértésére is, amikor a gyermeket egy családtaggal látjuk együtt.

4.9.8 Figyeljünk a saját nem verbális viselkedésünkre

Lehetséges, hogy a gyermektől olyan történetet hallunk, amely negatív érzéseket kelt. Legyünk tudatában az arc- és nonverbális reakcióinak – fontos, hogy szakmai érdeklődést mutassunk, semlegesek maradjunk, ugyanakkor szívélyesek és barátságosak legyünk. A túlzottan érzelmes reakciók megijeszthetik és bezárkózásra készíthetik a gyermeket.

4.9.9 Legyünk óvatosak az anatómiai babák, rajzok és hasonló eszközök használatával.

⁴⁵ A. Crowley, K. Larkins & L. Pinto. Listen-Act-Change – Council of Europe Handbook on children's participation, Council of Europe 2021, 39. o.

Csak nagyon különleges esetekben szükséges és hasznos az ilyen eszközök használata. Tudományos kutatások kimutatták, hogy a gyermekek ezeket az eszközöket különböző módon használják, és az ezek használatán alapuló egyetlen feltételezés és értelmezés sem olyan erős, mint a verbalizálás⁴⁶. Mindig inkább kérjük meg a gyermeket, hogy szabadon mesélje el a történetét.

4.9.10 Dokumentációs módszerek alkalmazása

A dokumentálás, különösen az audio- és videofelvételek a bírósági meghallgatás elválaszthatatlan részét képezik. Ne feledje, hogy a videofelvétel traumatizáló hatással lehet a gyermekkorú áldozatra, ha az elkövető például kamerát használt a bántalmazás során.

4.10 Kapcsolatépítés a gyermekkel

A gyermek ügyféllel végzett munka során a kapcsolatot bizalomra kell alapozni. Az első találkozón különös figyelmet kell fordítani a kapcsolatépítésre.^{47,48} Mutatkozzon be, ismertesse a folyamatban betöltött szerepét, és magyarázza el, mi fog történni, hogy a gyermek tájékozódhasson. A beszélgetést vezető személy /ügyvéd viszont megismerheti a gyermek nyelvi mintáit, fejlődési, érzelmi és kulturális igényeit. A kapcsolatépítés narratív megközelítése olyan interakciós mintát alakít ki, amelyet a beszélgetések során végig be kell tartani.

---

⁴⁶ P. Santtila, J. Korkman, & N. Kenneth Sandnabba. 'Effects of interview phase, repeated interviewing, presence of a support person, and anatomically detailed dolls on child sexual abuse interviews.' *Psychology, Crime & Law*. 10. évf., 1. sz., 2004, 21–35. o. <https://doi.org/10.1080/1068316021000044365>

⁴⁷ I. Hershkowitz, I et al. 'Does enhanced rapport-building alter the dynamics of investigative interviews with suspected victims of intra-familial abuse?' *Journal of Police and Criminal Psychology*. *Journal of Police and Criminal Psychology*. 30. évf. 2015. 6–14. o. 10.1007/s11896-013-9136-8.

⁴⁸ Collins, R., Lincoln, R., & Frank, M. G. (2002). The effect of rapport in forensic interviewing. *Psychiatry, Psychology and Law*, 9(1), 69–78. <https://doi.org/10.1375/132187102760196916>

A kapcsolatépítés fázisának lépései⁴⁹

---

⁴⁹ További információ: T. Lyon, *Interviewing Children: Getting More with Less*, 2009, https://www.youtube.com/watch?v=7my1T4Ghf7A&ab_channel=DavidLaRooy

- Miután bemutatkozott, beszélgessen el röviden a gyerekkel az érdeklődési köreiről és kedvelt tevékenységeiről. A beszélgetést vezetőnek végig nyitott kérdéseket kell feltennie, amelyek a gyermek saját szavait vagy kifejezéseit tartalmazzák, hogy ezzel

„Mesélj magadról!” „Mit szeretsz csinálni szabadidődben?” „Mesélj még erről!” „Azt mondtad (a gyermek szavai)

a gyermeket további részletek elárulására ösztönözze.

- Adjon lehetőséget a gyermeknek, hogy részletesen leírjon egy közelmúltbeli, nem bántalmazó élményt, és szabadon meséljen róla.

„Mesélj nekem mindent a legutóbbi születésnapodról (az osztálykirándulásról, karácsonyról)!” „Az elejétől a végéig, és ne hagyj ki semmit.” „Mi történt aztán...” „Azt mondtad (a gyermek saját szavai)...”.

- Ismertesse az interjú alapvető szabályait.

„Én nem voltam ott, és nem tudom, mi történt. Amikor kérdéseket teszek fel, nem tudom a választ.” „Nem baj, ha azt mondd, hogy 'nem tudom' vagy 'nem értem a kérdést'.

- Beszéljétek meg, miért fontos az igazat mondani

„Ha például azt mondom, hogy a ruhám piros, akkor igazat mondok vagy hazudok? Ha a gyermek azt válaszolja: „hazudsz”, akkor mondd: „Igaz. Így van, mert a ruhám kék. Kérlek, amíg együtt vagyunk, csak az igazat mondd nekem.” „Megígéred, hogy az igazat mondd?”

4.10.1 A beszélgetés lefolytatása⁵⁰

A kapcsolatépítés és a beszélgetés során betöltött szerepek elmagyarázása után a feltételezett bántalmazás témájára való áttéréskor figyelembe kell venni a gyermek és az eset jellemzőit. A beszélgetést vezető személy/ügyvéd megkérdezheti a

⁵⁰ További olvasnivaló: J. Korkman, et al. (2024). `White paper on forensic child interviewing: research-based recommendations by the European Association of Psychology and Law. ` *Psychology, Crime & Law*, 2024. 1–44. o. <https://doi.org/10.1080/1068316X.2024.2324098>

gyermeket, hogy tudja-e, miért találkoztak, és a válasz alapján kérheti meg a gyermeket, hogy részletesen mesélje el az élményeit. Ne szakítsa meg a gyermeket az első beszámoló során.

Miután a kezdeti beszámoló teljes egészében feltárássra került, szükség esetén kezdjen el célzottabb kérdéseket feltenni, hogy további részleteket gyűjtsön, pontosítást kérjen vagy hiányzó információkat pótoljon. A követő kérdéseknél ismétlje a gyermek szavait. Ebben a szakaszban legyen óvatos, hogy ne tegyen fel olyan sugalló kérdéseket, amelyek a gyermeket pontatlan válaszokra készíthetik. Figyelje a gyermeket, hogy nem mutatja-e fáradtság vagy figyelmetlenség jeleit. Szükség esetén tartson szünetet, és adjon a gyermeknek valamit inni vagy enni.

4.10.2 A beszélgetés befejezése

A záró szakaszban a beszélgetést vezető megkérdezheti a gyermeket, hogy szeretne-e még valamit hozzáfűzni az elmondottakhoz és hogy hogyan érzi magát a beszélgetés után, valamint lehetőséget adhat neki, hogy feltegyen kérdéseket. Köszönje meg a gyermeknek a részvételét, és adjon meg egy telefonszámot, esetleg egy közösségi média címet, ahol elérhető. Beszéljenek a biztonsági tervről, és adjon át tájékoztató anyagokat. A találkozó végén a kérdező és a gyermek beszélgethetnek semleges témákról, hogy a beszélgetés ne érjen véget túl hirtelen.

4.10.3 A másodlagos áldozattá válás megelőzése

A másodlagos áldozattá válás „az áldozat szenvedésének súlyosbodása a panasz utáni eljárás során és az intézmények működése miatt, a differenciált és egyénre szabott eljárást igénylő tények rutinszerű kezeléséből fakadó szándéktalan figyelmetlenség miatt”. A másodlagos áldozattá válásnak két típusa van: a tartalmi típus arra a kockázatra utal, hogy a bejelentés után az áldozat ugyanolyan erőszakos és bántalmazó magatartásnak lesz kitéve, mint eddig. Az eljárási típus viszont azokra a káros következményekre vonatkozik, amelyek az áldozatot a panaszából eredő büntetőeljárás eredményeként érhetik.⁵¹

A másodlagos áldozattá válás elkerülése érdekében a szakembereknek intézkedéseket kell hozniuk a következők érdekében⁵²:

- megelőzni a bántalmakat a felderítés, a nyomozás és az ügyészégi eljárás során
- biztosítani a gyermekkorú áldozatok és tanúk legjobb érdekeinek és méltóságának tiszteletben tartását

⁵¹ Claudia de Luca, How risks of secondary and repeat victimisation, intimidation and retaliation create challenges for the prosecution of perpetrators of violence against children, Experience from Naples, Italy In: Preventing secondary and repeat victimisation of child victims of crime: Risk assessments and solutions in the best interests of the child, International Capacity-Building Workshop under the project E-PROTECT II October 2021 (p 36,37) Publisher: South-East European Research Centre (SEERC) https://www.seerc.org/docs/SEView_E-PROTECT_International_Workshop_e-book.pdf

⁵² Pamela Hurley A Resource Guide for Justice Professionals Working with Child Witnesses in Northern Canada https://cac-cae.ca/wp-content/uploads/Web-Resource-Guide_Lynx-1.pdf

- érzékenyen kezelni a gyermekkorú áldozatokat és tanúkat:
  - Támogatást nyújtani a gyermekkorú áldozatoknak és tanúknak,
  - Világosságot teremteni a folyamattal kapcsolatban,
  - Gyorsított eljárást biztosítani, kivéve, ha a késedelem a gyermek legjobb érdekeit szolgálja,
  - Gyermekbarát eljárásokat alkalmazni, ideértve a gyermekek számára kialakított kihallgatószobákat, a gyermekkorú áldozatok számára egy helyen összevont interdiszciplináris szolgáltatásokat, a gyermek tanúk igényeit figyelembe vevő módosított bírósági környezetet, a gyermek tanúvallomása alatt szünetek beiktatását, a gyermek életkorának és érettségének megfelelő időpontban történő tárgyalások ütemezését, ügyeleti rendszert annak biztosítására, hogy a gyermek csak akkor jelenjen meg a bíróság előtt, ha az szükséges, valamint egyéb, a gyermek tanúvallomását megkönnyítő megfelelő intézkedéseket.
- Korlátozni kell a kihallgatások számát.
- Kerülni kell a feltételezett elkövetővel való felesleges kapcsolatfelvételt.

4.11 A traumatudatos megközelítés alkalmazása

Miután a gyermek bejelentette a bántalmazást, mind az áldozat, mind a családtagok jelentős mentális és érzelmi stresszt élhetnek át.

Az elmúlt évtizedekben a traumatudatos megközelítés koncepciója egyre nagyobb teret nyert a pszichológia, a pszichiátria, a fejlődéskutatás, az oktatás, a közegészségügy, a büntető igazságszolgáltatás és a szociális munka területén dolgozó tudósok és szakemberek körében.⁵³

Ahhoz, hogy az ügyvédek a lehető leghatékonyabb és legeredményesebb jogi képviselőket nyújthassák ügyfeleiknek, fel kell ismerniük a traumák elterjedtségét. Ezt „traumatudatos ügyvédi munkának” nevezik.

A traumatudatos ügyvéd képes felismerni a traumát, részvételtjes, empatikus, biztonságérzetet kelt, és ügyfeleinek aggodalmait ítékezés nélkül, átgondolt módon enyhíti, anélkül, hogy a gyermek tapasztalatait bagatellizálná vagy figyelmen kívül hagyná. A traumatudatos ügyvéd a bizalom, a választás és az együttműködésen alapuló pozitív ügyvéd-ügyfél kapcsolat kiépítésén dolgozik, a per stratégiát az ügyhöz igazítja, és megelőzi a másodlagos traumát.

⁵³ RB Champine, et al. Systems Measures of a Trauma-Informed Approach: A Systematic Review. *Am J Community Psychol.* 2019 Dec;64(3-4):418-437. doi: 10.1002/ajcp.12388. Epub 2019. augusztus 30. PMID: 31469452; PMCID: PMC7003149.

A traumára érzékeny megközelítést az angol terminológia alapján „négy R”-nek nevezett négy elv vezérli⁵⁴:

1. A trauma és annak emberekre és csoportokra gyakorolt hatásának felismerése
2. A trauma jeleinek azonosítása
3. A traumára való reagálás
4. Az újbóli traumatizáció megakadályozása

A traumareakciók tudatosítása a bírósági környezetben:⁵⁵

- A traumatikus események túlnyomó félelemérzetet, rettegést és tehetetlenséget okozhatnak. Az érzelmek intenzitása évekgig fennmaradhat.
- A traumás emlékhez kapcsolódó félelem miatt az érintett személy elnyomhatja vagy elkerülheti, hogy az emlékre gondoljon.
- Az érzelmi bezárkózás, a disszociatív vagy érzéketlenné váló védekező mechanizmusok gyakori reakciók a krónikus szexuális vagy fizikai bántalmazásra.
- Egyes tanúk érzelmileg bezárkózottnak tűnhetnek, amikor szörnyű eseményekről számolnak be.
- Az alvászavarral küzdő tanúk kimerülten érkezhetnek a bíróságra.
- A trauma hatása a gyermekeket és a fiatalokat különböző módon és életük különböző szakaszaiban érintheti. A hatás akkor a legkárosabb, ha bizalmi kapcsolat állt fenn.
- A traumát átélt gyermekek számos védelmi mechanizmust használhatnak, többek között elkerülhetik az eredeti traumára emlékeztető dolgokat.
- A tanúskodás pszichológiailag túlterhelő lehet azoknak a gyermekeknek, akik érzelmileg nem állnak készen beszélni a traumáról.
- A korábbi áldozattá válás súlyosbíthatja az áldozat érzelmi reakcióját.

Fontos megjegyezni, hogy a gyermekek „áldozatként” való megjelölése hatással lehet önképükre, mivel az „áldozat” kifejezés gyakran tehetetlenséget, sebezhetőséget és gyengeséget sugall. Ezért az „áldozatok” helyett inkább „bántalmazást elszenvedett/bántalmazott gyermekek” kifejezést használjunk.

4.12 Gyermekekkel való kommunikáció: mit tegyünk és mit ne tegyünk

⁵⁴ Substance Abuse and Mental Health Services Administration. SAMHSA's Concept of Trauma and Guidance for a Trauma-Informed Approach. HHS Publication No. (SMA) 14-4884. Rockville, MD: Substance Abuse and Mental Health Services Administration, 2014.

⁵⁵ Pamela Hurley A Resource Guide for Justice Professionals Working with Child Witnesses in Northern Canada https://cac-cae.ca/wp-content/uploads/Web-Resource-Guide_Lynx-1.pdf

Mit tegyünk?⁵⁶

Kapcsolat és bizalom kiépítése: Mutakozzon be világosan, magyarázza el, mi a szerepe, miért tesz fel bizonyos kérdéseket, miért van szüksége bizonyos információkra, és biztosítsa a gyermeket arról, hogy segíteni szeretne. Gyakran tartson szünetet, és adjon lehetőséget a pihenésre. Kínáljon szünetet és lehetőséget a felállásra és a mozgásra, adjon kézzelfogható tárgyakat (vizet, papírzsebkendőt, stresszlabdát).

Ne feledje, hogy a gyermek viselkedését befolyásolhatja, hogy arra számít, hogy Ön elkerülhetetlenül csalódást fog okozni neki.

Teremtse biztonságos és kényelmes környezetet: Találkozzanak egy csendes privát területen, ahol a gyermek jól érzi magát. Gondoskodjon arról, hogy a figyelmet semmi ne vonja el, és hogy a találkozó olyan helyen történjen, ahol nincsenek olyanok, akiknek a jelenlétét fenyegetőnek érezhetik a gyermekek.

Használjon támogató kijelentéseket: Hangsúlyozza a gyermek bátorságát, ismerje el tapasztalatait, kiemelve a trauma hatását és a kihívásokat, amelyekkel szembesülhet. Biztosítsa róla, hogy nem ő a hibás.

Hallgass aktívan és empatikusan: Figyeljen oda a gyermek verbális és nonverbális reakcióira. Mutasson megértést, és ismerje el az érzéseit empátikus, ítélezésmentes nyelvezettel. Erősítse meg, hogy bizonyos témákról beszélni nagyon nehéz lehet.

Figyeljen testbeszédére és arckifejezéseire; tartson gyengéd szemkontaktust, és próbáljon ítélezésmentes hozzáállást tükrözni.

Legyen türelmes: Adjon időt a gyermeknek, hogy feldolgozza és megossza gondolatait és érzéseit, ne siettesse.

Ne feledje, hogy a traumát átélt gyermekeknek több időre lehet szükségük a kérdések feldolgozásához és a válaszok megfogalmazásához.

---

⁵⁶ American Bar Association, 'Tips for Working with Migrant Children and Trauma-Informed Lawyering' Children's Immigration Law Academy, Houston, Texas, 2023 <https://www.defendyouthrights.org/wp-content/uploads/2023.10.20-FINAL-Trauma-Informed-Lawyering-Tips-Binde.pdf> (accessed 2 May 2025); The Dos and Don'ts of Trauma-Informed Legal Interviewing, [https://emond.ca/Emond-Blog/Emond-Insights/April-2024-\(1\)/The-Dos-and-Don%E2%80%99ts-of-Trauma-Informed-Legal-Interv?srsId=AfmBOorTQFeNDU0chg0WxS7xwldTBE6M4-W-LKhDLwMoAXOK0aOoV5lg](https://emond.ca/Emond-Blog/Emond-Insights/April-2024-(1)/The-Dos-and-Don%E2%80%99ts-of-Trauma-Informed-Legal-Interv?srsId=AfmBOorTQFeNDU0chg0WxS7xwldTBE6M4-W-LKhDLwMoAXOK0aOoV5lg), Emond Publishing Inc. (accessed 27 May 2025); Dart Center for Journalism and Trauma, 'Interviewing Children: Guidelines for Journalists' Columbia University Graduate School of Journalism, New York, 2013, <https://dartcenter.org/content/interviewing-children-guide-for-journalists> (accessed 2 May 2025); Bendo, E. 'Guidelines for trauma informed legal practice for lawyers working with adult survivors of human rights violations', European Human Rights Advocacy Centre, Middlesex University, 2022, <http://ehrac.org.uk/wp-content/uploads/2022/03/Trauma-Informed-Legal-Practice-Toolkit-2022.pdf> (accessed 2 May 2025); Valeria Olmedo, LMSW, Tips for Working with Migrant Children and Trauma Informed Lawyering, Young Center for Immigrant Children's Rights, American Bar Association, 2023, pp. 20-21 https://www.theadvocatesforhumanrights.org/res/2023.02.07_Tips-for-Working-with-Migrant-Children-and-Trauma-Informed-Lawyering%20CILA.pdf (accessed 2 May 2025); National Child Traumatic Stress Network, 'Trauma-Informed Legal Advocacy: A Resource for Juvenile Defense Attorneys', Justice Consortium Attorney Workgroup Subcommittee, 2018, Los Angeles, CA, and Durham, NC: National Center for Child Traumatic Str https://www.nctsn.org/sites/default/files/resources/resource-guide/trauma_informed_legal_advocacy_a_resource_for_juvenile_defense_attorneys.pdf (accessed 2 May 2025).

Tartsa tiszteletben a határokat: Adjon lehetőséget a gyermeknek, hogy bármikor abbahagyja a beszélgetést.

Maradjon semleges: kerülje a személyes véleménynyilvánítást vagy a helyzet megítélését.

Használjon vizuális segédeszközöket: Ha megfelelő, használjon rajzokat vagy más vizuális segédeszközöket, hogy segítsen a gyermeknek kommunikálni tapasztalatait.

Zárja a beszélgetést pozitív hangnemben: Köszönje meg a gyermek együttműködését, és ajánljon neki segítséget.

Mit Ne Tegyük!⁵⁷

Ne vezesse a gyermeket kérdésekkel: Kerülje az olyan kérdéseket, amelyek sugallják a várt választ.

Ne ítélkezzen vagy kritizáljon: Kerülje el, hogy elutasítóan reagáljon a gyermek kijelentéseire vagy cselekedeteire. Figyeljen testbeszédére. Ne tegye keresztbe a karját, vagy a kezét a csípőjére vagy a zsebébe.

Ne tegyen fel túl korán kérdéseket a traumáról: Inkább semleges témákkal kezdje, és építsen ki jó kapcsolatot, mielőtt érzékeny kérdéseket vetne fel.

Ne tegyen fel túl sok részletes kérdést: Kerülje el a felesleges kérdéseket, különösen, ha úgy gondolja, hogy jobb lenne egy másik alkalommal visszatérni a részletekre.

Ne tegyen olyan ígéreteket, amelyeket nem tud betartani: Kerülje el, hogy ígéreteket tegyen a nyomozás vagy a tárgyalás kimeneteléről. Ne mondja a gyermeknek, hogy „minden rendben lesz”, vagy hogy mindig mellette áll majd, mert egyes jogi ügyek évekig elhúzódhatnak, és az ügyvédek gyakran változnak. Ehelyett legyen világos, őszinte és becsületes minden kommunikációban; az ügyvédjük által okozott csalódás vagy félrevezetés trigger-reakciót válthat ki a gyermekekből.

Ne gyakoroljon nyomást a gyermekekre: A traumát átélt gyermekeknek több időre lehet szükségük a kérdések feldolgozásához és a válaszok megadásához. Ne kényszerítse a gyermeket gyors válaszadásra vagy olyan részletek elárulására, amelyekről nem szívesen beszél. Hagyja, hogy a gyermek befejezze a gondolatát, mielőtt újabb kérdést tesz fel.

Nem elég megkérdezni, hogy értik-e: A gyermekek és serdülők gyakran egyszerűen igennel válaszolnak, függetlenül attól, hogy értik-e vagy sem. Ehelyett kérje meg őket, hogy magyarázzák el, mit értenek. Feltétlenül kérdezze meg, hogy van-e kérdése a gyermeknek.

---

⁵⁷ Uo.

Ne érintse meg a gyermeket vagy a serdülőt: Lehet, hogy támogatni szeretnéd, amikor karodat a fiatal vállára teszed, de ez trigger-reakciót válthat ki azokból, akik fizikai vagy szexuális bántalmazás áldozatai voltak. A személyes tér tisztelőben tartása segít kialakítani a kontrol és a biztonság érzését.

Ne használja az „áldozat” kifejezést: Helyette használja a „bántalmazást elszenvedett/bántalmazott gyermek” kifejezést.

Ne feledje, hogy a használt nyelvnek meg kell erősítenie azt a tényt, hogy az erőszak a gyermekek által átélt élmény, nem pedig a személyiségük.

A traumás reakciókat kiválthatja:

- A trauma részleteinek felidézése és leírása a tanúvallomás során.
- A vallomás áttekintése. A traumatikus eseményről készült fényképek vagy képek megtekintése.
- A vádlott látványa hónapokkal vagy évekkel az esemény után is újra felidézheti a trauma első pillanatában átélt félelmet.
- A keresztkérdések során a tehetetlenség és az erőtlenség érzései újra felléphetnek.

Reakciók a kiváltó tényezőkre⁵⁸

- ✓ Próbáljon nyugodtan reagálni
- ✓ Beszéljen lassan, rövid mondatokban
- ✓ Ne emelje fel a hangját
- ✓ Ne legyen védekező vagy konfrontatív, legyen kedves
- ✓ Ne hagyja figyelmen kívül a kiváltó eseményt, hanem foglalkozzon vele
- ✓ Erősítse meg a gyermek érzéseit, beleértve az Önnel vagy a rendszerrel szembeni frusztrációját is: „Látom, hogy ez nehéz volt neked, és teljesen rendben van, hogy szomorú vagy.”
- ✓ Mondja meg a gyermeknek, hogy reakciói normálisak – nincs semmi „baj” velük
- ✓ Kerülje a „Ne sírj!” mondatot, ha a gyermek sírni kezd, miközben traumatikus élményéről számol be az interjú során
- ✓ Legyen rugalmas, és terelje másra a beszélgetést, ha a gyermek bezárkózik vagy kényelmetlenül érzi magát.
- ✓ Tartson szünetet, engedje a gyereket felállni és mozogni, kínálja vízzel, zsebkendővel, stresszlabdával.
- ✓ Emlékeztesse a gyermeket, hogy Önnél biztonságban van, és Ön megvárja, amíg készen áll.

Amikor a gyermek készen áll:

- ✓ Kérdezze meg, mi váltotta ki a reakciót.

---

⁵⁸ Mint fent.

- ✓ Mondd meg neki, hogy a jövőben megpróbálsz elkerülni vagy előre jelezni azt, ami kiváltotta az érzést.
- ✓ Biztosítsa róla, hogy nyugodtan szólhat, ha kényelmetlenül érzi magát.

Számos mítosz és sztereotípiák léteznek a bántalmazás (különösen a szexuális bántalmazás) késleltetett bejelentésével kapcsolatban. Egészen a közelmúltig még a szakemberek is úgy vélték, hogy a szexuálisan bántalmazott gyermekeknek a bejelentés során egy adott módon kell viselkedniük, különben nem tekinthetők hitelesnek⁵⁹.

Mítoszok és sztereotípiák	Igazság – Valóság
<ul style="list-style-type: none"> • A bántalmazott gyermekeknek intenzív negatív érzelmeket kell tapasztalniuk, mint például félelem, düh, szomorúság stb. • A visszaélés felfedésének késleltetése szintén olyan tényezőnek számított, amely kétségbe vonta a kiskorú áldozatok hitelességét. 	<ul style="list-style-type: none"> • sok bántalmazott gyermek nyugodtnak tűnik a bántalmazás felfedésekor • Ez egy gyakori jelenség.

A legújabb tanulmányok azt mutatják, hogy:

- A gyermekkorú áldozatok többsége jelentősen késlelteti „titka” felfedését, amely valószínűleg soha nem derült volna ki, ha más módon nem jutott volna a nyilvánosság tudomására.
- A büntudat és a szégyenérzet a legfontosabb okok, amelyek miatt elhalasztják a felfedést.
- A legtöbb esetben az elkövető abszolút dominanciája az áldozat felett és az áldozat teljes alávetettsége és passzivitása „összeesküvés” és bűnrészesség érzését kelti az áldozatban.
- A gyermekpszichiáterek rámutatnak, hogy a gyermek által elszenvedett trauma mértéke nagyobb mértékben függ attól, hogy az áldozatot a családja és a büntető igazságszolgáltatás hogyan kezeli az eset nyilvánosságra kerülése után, mint magától az eseménytől.

⁵⁹O. Themeli, & M. Panagiotaki, (2014). Forensic Interviews With Children Victims of Sexual Abuse: The Role of the Counselling Psychologist. The European Journal of Counselling Psychology, 3(1), 1–19. <https://doi.org/10.5964/ejcop.v3i1.17>

A gyermek érettsége, képessége és akarata, hogy nyilvánosságra hozza áldozattá válását, döntő szerepet játszik a terápiás beavatkozásban és az ügy jogi kimenetelében.

Ha a gyermek elleni erőszak a családon belül történik, akkor azt is szem előtt kell tartanunk, hogy a családtagok továbbra is fontosak maradnak a gyermek és esetleg a család többi tagja számára. Ha tehát a jogi eljárás után az elkövetőt börtönbe küldik vagy elválasztják a családtól, az különböző érzelmeket válthat ki és befolyásolhatja a családi kapcsolatokat.

Mint már említettük, a traumára érzékeny ügyvédi munka a másodlagos trauma elkerülésére is vonatkozik. **A másodlagos vagy helyettesítő trauma** a traumával és erőszakkal érintett áldozatokkal folyamatosan kapcsolatba kerülő áldozatsegítő, rendfenntartó, mentős, tűzoltó és más hasonló szakmákban dolgozók és önkéntesek számára jelent szakmai kihívást. Ez a munkával kapcsolatos traumás expozíció olyan élményekből származhat, mint az egyes ügyfelek áldozattá válásáról szóló beszámolók meghallgatása, kizsákmányolt gyermekekről készült videók megtekintése, ügyiratok áttekintése, erőszakos cselekmények és egyéb traumás események következményeiről való hallgatás vagy azokra való reagálás nap mint nap, valamint tömeges erőszakos cselekmények kezelése, amelyek számos sérültet és halottat követeltek.

A másodlagos vagy helyettesítő trauma különböző formákban jelentkezik, leggyakrabban együttérzésből fakadó fáradtsággént, kiégésként, és ugyanazokkal a hatásokkal járhat, mint a közvetlen trauma.

Nem minden traumával foglalkozó ügyvédnél jelentkeznek másodlagos trauma tünetei. Egyesek inspirációt meríthetnek az áldozat ellenálló képességéből, ami erősíti saját mentális és érzelmi állóképességüket, mások együttérzésből fakadó elégedettséget érezhetnek, ami motiválja őket, és egyúttal védelmet nyújt a traumának való kitettség negatív hatásai ellen.⁶⁰

A másodlagos traumát pozitív módon kezelni és az önellátást elősegíteni lehet például az alábbiakkal⁶¹:

- Képzés biztosítása minden érintett számára a másodlagos traumáról és az öngondoskodásról.
- Informális összejöveteleken keresztül lépjen kapcsolatba munkatársaival.
- Hozzon létre egy támogató csoportot a folyamatos párbeszéd elősegítése érdekében az irodában.

⁶⁰ <https://ovc.ojp.gov/program/vtt/what-is-vicarious-trauma>

⁶¹ National Center for Child Traumatic Stress Secondary Stress Committee. Secondary Traumatic Stress: A Fact Sheet for Child-Serving Professionals. Los Angeles, CA, and Durham, NC: NCTSN, 2011.

- Tartson fenn egészséges életmódot, beleértve a testmozgást és a megfelelő táplálkozást.
- Teremtsen egyensúlyt a munka és a magánélet között, például rugalmas munkaidő-beosztással vagy kiegyensúlyozott munkaterheléssel.
- Töltsön időt családjával és barátaival a munkahelyen kívül.
- Forduljon mentálhigiénés szakemberhez vagy munkavállalói támogató programhoz (EAP).

Nemrégiben volt egy tárgyalásunk egy tizenéves fiúval, akit szexuális erőszak kísérletével vádoltak. A fiú a tárgyalás előtti évben nem akart találkozni velünk. A tárgyalás előtti napon találkoztunk vele, de nem volt hajlandó semmiről sem beszélni. Azt mondta, hogy „csak egyszer” fog beszélni, és az a tárgyaláson lesz. Amikor a tanúk padjára lépett, arra számítottunk, hogy egyáltalán nem lesz képes tanúskodni, és az ügy semmissé nyilvánítással vagy felmentéssel zárulhat. Erre a lehetőségre figyelmeztettem a bíróságot és a védelmet is. Ehelyett a fiú magabiztosan sétált a tanúk padjára, egyenesen ült, amikor tanúskodni kezdett, a vádlottra nézett, nem remegett, és mind a közvetlen, mind a keresztkérdésekre meggyőző tanúvallomást tett. Az esküdtszék bűnösnek találta.⁶²

A gyermekbarát kommunikáció sokfélesége

4.13 A többszörös áldozattá válás kezelése: többszörös vagy hosszan tartó negatív élmények gyermekkorban

A gyermekek és fiatalok elleni erőszak globális jelenség és széles körben elterjedt probléma a gyermekvédelem és a gyermekek jogainak védelme terén, amely hosszú távú negatív következményekkel jár az áldozatok általános és mentális egészségére, valamint társadalmi jólétére⁶³.

Eddig a gyermekek és serdülők elleni erőszak különböző formáinak gyakorlását és hatását külön-külön tanulmányozták, a gyermekbántalmazás, a szexuális visszaélés, a kortárs erőszak, az iskolai zaklatás vagy az online zaklatás jelenségeire összpontosítva.

A kiskorúak azonban életük során valószínűleg különböző formájú, tartós és több környezetben elkövetett erőszaknak lesznek kitéve⁶⁴. A többszörös áldozattá válás jelenségét, amelynek során az áldozat időben és különböző környezetben (pl. család, iskola) különböző típusú bántalmazásnak (verbális erőszak, fizikai erőszak,

⁶²https://www.americanbar.org/groups/public_interest/child_law/resources/child_law_practiceonline/child_law_practice/vol_31/october_2012/preparing_childrenwithpost-traumaticstressdisorderforcourtamulti1

⁶³ J. F. Ford, B. C. Delker, 'Polyvictimization in childhood and its adverse impacts across the lifespan: Introduction to the special issue', *J Trauma Dissociation*, 19. évf. 3. sz., 2018, 275–288. o.

⁶⁴ N. Pereda, G. Guilera, and J. Abad, 'Victimization and Polyvictimization of Spanish children and youth: results from a community sample', *Child Abuse Negl*, 38. évf., 2014, 640–649. o.

szexuális bántalmazás, erőszaknak való kitettség) van kitéve, többszörös áldozattá válásnak nevezik⁶⁵.

Az utóbbi években a többszörös áldozattá válás jelensége egyre terjed, mivel kiderült, hogy egyetlen típusú erőszak áldozatai nagyon ritkák. Sok esetben egy áldozattá válás más áldozattá váláshoz vezethet, míg a többszörös áldozattá vált gyermekek nagyobb valószínűséggel válnak áldozattá a jövőben⁶⁶.

48 típusú áldozattá válás kategorizálása (Gyermekek erőszaknak való kitettsége: átfogó országos felmérés⁶⁷)
Hagyományos bűncselekmények (rablás, lopás, vagyoni kár okozása, tárgyakkal vagy fegyverekkel elkövetett támadás, támadás kísérlete, fenyegető támadás, emberrablás vagy emberrablás kísérlete, valamint gyűlölet-bűncselekmények vagy rasszista támadások)
Gyermekbántalmazás (verés, pszichológiai vagy érzelmi bántalmazás, elhanyagolás, szülő vagy gondviselő általi elrablás)
Csoportos és testvér általi áldozattá válás (gyermekcsoport általi támadás, másik gyermek vagy testvér általi erőszak, érzelmi bántalmazás)
Szexuális bántalmazás (ismert személy, ismeretlen személy, másik gyermek vagy serdülő által elkövetett szexuális zaklatás)
Közvetett áldozattá válás (családon vagy közösségen belüli erőszaknak való kitettség)
Iskolai erőszak és zaklatás (fenyegetés vagy zaklatás az iskolában)
Internetes erőszak és zaklatás (fenyegetés vagy zaklatás az interneten, nem kívánt online szexuális megkörményezés)

Az egyetlen formájú erőszak áldozataihoz képest, akiknél a kockázat egy adott kontextusra korlátozódik, a többszörös áldozattá váló gyermekek sok vagy minden környezetben, amelyben találják magukat, sebezhetőnek érzik magukat az erőszakkal szemben. Ez az állapot fokozza a sebezhetőség és a kétségbeesés érzését, és krónikus stresszhelyzetet teremt.⁶⁸ A többszörös áldozattá válás következményei súlyosak és tartósak, és a gyermekek, majd később a serdülők és felnőttek kognitív és fejlődési zavarokhoz, pszichoszociális és viselkedési

⁶⁵ D. Finkelhor, K. R. Ormrod, and A. H. Turner, 'Polyvictimization and trauma in a national longitudinal cohort', *Dev. Psychopathol*, 19. évf., 2007, 149–166. o.

⁶⁶ N. Pereda, G. Guilera, and J. Abad, 'Victimization and Polyvictimization of Spanish children and youth: results from a community sample', *Child Abuse Negl*, 38. évf., 2014, 640–649. o.

⁶⁷ D. Finkelhor et al., '*Children's Exposure to Violence: A Comprehensive National Survey*', U.S. Department of Justice, 2009.

⁶⁸ DD. Finkelhor, K. R. Ormrod, and A. H. Turner, 'Polyvictimization and trauma in a national longitudinal cohort', *Dev. Psychopathol*, 19. évf., 2007, 149–166. o.

nehézségekhez, szerhasználathoz és súlyos betegségekhez vezetnek⁶⁹. A gyermekkori negatív élményekről (ACE) szóló tanulmány összefüggésbe hozza a gyermekkori többszörös áldozattá válást a mentális és fizikai egészségügyi komplikációkkal, sőt a korai halálozással is⁷⁰.

Fontos iránymutatások a többszörös áldozattá vált gyermekekkel való kommunikációhoz

1. Ismerje fel, hogy komplex traumás tüneteket mutathatnak. Az erőszakot, különösen többszörös áldozattá válást átélt gyermekekkel való kapcsolattartás különös figyelmet és érzékenységet igényel.
2. Ismerje el, hogy a bizalom kiépítése különösen nehéz. A többszörös áldozattá vált gyermekek (akik gyakran éppen az intézmények áldozatai) nehezen építenek ki bizalmi kapcsolatokat, különösen szakemberekkel.
3. Készüljön fel váratlan érzelmi reakciókra. A többszörös áldozattá vált gyermekek gyakran védekező mechanizmusokat (például kerülő magatartást) vagy akár erőszakot, ellenséges magatartást és agressziót is tanúsíthatnak.

Nagyon fontos:

- Ne fejezzük ki hitetlenségünket vagy meglepetésünket a gyermek szavai hallatán.
- Kerülni kell, hogy a gyermeket többször is megkérdezzék a traumatikus élményekről.
- Ne ígérjünk olyan dolgokat, amelyeket nem tudunk garantálni.
- Egyszerű szavakkal magyarázzuk el, kik vagyunk és mi a szerepünk.
- Tájékoztassuk a gyermeket a továbbiakról.

4.14 Kommunikáció különböző kulturális háttérrel rendelkező gyermekekkel: a kulturális sokszínűség és különbségek megértése, interkulturális kommunikáció és kulturális változatosság

A különböző kultúrákból származó gyermekekkel és felnőttekkel dolgozók számára különösen fontos megérteni a kulturális sokszínűség fogalmát, és túllépni azon a szokáson, hogy minden viselkedésformát és cselekedetet a saját kulturális normák alapján ítéljünk meg⁷¹.

⁶⁹ K. Cyr, E. M. Clément, and C. Chamberland, 'Lifetime prevalence of multiple victimizations and its impact on children's mental health', *J. Interpers. Violence*, 29. évf., 2014, 616–634. o.

⁷⁰ D. Finkelhor, et al., 'Polyvictimization: Children's exposure to multiple types of violence, crime, and abuse' U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs, Washington, DC, 2011.

⁷¹ Multicultural Mental Health Australia, *Cultural Awareness Tool: Understanding Cultural Diversity in Mental Health*, 2002.

A kultúra hatása az emberre

- Minden ember kulturális lény.
- A kultúra befolyásolja minden ember normáit, értékeit és viselkedését.
- A kultúra befolyásolja önmaguk, mások és a körülöttünk lévő világ értését, értelmezését és az ezekre adott reakciókat.
- A kultúra miatt minden ember hajlamos az etnocentrizmusra.
- A kulturális hatások ereje ellenére az egyes kultúrákban élő emberek között jelentős különbségek vannak.

A kulturális kompetenciával rendelkező szolgáltatások nyújtása fontos paraméter azoknak a szakembereknek, akik különböző kulturális háttérrel rendelkező csoportokkal, különösen gyermekekkel kerülnek kapcsolatba⁷². Különösen fontos figyelembe venni a következőket:

1. A kultúra (történelem, hagyományok, értékek, családi rendszerek, kifejezési módok).
2. A rasszizmus és a szegénység hatása a viselkedésre, az attitűdökre és az értékekre.
3. A segítségkereső magatartás, amely kultúránként eltérő lehet.
4. Az intézményi keret és a migrációs politikák (pl. menekültügyi eljárások) hatása.
5. A rendelkezésre álló erőforrások (pl. szolgáltatások, informális támogató hálózatok).

A mindennapi életünkben használt verbális és nonverbális kifejezési formákra hatással van a kulturális környezet, amelyben felnőttünk. Ezek a módszerek (pl. gesztusok, hangerő, szemkontaktus) eltérőek lehetnek a különböző kulturális háttérrel rendelkező emberek körében⁷³.

A nem verbális kifejezési módok példái

- **Személyes tér** (pl. a beszélgetőpartnerhez való távolság a beszélgetés során)
- **Szemkontaktus és visszajelzések** (pl. a szembe nézés vagy a szemkontaktus kerülése)
- **Megszakítás és a beszélőváltás** (pl. egyes kulturális kontextusokban természetesnek tekinthető, ha mindenki egyszerre beszél)
- **Gesztusok** (a gesztusok különböző kulturális kontextusokban eltérőek lehetnek)
- **Arckifejezések**

⁷² D. Saldaña, 'Cultural Competency A practical guide for mental health service providers', Hogg Foundation for Mental Health - The University of Texas at Austin, 2001.

⁷³ D. Saldaña, 'Cultural Competency A practical guide for mental health service providers', Hogg Foundation for Mental Health - The University of Texas at Austin, 2001.

- **Hosszabb csend**
- **Domináns viselkedés** (a hosszantartó szemkontaktus vagy az egyenes testtartás olyan viselkedésmódok, amelyeket magabiztosnak vagy akár agresszívnek is lehet értelmezni)
- **Hangerő**
- **Érintés** (egyes kulturális környezetekben az ember hidegnek vagy közömbösnek tűnhet, ha kerüli a fizikai érintkezést)

A csoportok sajátos kulturális jellemzőinek ismerete fontos a kultúra társadalmi identitására és viselkedésre gyakorolt hatásának megértéséhez. Ugyanakkor minden kulturális csoportot belsőleg nagyfokú változatosság és egyéni különbségek jellemeznek (egy kulturális csoport tagjai nem mind egyformák), mivel őket egyéni vagy társadalmi tényezők is befolyásolhatják, például a szegénység, az iskolázottság, a hiedelmek, vagy a személyes tapasztalatok⁷⁴.

A kulturális változatosság esetei:

- **Akkulturáció** (az a tényező, amely jelzi, hogy egy egyén mennyire érzi magát otthonosan és mennyire ismeri a lakóhelye országának domináns kultúráját)
- **Szegénység**
- **Nyelv**
- **Mobilitás, lakhatás és gyermekgondozás**
- **Oktatási háttér**
- **Hiedelmek**
- **Fizikai jellemzők**
- **Társadalmi háttér és korábbi tapasztalatok**
- **Kulturális sokk és akkulturációs stressz**
- **Fizikai támogató hálózatok a közösségben**

Fontos irányelvek a menekült vagy migráns gyermekekkel való kommunikációhoz

1. Tájékozódjon a származási ország kultúrájáról, értékeiről és normáiról. Tisztelje a kulturális különbségekből adódó személyes határokat. Gyakran fontos, hogy a gyermekkel dolgozó szakember nemét is meg lehessen választani.
2. Ismerje el a gyermekkor és a család különböző felfogásait.

⁷⁴ Multicultural Mental Health Australia, *Cultural Awareness Tool: Understanding Cultural Diversity in Mental Health*, 2002.

3. Kerülje a sztereotípiákat és az egyes kulturális csoportokra vonatkozó általánosításokat.
4. Tiszteletben kell tartani a kommunikációt befolyásoló vallási meggyőződéseket és gyakorlatokat.
5. Szükség esetén gondoskodjon professzionális tolmácsról, lehetőleg olyanról, aki gyermekvédelmi kérdésekben képzett. Kerülje a rokonok vagy más gyermekek tolmácsolását.
6. Egyszerűen, lassan és világosan beszéljen, kerülje a szakszavak használatát. Gyakran ellenőrizze a megértést, és szükség esetén pontosítson.
7. Ismerje fel a gyermek által esetlegesen átélt többszörös traumákat (származási országban, tranzitban, befogadó országban). Legyen tisztában azzal, hogy a menekültként átélt traumák súlyosbíthatják az erőszak hatásait, és vegye figyelembe a migrációs státusz bizonytalanságából fakadó szorongást. A tartózkodási státusz miatt félelem alakulhat ki a hatóságok vagy a szakemberek iránt.
8. Mérje fel a kulturális szokásokkal kapcsolatos kockázatokat (pl. becsületbeli ügyek).

Konkrétan:

- Kísérő nélküli gyermekek esetében: gondoskodni kell a gyám azonnali kijelöléséről.
- Emberkereskedelem áldozatává vált gyermekek esetében: kérjen szakértői segítséget.
- Gyermekkatónák esetében: meg kell érteni az áldozat-elkövető komplex kettős identitását.
- A nemi alapú erőszakot elszenvedett lányok esetében: szakszerű segítséget kell kérni.

4.15 A nemi alapú megkülönböztetés és a nemi alapú erőszak felismerése és kezelése, interszekcionális megközelítés alkalmazása a kommunikációban.

A nemi alapú megkülönböztetés magában foglal minden közvetlen vagy közvetett megkülönböztetést, beleértve a szexuális vagy erkölcsi zaklatást, valamint a nem alapján történő kedvezőtlenebb bánásmódot. A nemi alapú megkülönböztetés típusai: a) közvetlen megkülönböztetés, b) közvetett megkülönböztetés, c) terhesség és/vagy családi állapot alapján történő megkülönböztetés, d) zaklatás, e) szexuális zaklatás. A megkülönböztetés tilalmát alkotmányos és jogszabályi rendelkezések hálózata biztosítja.

Az interszekcionalitás⁷⁵ egy olyan fogalom, amelyet a nőknek nemük (szexizmus) és faji hovatartozásuk (rasszizmus) miatt tapasztalt, egymást keresztező és egymástól függő diszkrimináció leírására fejlesztettek ki. Egy olyan szűrő, amely

⁷⁵ K. Crenshaw, 'Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics', University of Chicago Legal Forum, 1989. évf., 1. sz.

segít megérteni, hogy a társadalmi és a biológiai nem hogyan kerül átfedésbe más identitásokat (menekült, migráns, szegény), és hogy ez milyen módokon vezet különböző diszkriminációs tapasztalatokhoz.

Az interszekcionalitás előfeltételezi, hogy az embereknek többszintű identitásuk van, amely a társadalmi kapcsolatokból, a történelemből és a hatalmi struktúrák működéséből fakad.

Alapfogalmak (Európai Nemi Egyenlőségi Intézet - EIGE)

Biológiai nem

Azok a biológiai és fiziológiai jellemzők, amelyek egy embert nőként vagy férfiként határoznak meg. Ezek nem mindig zárják ki egymást, mivel vannak olyan egyének, akik mindkettő jelen van, de általában nőként vagy férfiként különböztetik meg az embereket.

Társadalmi nem

A társadalom által meghatározott nemi szerepek összessége, valamint a férfiasságot és a nőiességet kulturálisan meghatározó gondolkodásmód és ideológiai reprezentációk rendszere, amely megalkotja a nemi identitásokat, és egyúttal a nemek közötti és a nemeken belüli kapcsolatok rendszerét is alkotja.

Nemi identitás

Minden embernek a nemével kapcsolatos intenzív belső és személyes élménye, amely megfelelhet vagy nem felelhet meg a születéskor hozzárendelt nemnek, beleértve a test személyes észlelését (amely magában foglalhatja, hogy az egyén szabadon a fizikai megjelenése vagy funkciói orvosi, sebészeti vagy egyéb eszközökkel történő megváltoztatása mellett dönt) és a nem egyéb kifejeződéseit, beleértve a ruházatot, a beszédet, a viselkedést és a mozgást.

Szexuális irányultság

Az egyes egyének mély érzelmi, szeretetteljes és szexuális vonzódása, valamint személyes és szexuális kapcsolatokra való képessége más nemű, azonos nemű vagy egynél több nemű személyekkel.

Fontos iránymutatások a nemi alapú erőszak gyermekkorú áldozatainak kommunikációjához

1. Kerülje az ítélező magatartást. Ne kérdőjelezze meg a gyermek beszámolóit, gondolatait és érzéseit.
2. Kerülje az általánosításokat. A közös jellemzőkkel rendelkező emberek nem ugyanazokat a tapasztalatokat élik át.
3. Ne vegyen fel olyan magatartást, amely a gyermekkorú áldozat hibáztatásához vezethet. Ne használjon olyan feltételezéseket, gondolatokat

vagy kifejezéseket, amelyek a gyermekkorú áldozat felelősségét sugallhatják.

4. Tisztelje az önrendelkezés jogát. Ismerje el a gyermek jogát, hogy saját döntéseket hozzon.
5. Tartsa tiszteletben a titoktartást. Gondoskodjon a személyes adatok védelméről és tartsa tiszteletben a határokat.
6. Több identitás elismerése. Minden gyermeknek számos különböző identitása lehet, amelyek befolyásolják tapasztalatait, és gyakran többféle és különböző formájú diszkriminációval szembesülhet.

Különösen az LGBTQI+ közösséghez tartozó gyermekek esetében fontos:

1. A kommunikáció során használjon semleges és inkluzív nyelvet. Fontos, hogy a kérdések ne feltételezzenek heteronormativitást, és hogy tisztában legyen saját előítéleteivel és sztereotípiáival.
2. Fogadja el a gyermek által saját identifikáción alapuló identitását kérdés nélkül.
3. Kérdezzen rá a preferált névre és névmásokra, és kerülje a nemi identitással vagy szexuális orientációval kapcsolatos feltételezéseket.
4. Ismerje el, hogy az erőszak összefüggésben állhat a nemi identitással, a szexuális irányultsággal vagy a nemi kifejezésmóddal (nemi alapú, homofób vagy transzfób erőszak).
5. Legyen képes felismerni a családból való elutasítás vagy az iskolai zaklatás jeleit.
6. Magyarázza el a titoktartás kereteit és határait, és hogy nem fogja harmadik felekkel közölni a nemi identitást vagy a szexuális irányultságot.

- Fontos, hogy tisztában legyen a nemi alapú erőszakkal és az LGBTQI+ közösség elleni erőszakkal kapcsolatos kifejezésekkel és ügyekkel.
- Fontos együttműködni a nemi alapú erőszak áldozatául esett gyermekekkel és az erőszakot elszenvedett LGBTQI+ közösséghez tartozó gyermekekkel támogató szolgálatokkal és szakemberekkel.

4.16 Kommunikációs megközelítések fogyatékossgal élő gyermekekkel

A fogyatékossgal élő gyermekekkel való kommunikációra vonatkozó iránymutatások a fogyatékossgal társadalmi modelljén és a fogyatékossgal élő személyek jogain alapulnak, és integrálják a gyógyulásra irányuló szemléletet.

A fogyatékossgal élő személyeket a múltban megfosztották alapvető jogaiktól, és ez a mai napig így van. Az ENSZ Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló egyezménye (CRPD), amely kiterjed a pszichoszociális fogyatékossgal élő személyekre is, ezt az igazságtalanságot hivatott orvosolni, és megvédeni az emberi jogokat mindenfajta megsértéstől.

A fogyatékoság társadalmi modellje szerint:

- A fogyatékosággal élő személy nem többé a társadalom „problémája” (ez a klinikai modell és a személyes tragédia elmélet által képviselt álláspont).
- A fogyatékoság egy társadalmilag kialakult állapot, és nem az egyén állandó jellemzője.
- Hangsúlyos a modern társadalom struktúrájának felelőssége, ideértve a munkaügyi kapcsolatokat és a fogyatékkal élő személyek gazdasági kirekesztését.

A szociális modell a közösségi megközelítésen alapult, amely az intézményi gondozással ellentétben a fogyatékkal élő és a mentális egészségügyi problémákkal küzdő személyek zárt intézményekből közösségi szolgáltatásokba való átmenetelét feltételezi, miközben a független életvitel, az önrendelkezés és a jogok előmozdításának koncepcióira összpontosít.

A gyógyulási modell azon az elven alapul, hogy a fogyatékkal élők vagy mentális egészségügyi problémákkal küzdők a diagnózisuk ellenére is sikeresen folytathatják az életüket⁷⁶. A gyógyulás folyamatát életutazásként írják le, amelynek középpontjában az ember áll, és nem a rendellenesség. Sok megközelítés a gyógyulást a rendellenesség és a tünetek megszűnésével azonosítja, míg mások a gyógyulást gátló társadalmi tényezők, például a stigmatizáció felszámolására összpontosítanak⁷⁷.

A gyógyulás az egyének jellemzői és a környezetük közötti interakció folyamata. Magában foglalja az egyén önállóságának erősítését, a képességeire való összpontosítást, a támogató hálózatának támogatását, a tiszteletet, a felelősségvállalást, a reményt, de az esélyegyenlőséghez való hozzáférést is.⁷⁸

Fontos irányelvek a fogyatékosággal élő gyermekekkel való kommunikációhoz

1. Határozza meg a fogyatékoság alapján a legmegfelelőbb kommunikációs módszert (jelnyelv, alternatív kommunikációs rendszerek, vizuális segédeszközök).

- Látásproblémás gyermekek számára tapintható segédeszközöket vagy leírásokat használjon.
- Gondoskodjon arról, hogy láthassák az arcát, ha szájról olvasnak.

⁷⁶ G. Morgan, 'A History of Advocacy'. In *Independent Advocacy and Spiritual Care* (pp.61-92). Palgrave Macmillan, London, 2017.

⁷⁷ S. J. Onken et al. 'An analysis of the definitions and elements of recovery: a review of the literature', *Psychiatric rehabilitation journal*, 31. évf., 1. sz., 2007.

⁷⁸ S. J. Onken et al. 'An analysis of the definitions and elements of recovery: a review of the literature', *Psychiatric rehabilitation journal*, 31. évf., 1. sz., 2007.

- Kerülje a hirtelen mozdulatokat és a figyelmeztetés nélküli érintéseket.

2. A beszélgetés tempóját és bonyolultságát igazítsa a gyermek képességeihez. Gyakran ellenőrizze, hogy a gyermek megérti-e a kérdéseket és az információkat, és jól érzi-e magát.

3. Gondoskodjon a hely fizikai akadálymentességéről (rampák, liftek, akadálymentes WC-k).

4. A szenzorosan érzékeny gyermekek igényeihez igazítsa a környezetet (világítás, zaj).

5. Tiszteletben kell tartani a gyermek jogát az őt érintő döntésekben való részvételhez. Meg kell erősíteni az esetlegesen megzavart kontrollérzetét, valamint elismerni és használni a gyermek képességeit.

Fontos megérteni, hogy:

- A fogyatékossgal élő gyermekek nagyobb eséllyel vannak kitéve bántalmazásnak.
- A fogyatékossgal élő gyermekek nehezen ismerik fel vagy jelzik a bántalmazást.
- Az áldozattá válás jelei különböző formában jelentkezhetnek.
- A gyermek hitelességét nem szabad fogyatékossga miatt alábecsülni.
- Együtt kell működni a gyermek fogyatékossgával foglalkozó szakemberekkel.

Ezenkívül:

- Forduljon szakértőkhöz a legjobb megközelítésekért.
- Szükség esetén vegyen igénybe speciálisan képzett tolmácsokat.
- Tájékozódjon a fogyatékossgal élő gyermekek számára elérhető támogatási szolgáltatásokról.

5. Az együttműködés erősítése a gyermekvédelem és az áldozatok támogatása terén

Szerző: Dr. Herczog Mária, gyermekvédelmi szakértő, a Társadalomtudományi Kutatóközpont részéről, Magyarország

5.1 A helyzet feltérképezése – A gyermekvédelemben és az áldozatsegítésben együttműködő szereplők – Az egyes szektorok és szereplők szerepe és feladata

Állami szereplők	Szociális szolgáltatásokért és gyermekvédelemért felelős minisztériumok/hivatalok	Szerep: Vezetik a gyermekvédelemmel és áldozatok támogató szerveket Feladat: Megfogalmazzák a gyermekvédelmi politikákat, felügyelik a gyermekek jólétét, koordinálják a nemzeti és regionális választintézkedéseket
	Bűnüldöző szervek (rendőrség, gyermekvédelmi egységek)	Szerep: Kivizsgálják a bántalmazásokat, biztosítják a gyermekek biztonságát és elfogják az elkövetőket. Feladat: Végrehajtják a gyermekvédelmi törvényeket, az eseteket a szociális szolgálatokhoz továbbítják, ideiglenes védelmet nyújtanak.
	Igazságszolgáltatás (család- és fiatalkorúak bíróságai, ügyészek)	Szerep: Gyermekvédelmi ügyekben hoznak ítéletet. Feladat: A gyermek legjobb érdekeit szem előtt tartva hoznak döntéseket (pl. gyámság, védelmi intézkedések, káros környezetből való eltávolítás).

	Egészségügyi szektor (Egészségügyi Minisztérium, egészségügyi intézmények)	Szerep: Orvosi ellátást, törvényszéki vizsgálatokat, pszichológiai és mentális egészségügyi támogatást nyújtanak. Feladat: Az erőszak áldozatainak azonosítása és kezelése, az erőszak gyanújának bejelentése, a gyógyulás támogatása.
	Oktatási szektor (Oktatási Minisztérium, iskolák)	Szerep: Felismerik és jelentik a bántalmazás jeleit, biztonságos tanulási környezetet biztosítanak. Feladat: Végrehajtik a gyermekvédelmi politikákat, integrálják az életvezetési készségeket és a tudatosságot, továbbítják az eseteket.
Nem kormányzati szervezetek (NGO-k)	Gyermekvédelemmel foglalkozó civil szervezetek	Szerep: Közvetlen szolgáltatásokat nyújtanak (tanácsadás, menedékhely), tudatosságnövelő tevékenységet végeznek, érdekképviselési tevékenységet folytatnak. Feladat: Kiegészítik a támogató szolgáltatások hiányosságait, teszt beavatkozásokat hajtanak végre, sürgősségi segítséget nyújtanak.
	Jogi segítségnyújtó szervezetek	Szerep: Jogi képviseletet és tanácsadást nyújtanak a gyermekkorú áldozatoknak. Feladat: A gyermekek jogait védik, biztosítják az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférést.
	Egyházi szervezetek (ha vannak)	Szerep: Közösségi alapú támogatást és érdekképviselési nyújtanak. Feladat: Pszichoszociális támogatást nyújtanak, közvetítenek a közösségi ügyekben, a súlyos eseteket a hatóságokhoz továbbítják.

Közösségi struktúrák	Közösségi gyermekvédelmi bizottságok (ha vannak)	Feladat: Figyelemmel kísérik a gyermekek jólétét, megoldják a kisebb problémákat, kapcsolatot tartanak a hivatalos szereplőkkel. Felhatalmazás: Oktatnak a gyermekjogokról, összekötik a közösséget és az állami mechanizmusokat.
	Közösségi vezetők	Szerep: Befolyásolják a közösség hozzáállását, rendezik a vitás kérdéseket. Feladat: Támogatják a visszaélések bejelentését és az azok elleni fellépést, segítenek az áldozatok reintegrációjában.
Nemzetközi szervezetek (ENSZ, EU, Európa Tanács ügynökségei)	ENSZ-szervek (UNICEF, WHO stb.)	Szerep: Technikai segítséget, politikai támogatást és finanszírozást nyújtanak. Feladat: Megerősítik a gyermekvédelmi rendszereket, előmozdítják a bevált gyakorlatokat.
	Uniós intézmények	Szerep: Technikai segítségnyújtás, politikai támogatás, finanszírozás. Feladat: A gyermekvédelmi rendszerek megerősítése, a bevált gyakorlatok népszerűsítése, politikai ajánlások kidolgozása.
	Európa Tanács	Szerep: Technikai segítségnyújtás, politikai támogatás, finanszírozás. Feladat: A gyermekvédelmi rendszerek megerősítése, a bevált gyakorlatok népszerűsítése, politikai ajánlások kidolgozása.
Áldozatsegítő szolgálatok	Menedékhelyek és biztonságos házak	Szerep: Ideiglenes védelmet és helyreállító környezetet biztosítanak. Feladat: Azonnali menedéket, alapvető szükségleteket és pszichoszociális ellátást biztosítanak.

	Pszichológiai és egyéb tanácsadás	Szerep: Pszichoszociális támogatást nyújtanak. Feladat: Traumatikus élményeket figyelembe vevő terápiát és folyamatos támogatást nyújtanak.
	Segélyvonalak és forródrótok	Szerep: Bejelentéseket fogadnak, krízishelyzetben tanácsadást nyújtanak, továbbírányítanak. Feladat: Azonnali segítségnyújtás biztosítása.

5.2 Az együttműködés fontossága a gyermekkorú áldozatokkal kapcsolatos ügyekben

Az Európai Bizottság ajánlása a gyermek legjobb érdekét szolgáló integrált gyermekvédelmi rendszerek kialakításáról és megerősítéséről⁷⁹

„A gyermekek jogainak tiszteletben tartása és érvényesítése központi szerepet tölt be az EU Gyermekjogi stratégiájában (a továbbiakban: a Stratégia). A stratégiában a Bizottság kötelezettséget vállalt arra, hogy „az integrált gyermekvédelmi rendszerek fejlesztésének és megerősítésének támogatására irányuló kezdeményezést terjeszt elő, ami a gyermekekkel szembeni erőszak valamennyi formája elleni küzdelem és a gyermekvédelem biztosításának kulcsfontosságú eszköze.

„A gyermekek véleményének és szükségleteinek hatékonyabb figyelembevétele érdekében – ami az ajánlás központi célkitűzése – a nemzeti gyermekvédelmi rendszereknek kontextusfüggőnek és gyermekközpontúnak kell lenniük, és azokat a kormányzás legmegfelelőbb szintjén kell végrehajtani. A gyermekvédelmi szolgálatokhoz való egyenlő hozzáférés biztosítása érdekében a tagállamoknak elő kell segíteniük a magánszereplők, a helyi, regionális és nemzeti hatóságok, valamint az uniós intézmények, szervek és ügynökségek közötti ágazatokon átívelő együttműködést és koordinációt. A gyermek mindenek felett álló érdekét kell elsődleges szempontnak tekinteni, ugyanakkor meg kell hallgatni a gyermekek véleményét is. Az integrált megközelítésnek

⁷⁹https://commission.europa.eu/document/36591cfb-1b0a-4130-985e-332fd87d40c1_en

ezenkívül össze kell kapcsolnia a megelőzést, a korai előrejelzést, a jelentéstételt, az ágazatokon átívelő támogatást és a nyomon követést.”

Ügyvédek, bírák és ügyészek

A bírák és az ügyészek biztosítják, hogy a gyermekkorú áldozatok jogai a bírósági eljárások során tiszteletben legyenek tartva. A bírák gondoskodnak arról, hogy a gyermek vallomását a lehető legkisebb stressz mellett hallgassák meg (például az élő vallomás helyett rögzített bírósági meghallgatásokat fogadnak el bizonyítékként). Biztosítják az eljárási garanciákat, együttműködnek a nyomozóhatóságokkal, és elősegítik a gyermekek részvételét és a traumára érzékeny gyakorlatot. Az ügyvédek gondoskodnak arról, hogy a gyermekek megfelelően részt vehessenek a folyamatban.

Rendőrség

A rendőrségi nyomozók gyakran az elsők, akik gyermekek sérelmére elkövetett bűncselekmény gyanúja esetén beavatkoznak. A „gyermek legjobb érdekeit” figyelembe véve végzik az **előzetes nyomozást** és a bizonyítékok gyűjtését. A gyakorlatban a rendőrség szorosan együttműködik más szereplőkkel: alkalmazza a korábbi vizsgálatokból származó információkat, a pszichológiai vagy szociális munkások jelentéseit, és kihallgatásokat végez. A rendőrség a gyermekbarát meghallgatásokból és a törvényszéki orvosi jelentésekből származó anyagokat felhasználja az ügy felépítéséhez. Biztosítják továbbá az azonnali védelmet (pl. a gyanúsított letartóztatása vagy a gyermek biztonságba helyezése) és egyeztetnek az ügyészekkel a parancsok kiadásáról vagy a vádemelésről. A rendőröknek képzést kell kapniuk a gyermekbántalmazás, a családon belüli erőszak, a traumára figyelmes megközelítések, a felügyelet és a stresszoldó programok területén, hogy megfelelően felkészültek legyenek a gyermekbarát és érzékeny nyomozások lefolytatására, ugyanakkor elkerüljék a túlterheltséget és a kiégést.

- Ők vezetik a nyomozást: A rendőrség a gyermek meghallgatásával párhuzamosan gyűjti a bizonyítékokat (tanúvallomások, digitális bizonyítékok stb.). Meghatározzák a megfelelő lépéseket – például

kihallgatások, házkutatások és gyanúsítottak kihallgatása – miközben a gyermek jólétét tartják szem előtt.

- Együttműködnek más szervekkel, szereplőkkel: Minden releváns információt és dokumentumot beszereznek a további szereplőktől, és biztosítják a feleket képviselő ügyvéd jelenlétét.
- Traumatudatos gyakorlatokat alkalmaznak: egyes országokban a rendőrök speciális képzésben részesülnek gyermeklélektan és kihallgatás terén. Az együttműködésen alapuló, gyermekbarát megközelítés segít megőrizni a bizonyítékokat, miközben megóvjaa a gyermeket további traumától, és a lehető legnagyobb mértékben biztosítja jólétét.

Egészségügyi szakemberek

Az egészségügyi szakemberek igazságügyi vizsgálatokat és utógondozást biztosítanak. Optimális esetben képzett igazságügyi orvosszakértők (gyakran gyermekorvosok vagy más speciálisan képzett orvosok) végeznek gyermekbarát fizikai vizsgálatot a sérülések dokumentálása, a biológiai bizonyítékok gyűjtése és a gyermek azonnali egészségügyi ellátásának biztosítása érdekében. Klinikai szakpszichológusok vagy gyermekpszichiáterek végzik a interjút és a mentális egészségi állapot felmérését. Leírják a traumás tüneteket, és bírósági felhasználásra alkalmas orvosi vagy pszichológiai szakvéleményt adnak ki. Minden gyermek és a bűncselekményt el nem követő családtagok számára terápiás szolgáltatásokat, krízisintervenciót, rövid és hosszú távú tanácsadást és traumára érzékeny terápiát kell biztosítani. A mentálhigiénés szakemberek tanácsot adnak a csapatnak a gyermek legjobb érdekeiről, és segítenek a folyamatot a gyermek igényeihez igazítani (pl. szünetek beiktatása, művészeti/játékterápia alkalmazása). A bűnelkövetőknek is biztosítani kell a szükséges orvosi, pszichológiai támogatást és terápiát, ha szükséges.

- Orvosi vizsgálatokat végeznek: Gyermekbarát orvosi vizsgálatot végeznek a sérülések azonosítása és az orvosi problémák kizárása érdekében. Bizonyítékokat gyűjtenek (pl. DNS-minták, fényképes dokumentáció) és jelentéseket írnak, amelyeket a nyomozás és a bírósági eljárások során felhasználnak.

- Pszichológusok/pszichiáterek igazságügyi szakértői interjúkat végeznek és értékelik a gyermek pszichés állapotát. Azonnali támogatást is nyújtanak (pl. a gyermek megnyugtatója az interjú előtt/után) és további terápiát javasolnak. Minden gyermeknek mentális egészségügyi értékelést és bizonyítékokon alapuló traumakezelést (krízisintervenció, játékterápia stb.) kell kapnia.
- Az egészségügyi szakértők részt vesznek a többszektoralis csapatértekezleteken (pl. az értékelés eredményeinek ismertetése), és tanúskodhatnak a bíróságon a gyermek állapotáról. Emellett más személyzetet is képeznek a traumára érzékeny ellátás terén, és folytathatják az ellátást vagy továbbutalhatják a gyermekeket hosszú távú támogatásra.

Szociális szolgáltatások (főként szociális munkások)

A szociális munkások a gyermek jólétére, védelmére és gondozására összpontosítanak. Felmérik a biztonságot és a szükségleteket, mind az áldozat gyermek, mind testvérei vagy nem bűnelkövető gondviselői tekintetében. A szociális munkások hozzájárulnak a védelmi szükségletek felméréséhez és támogatják a gyermekkorú áldozat és más családtagok utánkövetését. Alapos értékelést végeznek (családi körülmények, kockázati tényezők) és biztonsági tervet dolgoznak ki. A szociális munkások irányítják a családokat a szolgáltatásokhoz (tanácsadás, szükség esetén nevelőszülői gondozás vagy lakhatás, pénzügyi támogatás stb.), és biztosítják a nyomozati eljárás utáni nyomon követést. A szociális munkások kapcsolatot tartanak az iskolákkal és a közösségi szervezetekkel a stabilitás helyreállítása érdekében, és továbbra is részt vesznek a gyermek gyógyulásának figyelemmel kísérésében.

- **Értékelés és védelmi terv kidolgozása:** Pszichoszociális interjúkat és kockázatértékeléseket végeznek az azonnali védelmi intézkedések meghatározása érdekében. Együttműködnek a rendőrséggel a biztonsági intézkedések vagy a gyámság megváltoztatása érdekében.
- **Családtámogatás és továbbirányítás:** Tanácsadást, szülői támogató programokat vagy szülői felméréseket szerveznek. A gyermeket és a

családot továbbirányítják a megfelelő közösségi szolgáltatásokhoz (pl. gyermektámogató csoportok, átmeneti gondozási szolgáltatások).

- **Multiszektoriális esetkezelés:** Rendszeres, több szakma képviselőjének részvételével tartott értekezleteket vezetnek vagy vesznek részt rajtuk, biztosítva, hogy minden szereplő (rendőrség, egészségügyi és jogi szakemberek) megossza az információkat és megállapodjon a beavatkozási tervről. A szociális munkások gyakran ügyintézőként járnak el, akik a rendszerben nyomon követik a gyermek ügyét.
- **Érdekvédelem és a gondozás folytonossága:** Jelentések készítésével védik a gyermek érdekeit a bírósági vagy közigazgatási eljárásokban.

Az oktatási szektorban dolgozó szakemberek (tanárok, iskolai tanácsadók, iskolai szociális munkások, iskolai ápolók)

A koragyermekkorban óvodai dolgozók, tanárok és más, iskolákban és gondozási intézményekben dolgozó szakemberek játszanak fontos szerepet az esetek továbbításában és a támogatásban, mivel jelentős időt töltenek a gyermekekkel. Gyakran ők észlelik elsőként a figyelmeztető jeleket (például megmagyarázhatatlan sérülések, érzelmi bezárkózás vagy a tanulmányi eredmények hirtelen romlása), és kezdeményezhetik az esetek továbbítását a gyermekvédelmi szolgálatokhoz vagy a rendőrséghez.

- **Felfedezés és bejelentés:** Észlelhetik a viselkedésbeli változásokat vagy sérüléseket, és a törvénynek megfelelően haladéktalanul jelenthetik gyanújukat. Értesíthetik a szülőket (ha ez biztonságos) és a kijelölt védelmi szakemberekkel együttműködve kezdeményezhetik a gyermekvédelmi szolgálatokhoz való bejelentést.
- **Támogatás és elszállásolás:** Amint értesülnek egy gyermekkorú áldozattá válásáról, érzelmi támogatást nyújthatnak (pl. biztonságos hely biztosítása, megértő hallgatóként való fellépés) és a stressz csökkentése érdekében módosíthatják a tanulmányi követelményeket (határidők, munkaterhelés). A személyzetnek részt kell vennie több intézményt érintő értekezleteken, esetmegbeszéléseken, hogy többet tudjon meg és megszathassa tapasztalatait (ha ez biztonságos).

- Tudatosság és megelőzés: Részt vehetnek képzéseken és segíthetnek egy gyermekbarát iskolai kultúra kialakításában, ahol a diákok tudják, hogyan kérjenek segítséget és kiben bízhatnak. A gyermekvédelmi politikák segítik biztosítani, hogy az információk mindenki számára elérhetőek legyenek.

Gondozási környezetben dolgozó szakemberek (gondozók és támogató személyzet)

A bentlakásos otthonokban dolgozó szakemberek és a támogató személyzet ugyanolyan fontos szerepet játszanak, mint az iskolai személyzet, ha ugyan nem fontosabbat. A családon kívüli gondozásba helyezett gyermekek gyakran bántalmazás és erőszak áldozatai, ami miatt hajlamosabbak az ismételt áldozattá válásra – mind áldozatként, mind potenciális elkövetőként. Ezért a bentlakásos gondozók folyamatos képzése és rendszeres felügyelete elengedhetetlen a gyermekek elleni erőszak hatékony megelőzéséhez és kezeléséhez a nevelőotthonokban és bentlakásos intézményekben.

- Felfedezés és bejelentés: A gondozók észrevehetik a viselkedésbeli változásokat vagy sérüléseket, miután a törvénynek megfelelően haladéktalanul bejelentik gyanújukat. Értesítik a szülőket (ha ez biztonságos), majd a felügyelők és gyámok segítségével gyermekvédelmi szolgálathoz irányítják az ügyet.
- Támogatás és elszállásolás: Miután értesültek a gyermekkorú áldozattá válásáról, érzelmi támogatást nyújthatnak (pl. biztonságos hely biztosítása, meghallgatás) és segíthetnek a stressz csökkentésében. A felügyelők és a gyámok fontos támogatói lehetnek a gondozásban élő gyermekeknek.
- Tudatosság és megelőzés: Részt vehetnek képzésekben vagy közösségi tudatosságnövelő rendezvényeken. A felügyelet segít létrehozni egy gyermekbarát kultúrát, ahol a gyermekek tudják, hogyan kérjenek segítséget és kiben bízhatnak.

Nem kormányzati /civil szervezetek

A nem kormányzati, civil szereplők gyakran játszanak döntő szerepet a gondozási rendszer hiányosságainak orvoslásában és a gyermekközpontú gyakorlatok előmozdításában.

- **Gyermekjogi védelem:** A nem kormányzati szervezetek munkatársai (pl. ügyvédek, szociális munkások) kísérik a gyermeket, gyermekbarát módon magyarázzák az eljárásokat, és a tervezési megbeszéléseken vagy a bírósági eljárások során képviselik a gyermek érdekeit.
- **Szolgáltatásnyújtás:** Egyes nem kormányzati szervezetek terápiás programokat, menhelyeket vagy utógondozási szolgáltatásokat működtetnek. Tanácsadást nyújthatnak a családoknak, vagy segíthetnek a szociális ellátórendszerben való eligazodásban.
- **Hálózatépítés és tudatosságnövelés:** A nem kormányzati szervezetek kulcsszerepet játszanak a helyi gyermekvédelmi hálózatok létrehozásában, és aktívan részt vesznek képzési és megelőzési kezdeményezésekben.

A bűncselekmények gyermekkorú áldozatainak ügyében egyetlen szereplő – legyen az rendőrség, szociális munkás, jogász vagy egészségügyi dolgozó – sem képes egyedül kielégíteni a gyermek komplex igényeit. Minden szakembernek be kell tartania a traumára érzékeny ellátás elveit, gyermekbarát kommunikációt kell alkalmaznia, minimálisra kell csökkenteni az ismételt meghallgatásokat, és pszichológiai támogatást kell nyújtania.

A hatékony intézmény/szakmaközi együttműködés és a világos kommunikáció elengedhetetlen a gyermekek jogainak védelméhez, biztonságuk biztosításához és gyógyulásuk támogatásához. Részletesen:

1. Gyermekközpontú megközelítés

- Az együttműködés segít abban, hogy a gyermek legjobb érdekei maradjanak a döntéshozatal középpontjában.
- Segít elkerülni a fragmentált szolgáltatásokat, amelyek túlterhelhetik vagy újra traumatizálhatják a gyermeket.

2. A hiányosságok és az átfedések megelőzése

- Ha a szervezetek egymástól elszigetelten dolgoznak, fontos információk maradhatnak ki.

- A közös esettervezés és a koordinált tovább utalások csökkentik a szolgáltatások párhuzamos igénybevételét és az egymással ütköző beavatkozásokat

3. Traumatudatos válasz

- A releváns információk megosztása lehetővé teszi a szakemberek számára, hogy megértsék a gyermek történetét, traumáját és kiváltó tényezőit.
- A szereplők közötti kommunikáció segít elkerülni az ismételt meghallgatásokat és minimalizálja a stresszt.

4. Az esetek kimenetelének javítása

- A bűnüldöző szervek, a gyermekvédelmi, egészségügyi és jogi szolgálatok közötti összehangolt erőfeszítések biztosítják a gyors, igazságos és tájékozott döntéseket.
- A tájékozott vádemelés és a megfelelő támogatás növeli a bűnelkövetők felelősségre vonhatóságát és az áldozatok igazságszolgálat

5. Bizalomépítés a gyermekekkel és a családokkal

- Az összes szereplő következetes és összehangolt támogatása segít megerősíteni a bizalmat az igazságszolgáltatási rendszerben.
- A családok nagyobb valószínűséggel vesznek aktívan részt, ha a szolgáltatások összehangoltak és tiszteletteljesek.

6. A szakemberek közötti elszámoltathatóság

- A világos szerepkörök, protokollok és kommunikációs csatornák biztosítják, hogy mindenki tisztában legyen a felelősségével.
- Ez kölcsönös támogatáson és közös felelősségen alapuló kultúrát teremt.

5.3 A Barnahus-modell

Az 1980-as évek közepén az Egyesült Államokban létrehoztak egy Children's Advocacy Centres (CAC) nevű szolgáltató csoportot azzal a céllal, hogy csökkentsék az úgynevezett reviktimizációt (ismételt áldozattá válást), vagyis azt a viktimizációt (áldozattá válás), amely abból fakad, hogy az érintett személy kapcsolatba kerül a gyermekek és serdülők igényeinek nem mindig megfelelő értékelési és bejelentési rendszerrel. A CAC-k egy alternatív modellt javasoltak, amelynek célja az erőszak áldozatává vált gyermekek igényeinek megfelelő válaszadás volt. Az amerikai modellt hamarosan átvették Európában is, és 1998-ban Reykjavíkban létrehozták az első Barnahus központot (izlandiul „gyermekotthon”). Az ezt követő években

más skandináv országok is bevezették saját Barnahus-rendszerüket, létrehozva egy központok hálózatát, amelyek számos közös jellemzővel és céllal rendelkeztek, de mindig tiszteletben tartották az egyes országok jogi, társadalmi és kulturális sajátosságait. Így került bevezetésre a Barnahus-modell. A modellt az a vágy inspirálta, hogy minden esetben a kiskorúak legjobb érdekeit szolgálják, csökkentsék az áldozattá válás kockázatát, és olyan környezetet teremtsenek, amelyben a gyermekek átfogó ellátást kapnak egy összehangolt szakértői csapatból álló multidiszciplináris csoporttól (Johansson et al., 2017).

2022 novemberében a PROMISE Barnahus hálózat 26 tagországot számlál, amelyeket 40 egyéni tagszervezet/személy képvisel, és összesen 43 nemzeti kontextusban működik⁸⁰. A Barnahus projekt eredetileg a CAC-modellt vette kiindulási pontnak, azt az európai helyzethez igazította, és közös célként tűzte ki, hogy hatékonyan és tiszteletteljesen támogassa a szexuális bántalmazás áldozatául esett gyermekek jólétét.

Európa számos országában létrehozta Barnahus-központokat, amelyek a gyermekek jogainak – különösen a megfelelő támogatáshoz, védelemhez és gyermekbarát igazságszolgáltatáshoz való jogának – gyakorlati megvalósítására irányuló erőfeszítéseknek tekinthetők. Ezeket a gyakorlati tevékenységeket a Barnahus-szabványok irányítják, amelyek útmutatóként szolgálnak a gyermekkorú áldozatok és tanúk jogainak megerősítéséhez a jogi eljárások során.

A Barnahus-modell több szektor – igazságszolgáltatás, szociális és egészségügyi – szakembereit hozza össze egy gyermekbarát szervezetben. Alapelve, hogy a gyermekek vallomása elengedhetetlen a visszaélések hatékony felderítéséhez és kivizsgálásához, valamint büntetőjogi, védelmi és terápiás célokat szolgál.

Bár a Barnahus átfogó céljai egységesek, megvalósítása országonként eltérő, tükrözve a különböző jogrendszereket és politikai kontextusokat. Ez a rugalmasság lehetővé teszi, hogy minden állam a saját jogi és intézményi keretéhez igazítsa a modellt.

---

⁸⁰ PROMISE Barnahus Network, letöltve 2025 júliusában a <https://cbss.org/cbss-bodies/other-bodies/promise-barnahus/>.

A Barnahus elveit és gyakorlatát mind az Európa Tanács, mind az Európai Unió támogatja és népszerűsíti, megerősítve ezzel a modell szerepét a gyermekek jogainak védelmében Európa-szerte.

A Barnahus-modell alapvető kritériumai a következők:

- **Gyermekvédelem:** A Barnahus szerepet játszik a védelmi szükségletek értékelésében és elősegíti a gyermekkorú áldozatokkal, valamint a családon belül élő testvérekkel kapcsolatos nyomon követési intézkedéseket.
- **Bűnügyi nyomozás és eljárás:** A bűnügyi nyomozás a Barnahus központokban folyik, ideértve a gyermek jogait tiszteletben tartó törvényszéki kihallgatást is. A gyermekek igényeinek figyelembevételével, bizonyítékokon alapuló protokoll szerint képzett törvényszéki kihallgató végzi a kihallgatást, hogy a legmegbízhatóbb bizonyítékokat szerezzék meg, és megóvja a gyermeket a (újra)traumatizálódástól és a másodlagos áldozattá válástól. A kihallgatást rögzítik, és az a bíróság előtt elfogadható bizonyítékként szolgál.
- **Orvosi vizsgálat és kezelés:** Gyermekek számára megfelelő orvosi vizsgálatot végeznek képzett és szakosodott személyzet, amely egyrészt a törvényszéki nyomozás igényeit szolgálja, másrészt megfelelő orvosi ellátással biztosítja a gyermek fizikai egészségét és gyógyulását.
- **Mentális egészségügyi vizsgálat és kezelés:** Minden gyermek mentális egészségügyi értékelésben részesül, és magasan képzett szakemberek biztosítják számára a megfelelő támogatást, ideértve a krízisintervenciót, valamint rövid és hosszú távú terápiás szolgáltatásokat a gyermek és a bűncselekményt el nem követő családtagok és gondozók traumájának kezelése érdekében.

A Barnahus-modell célja, hogy a gyermekkorú áldozatok védelmét és támogatását egy összehangolt, több szakágat érintő környezetben biztosítsa, amely az igazságszolgáltatási eljárás során végig tiszteletben tartja jogaikat és méltóságukat.

Célja a másodlagos áldozattá válás megelőzése azáltal, hogy a nyomozati és bírósági eljárásokat a gyermekek igényeihez és sebezhetőségéhez igazítja, ideértve a gyermekbarát bírósági meghallgatásokat és a traumatikus események elmesélésének számának korlátozását. A modell a gyermek legjobb érdekeit

helyezi középpontba, biztosítva a megkülönböztetésmentességet, a magánélet védelmét és a gyermek véleményének tiszteletben tartását, miközben a bűncselekményt nem elkövető családtagok igényeit is figyelembe veszi. A modell teljesíti a jogi kötelezettségeket azáltal, hogy garantálja az orvosi, pszichológiai, jogi és tolmácsolási segítséghez való időbeni hozzáférést, valamint biztosítja a tisztességes eljárást olyan garanciák révén, mint a jogi képviselő, a megfelelő kihallgatási körülmények és a nemek közötti egyenlőséget figyelembe vevő személyzet. Végül soron a Barnahus egy átfogó reagálási mechanizmus, amely a nemzeti és nemzetközi jogi normáknak megfelelően integrálja a gyermekvédelmi és büntető igazságszolgáltatási rendszereket.

Jelenleg a legtöbb országban alkalmazott modell a szexuális visszaélések és más típusú erőszak eseteire is kiterjed. Általánosságban a Barnahus-modell legfontosabb jellemzői a következők:

- Multidiszciplináris megközelítést alkalmaz, amely magában foglalja az összes, a jogi eljárásban részt vevő és az erőszak áldozatául esett gyermekek számára szükséges támogatást és kezelést biztosító szervet és szakembert.
- A „egy ajtó” elv alapján működik: a szakembereknek kell az egyetlen környezetben lévő gyermekhez menniük, és nem fordítva.
- A modell egy négy szobás házként írható le, amely a modell által lefedett területeket szimbolizálja: bűnügyi nyomozás, védelem, valamint fizikai és mentális egészség.
- Fő célja a reviktimizáció megelőzése olyan gyermekbarát, gyermekközpontú és támogató környezet létrehozásával, amelyben a szakemberek és a környezet közötti interakció nem okoz további kárt az áldozatoknak.
- A központnak biztonságos és semleges helynek kell lennie, ahol a gyermek elmondhatja a tapasztalatait, és szakemberek gondoskodnak róla, anélkül hogy jóléte veszélybe kerülne.
- A gyermek nem tanúskodik a bíróság előtt; vallomását a Barnahus központban veszik fel, majd azt a büntetőeljárásban felhasználják, minden jogi garancia mellett. Így a gyermekeknek nem kell személyesen megjelenniük a bíróság előtt.

A Barnahus koncepciója bizonyos rugalmasságot és változatosságot feltételez, de célja a modell beavatkozásait és szolgáltatásait szabályozó közös elvek meghatározása. A Barnahus minőségi szabványai (Halldorsson, 2017) garantálják a modell átvitelét és alkalmazhatóságát a Barnahus hálózatot alkotó különböző nemzeti kontextusokban.⁸¹

Kihívások

1. Az országok közötti egységesség hiánya: A Barnahus-modellt minden országban másképp alkalmazták, ami következetlen végrehajtáshoz vezetett. Egységes keret hiányában a gyermekek jogai és a szolgáltatások minősége eltérő, ami aláássa a modell hatékonyságát és határokön átnyúló összehasonlíthatóságát – bár a nemzeti sajátosságokat és igényeket figyelembe kell venni.

2. Nem megfelelő jogi szabályozás: Egyes joghatóságokban a Barnahus-modell nem teljes mértékben integrálódott a meglévő jogi keretbe. Ha a Barnahus-központokban gyűjtött bizonyítékok (például a törvényszéki interjúk) nem fogadhatók el a bíróságon, az csökkenti a modell hasznosságát, és ismételt interjúk szükségességét vonhatja maga után, amit a modell mindenképp el kíván kerülni.

3. Erőforrás- és személyzeti korlátok: Sok Barnahus-központ alulfinanszírozott vagy nem rendelkezik megfelelően képzett, több szakmát ismerő személyzettel. A nem megfelelő erőforrások ronthatják az ellátás minőségét és késleltethetik a reagálást, különösen vidéken vagy fejletlen térségekben.

4. A szakmák közötti koordináció kihívásai: A rendőrség, a gyermekvédelmi szolgálatok, az egészségügyi ellátás és az igazságszolgáltatás közötti együttműködés nem mindig működik zökkenőmentesen. A gyenge koordináció aláássa a holisztikus megközelítést, és hiányosságokhoz vagy átfedésekhez vezethet a támogatásban, ez pedig káros hatással lehet a gyermekek jóllétére.

---

⁸¹ Pereda, N. (Coord.). (2021). Training and education in the Barnahus model: State of the art. STEPS Project, European Commission, https://www.ub.edu/steps_barnahusproject/documents/StateoftheArt-STEPS-ENG.pdf

5. Adatvédelem és titoktartás: Több szerv integrációja összetett adatmegosztási és titoktartási kérdéseket vet fel. Megbízható adatvédelmi protokollok hiányában a gyermekek érzékeny adatai nem megfelelően kezelhetők, ami etikai és jogi kockázatokat jelent.

6. Korlátozott elérhetőség: A Barnahus központok gyakran bizonyos városi területeken koncentrálódnak, és kizárólag a szexuális bántalmazásokkal foglalkoznak. A kisebb, távoli vagy marginalizált közösségekben élő gyermekek nem feltétlenül férnek hozzá a Barnahus szolgáltatásaihoz, ami tovább mélyíti a gyermekvédelem terén fennálló egyenlőtlenségeket. A leggyakoribb verbális, érzelmi és fizikai bántalmazásokra és erőszakra nem fordítanak kellő figyelmet, ami csökkenti a modell jelentőségét a szexuális bántalmazásokhoz képest, és kizárja az esetek túlnyomó többségét, amelyekkel gyakran senki nem foglalkozik.

7. Túlzott támaszkodás a modellre. A hatóságok feltételezhetik, hogy a Barnahus bevezetése megoldja a szélesebb körű rendszerbeli problémákat. A modell nem pótolhatja a nem megfelelően működő igazságszolgáltatási rendszereket vagy a gyermekek jólétének és védelmének hiányos infrastruktúráját, és elrejtetheti a mélyebb strukturális problémákat.

5.4 Áldozatsegítő szolgáltatások az EU-ban és a részt vevő országokban

A bűncselekmények bárkit érinthetnek, életkortól, nemzetiségtől, foglalkozástól, nemtől vagy egyéb jellemzőktől függetlenül. Évente 75 millió ember – az EU lakosságának körülbelül 15 %-a – válik súlyos bűncselekmények áldozatává, és ez még nem veszi figyelembe a kiberbűnözés és más új típusú bűncselekmények növekedését, valamint a bűncselekmények magas látens arányát. A gyermekkorú áldozatok számáról több okból sem állnak rendelkezésre megbízható statisztikai adatok: a probléma mértékének pontos felmérését számos akadály gátolja, többek között az erőszak fogalmának különböző adatforrásokban való eltérő meghatározása, az adatgyűjtés különböző módszerei, az adatgyűjtés széttagoltsága, az adminisztratív adatok alacsony minősége, valamint a kutatásra és elemzésre fordítható források korlátozottsága.⁸²

---

⁸² Gyermekek elleni erőszak az Európai Unióban (2024), [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2024/762472/EPRS_IDA\(2024\)762472_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2024/762472/EPRS_IDA(2024)762472_EN.pdf), 7. o.

A bűncselekmények hatása lesújtó lehet az áldozatokra, családtagjaikra és a tágabb társadalomra. Az [áldozatok jogairól szóló iránymutatás \(VRD\)](#) szilárd alapot teremtett az áldozatok jogainak kivétel nélkül történő elismerése és tiszteletben tartása, védelme, támogatása, igazságszolgáltatáshoz való hozzáférése és kártérítése tekintetében. Az áldozatok túlnyomó többsége azonban soha nem jelenti a bűncselekményt a rendőrségnek és nem igényel igazságszolgáltatást, ráadásul azok, akik ezt megteszik, további sérelemnek lehetnek kitéve. Sokan többféle akadályba ütköznek a jogaik gyakorlásába, a támogatáshoz való hozzáférés és a véleményük hangoztatása terén. Egyszerűen fogalmazva: a VRD által megállapított jogok közül sok nem érvényesül a tagállamok gyakorlatában.

Az áldozatok jogait és az áldozatoknak nyújtott szolgáltatásokat hasonlóan kell kezelni, mint az egészségügyi ellátórendszereket: minden áldozat igényeit kivétel nélkül figyelembe kell venni, és szükség esetén szakosodott szolgáltatásokat kell biztosítani. Egyetlen áldozatot sem lehet figyelmen kívül hagyni, egyetlen áldozat sem maradhat a megszólalás lehetősége nélkül, és egyetlen áldozat sem érezheti magát kevésbé fontosnak más áldozatoknál.

Az áldozatok jogairól szóló irányelv (2012/29/EU) 2022-ben javasolt módosításai⁸³ tovább erősítik az áldozatok támogatására vonatkozó elveket és iránymutatásokat.

A széles körű kihívások kezelése érdekében nemzeti áldozatvédelmi stratégiák végrehajtására, átfogó nemzeti támogatási keretek kidolgozására, valamint hatékony kommunikációs keretek és biztonságos igazságszolgáltatási rendszerek elfogadására lenne szükség.

A bűncselekmények áldozatainak igényei eltérőek, és ezeknek az igényeknek a kielégítése érdekében minden személyt egyénileg kell kezelni. Az igények az alábbi öt általános kategóriába sorolhatók:

- Tiszteletteljes bánásmód és az áldozattá válás elismerése.

---

⁸³ Az áldozatok jogai az EU-ban:
https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/criminal-justice/protecting-victims-rights/victims-rights-eu_en

- Védelem a vádlott vagy gyanúsított által történő megfélemlítés, megtorlás és további sérelem, valamint a büntetőeljárás és a bírósági eljárás során bekövetkező sérelem ellen.
- Támogatás, ideértve a bűncselekményt követő azonnali segítségnyújtást, valamint a hosszú távú fizikai, pszichológiai és gyakorlati segítségnyújtást.
- Az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés, annak biztosítása érdekében, hogy az áldozatok tisztában legyenek jogaikkal, azokat teljes mértékben megértsék, és részt vehessenek az eljárásokban.
- Kártérítés és helyreállítás, akár az állam, akár az elkövető által fizetett pénzügyi kártérítés, akár mediáció vagy más formájú resztoratív igazságszolgáltatás révén.⁸⁴

Az EU különböző kezdeményezések révén nyújt támogatást a bűncselekmények gyermekkorú áldozatainak, többek között a nemzeti áldozatvédelmi szervezeteken, az áldozatvédelmi szervezetek európai ernyőszervezetén (Victim Support Europe, VSE) és az áldozatok jogairól szóló uniós irányelven keresztül⁸⁵. A VSE koordinálja a nemzeti szolgálatok tevékenységét és támogatja az áldozatok jogait, míg az irányelv meghatározza a támogatás és védelem minimális követelményeit. Az EU emellett olyan kezdeményezéseket is támogat, mint [az INHOPE](#), a gyermekek online szexuális bántalmazásának bejelentésére szolgáló forródrótok hálózata, valamint a [Missing Children Europe](#) tagszervezetei.

A gyermekkorú áldozatok támogatásának legfontosabb szempontjai:

- **Információ és tanácsadás:** Az áldozatsegítő szolgálatok tájékoztatást nyújtanak a büntető igazságszolgáltatási rendszerről, az áldozatok jogairól és a rendelkezésre álló támogatási forrásokról.
- **Érzelmi és gyakorlati támogatás:** A szolgáltatások érzelmi támogatást, tanácsadást és gyakorlati segítséget nyújtanak az áldozatoknak a traumával való megbirkózáshoz és a jogrendszerben való eligazodáshoz.
- **Védelem a másodlagos áldozattá válástól:** Érvényben lévő intézkedések védik a gyermekkorú áldozatokat a további sérelemtől, ideértve az ismételt áldozattá válás és a megfélemlítés elleni biztosítékokat is.

⁸⁴ uo.

⁸⁵ Victim Support Europe, <https://victim-support.eu/news/victim-support-europes-continued-advocacy-with-the-child-rights-action-group/>

- **Gyermekbarát igazságszolgáltatás:** Az EU hangsúlyozza, hogy a büntető igazságszolgáltatási rendszernek gyermekbarátnak kell lennie, és hogy a gyermekkori áldozatokat érzékenyen és megértően kell kezelni.
- **Speciális szolgáltatások:** Egyes szervezetek és szolgáltatások kifejezetten a gyermekkori áldozatok, például a szexuális bántalmazás vagy kizsákmányolás áldozatainak egyedi igényei érdekében jöttek létre.
- **Támogatáshoz való hozzáférés.**

5.5 Ajánlások az integrált gyermekvédelmi politikákra és a gyermekbarát igazságszolgáltatásra vonatkozóan

Előnyök

- *Egyértelmű protokollok és közös célok*
Az összes érintett szerv, beleértve a rendőrséget, a szociális szolgálatokat, az egészségügyi szakembereket és a jogi hatóságokat, közös eljárásokat és egységes küldetést fogad el. Ez a megközelítés biztosítja a válaszok következetességét és egyértelműségét, segítve a zavarok minimalizálását és a koordináció javítását.
- *Gyermekközpontú és traumára érzékeny megközelítés*
Minden beavatkozás a gyermek szükségleteit, jogait és jólétét helyezi középpontba, és a folyamat során a biztonságot, a bizalmat és az érzelmi gondoskodást előtérbe helyező, traumára figyelmes gyakorlatokat alkalmaz.
- *Közös esettervezés és döntéshozatal*
Az összes érintett szektor szakemberei közös esetmegbeszéléseken vesznek részt, hogy értékeljék a gyermek helyzetét és összehangolják a koherens és tájékozott válaszingyintézkedéseket.
- *Speciális és folyamatos képzés*
Rendszeres interdiszciplináris képzéseket tartanak olyan témákban, mint a gyermekvédelmi jogszabályok, a trauma, a törvényszéki kihallgatás és a kulturális érzékenység, elősegítve ezzel a szakértelem és az ágazatok közötti együttműködés fejlesztését.
- *Egyetlen igazságügyi meghallgatás (egyablakos ügyintézés)*
Képzett szakember végez egyetlen igazságügyi meghallgatást biztonságos,

gyermekbarát környezetben, más szakemberek távoli megfigyelése mellett, hogy biztosítsák a hatékonyságot, csökkentsék az ismétlődéseket és megőrizzék a bizonyítékok integritását.

Gyermekközpontú megközelítés a joggyakorlatban

A gyermekközpontú megközelítés a joggyakorlatban azt jelenti, hogy a gyermek legjobb érdekeit tartják szem előtt, és biztosítják, hogy a gyermek érdemben részt vegyen a jogi eljárásokban. Ez a megközelítés a gyermek igényeire, kívánságaira és nézőpontjára összpontosít, tiszteletben tartva fejlődő érettségét és képességeit.

A fontos fogalmak közös értelmezésének szükségessége:

- **A „gyermek” különböző meghatározásai és a különböző tevékenységek korhatárai**

Míg az ENSZ Gyermekjogi Egyezménye minden 18 év alatti személyt gyermeknek tekint, az európai országok nemzeti jogszabályai eltérően határozzák meg a büntethetőség, a beleegyezés és a védelem korhatárát. Ez az inkonzisztencia eltérő szolgáltatásigénybevételi jogosultsághoz és jogi elbánáshoz vezethet.

- **Az „áldozat” különböző meghatározásai**

Az EU áldozatok jogairól szóló irányelve a közvetlen és közvetett áldozatokat egyaránt magában foglalja. Az egészségügyi vagy igazságszolgáltatási szektor azonban szűkebb meghatározásokat alkalmazhat, kizárva a tanúkat.

- **Különböző terminológia a visszaélés és a kizsákmányolás területén**

Az olyan kifejezéseket, mint „gyermek szexuális bántalmazása”, „kizsákmányolás” és „elhanyagolás”, a különböző joghatóságok és jogágazatok eltérően értelmezik. Ez eltérő beavatkozási küszöbértékekhez és a védelem következtelen alkalmazásához vezet.⁸⁶

- **Bírósági/igazságügyi és terápiás nyelv**

---

⁸⁶ Példa az Eurochild DataCare projekt szótárából és a 27 EU-tagállamban a gyermekek alternatív gondozásában használt terminológiát bemutató táblázatból, angol fordításával és a nemzetközi terminológiával összehasonlítva:
<https://eurochild.org/uploads/2021/11/DataCare-Glossary-of-Terms-for-Mapping-Data-System-on-Children-in-Alternative-Care.pdf>

A jogi szakemberek olyan kifejezéseket használhatnak, mint „kihallgatás” és „gyanúsított”, míg a szociális munkások inkább a „támogatás” és a „trauma” kifejezéseket részesítik előnyben. Az ilyen különbségek zavart okozhatnak és akadályozhatják az együttműködést.

- **Közös terminológia hiánya a multidiszciplináris csapatokban**

Az olyan kifejezések, mint „kötelező bejelentés” vagy „védelmi rendelet”, országonként vagy intézményenként eltérő jelentéssel bírhatnak. Határokon átnyúló ügyekben ezek az eltérések akadályozzák az együttműködést és a kölcsönös megértést.

- **Fordítási és tolmácsolási kihívások**

A többnyelvű csapatokban gyakran hiányoznak a gyermekvédelem szókincsében jártas tolmácsok. A félreértések hatással lehetnek a gyermekekkel folytatott interjúkra, a vallomások hitelességére és a jogi eredményekre.

- **Különböző kulturális fogalmak a károkozásról és a védelemről**

A bántalmazással vagy elhanyagolással kapcsolatos kulturális percepciók eltérőek lehetnek.

Ajánlások és bevált gyakorlatok

- Készítsen közös szókincsset az összes részt vevő szerv számára.
- Minden kommunikációban gyermekbarát, életkorhoz illő nyelvet használjon.
- Képezzenek tolmácsokat a traumára érzékeny, gyermekvédelemre vonatkozó szókincs használatára.
- A nemzeti gyakorlatot hangolják össze az EU és az Európa Tanács meghatározásaival és szabványaival (pl. Barnahus-modell, ENSZ Gyermekjogi Egyezmény).
- Vezessenek közös képzéseket a különböző szakmák képviselői számára a közös megértés javítása érdekében. Beszéljék meg a szakmai és személyes tapasztalatokat, a kihívásokat, különös tekintettel az együttműködés szükségességére.

Hivatkozások

1. modul

Európa Tanácsa, Gyermekbarát igazságszolgáltatás, elérhető:
<https://www.coe.int/en/web/children/child-friendly-justice>

2. modul

- Quas, J. A. in Goodman, G. S. (2012). Consequences of criminal court involvement for child victims. *Psychology, Public Policy, and Law*, 18(3), 392–414.
<https://doi.org/10.1037/a0026146>
- Schünemann, B. (2009). Protection of children and other vulnerable victims against secondary victimisation: Making it easier to testify in Court. *ERA Forum*, 10(3), 387–396. <https://doi.org/10.1007/s12027-009-0130-7>
- Troxel, N. R., Ogle, C. M., Cordon, I. M., Lawler, M. J. in Goodman, G. S. (2009). Child witnesses in criminal court. In: Bottoms et al. (eds.). *Children as victims, witnesses, and offenders: Psychological science and the law*, 150–166.
- United Nations (2013). General comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para. 1).
<https://www.refworld.org/legal/general/crc/2013/en/95780>
- UNCHR (2008): UNHCR Guidelines on Determining the Best Interests of the Child.
<https://www.unhcr.org/media/unhcr-guidelines-determining-best-interests-child>
- Whitcomb, D. (2003). Legal interventions for child victims. *Journal of Traumatic Stress*, 16(2), 149–157. <https://doi.org/10.1023/A:1022895106297>
- Walsh, W. A., Lippert, T., Edelson, M. G. in Jones, L. M. (2015). Length of Time to Resolve Criminal Charges of Child Sexual Abuse: A Three-County Case Study. *Behavioral Sciences & the Law*, 33(4), 528–545. <https://doi.org/10.1002/bsl.2187>
- Whitcomb, D. (2003). Legal interventions for child victims. *Journal of Traumatic Stress*, 16(2), 149–157. <https://doi.org/10.1023/A:1022895106297>

3. modul

- Emily Buss, 'The role of lawyers in promoting juveniles' competence as defendants' in Thomas Grisso and Robert G. Schwartz (eds), *Youth on Trial* (University of Chicago Press 2000) 243–265.
- Barry Feld and Shannon Schaefer, 'The right to counsel in juvenile court: Law reform to deliver legal services and reduce justice by geography' (2010) 9(2) *Criminology & Public Policy* 327–356.
- Michael Freeman, 'Why it remains important to take children's rights seriously' (2007) 1 *International Journal of Children's Rights* 5–23.
- Natasha Joyce, 'An analysis of the extent of the juvenile offender's right to privacy: Is the child's right to privacy circumvented by public interest?' (2011) 19(2) *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice* 113–124.
- Ton Liefaard, 'Child-friendly justice: protection and participation of children in the justice system' (2016) 88 *Temple Law Review* 905–927.

- Sonia Livingstone and others, 'Children's Privacy in the Digital Age: US and UK Experiences and Policy Responses' in Dimitri A. Christakis and Lauren Hale (eds), *Handbook of Children and Screens* (Springer 2025) 491–497.
- Dana Ospanova, Sergey Moroz and Aida Niyazova, 'Legal obligations of a lawyer and standards for the protection of minors in juvenile justice' (2024) 7(4) *Social & Legal Studies* 231–239.
- Ivana Radić, 'Importance of the protection of privacy of juvenile suspects or accused persons in criminal proceedings in the context of the EU law' (2020) 4 *EU and Comparative Law Issues and Challenges Series (ECLIC)* 576–597.
- Stephanie Rap, *The Participation of Juvenile Defendants in the Youth Court: A Comparative Study of Juvenile Justice Procedures in Europe* (Pallas Publications 2013).
- Theodore Remley, Robert Byrd and Cynthia Luke, 'Legal and ethical implications for working with minors' in Robert Byrd and Cynthia Luke (eds), *Counselling Children and Adolescents* (Routledge 2020) 69–92

4. modul

- Ainswort, M. (1969) The Strange Situation: Mary Ainswort https://www.youtube.com/watch?v=QTsewNrHUHU&t=3s&ab_channel=thibs44
- Bronfenbrenner, U. 'Toward an experimental ecology of human development.' *American psychologist*, vol 32, no 7, 1977, 513- 531. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.32.7.513>
- Bowlby, J. (1978). 'Attachment theory and its therapeutic implications.' *Adolescent Psychiatry*, Vol. 6, 1978, p. 5–33.
- Fragkouli – Sakellaropoulou A., "Mobile Psychiatric Unit of Fokida Prefecture: Prevention, Timely Intervention and Care in the Community", Papazisis, Athens, 2007
- Hershkowitz, O. Lanes, & M. Lamb. 'Exploring the disclosure of child sexual abuse with alleged victims and their parents.' *Child abuse & neglect*. Vol.31. 2007. 111-123.
- Lamb M.E. & Sim. M.P.Y., 'Developmental Factors Affecting Children in Legal Contexts', *Youth Justice* Vol. 13, no 2, 2013, pp. 131–144
- Karantzali, A., Maerkl, C., Vourdas, A. (ed.), Fitsiou, P. and Fragkouli – Sakellaropoulou, A. (review), "Guide on Access to Justice for Children with Disabilities and/or Psychosocial Problems", Society of Social Psychiatry P. Sakellaropoulos, *EU co-funded project CHILDFront – Child Friendly Justice in the Greek and Cypriot Courts*, 2022.
- Katsouda, D., The SSP P. Sakellaropoulos "Pyramid" Approach, a holistic model for child, adolescent, and family mental health care in local communities. *Poster presented to WHO Regional Office for Europe's 3rd "Mental Health Week" Meeting on Quality of Child and Adolescent Mental Health Care, Thessaloniki, Greece, 6-7 November 2024*
- Lamb, M. E., Sternberg, K. J., Orbach, Y., Esplin, P. W., Stewart, H., & Mitchell, S., Age differences in young children's responses to open-ended invitations in the course of forensic interviews. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, vol 71, no 5, 2003, pp. 926–934. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.71.5.926>

- Main, M., & Solomon, J. 'Discovery of an insecure-disorganized/disoriented attachment pattern.' In T. B. Brazelton & M. W. Yogman (Eds.), *Affective development in infancy*, 1986, pp. 95–124. Ablex Publishing.
- Piaget, J. 'The origins of intelligence in children.' 1952. (M. Cook, Trans.). W W Norton & Co <https://doi.org/10.1037/11494-000>
- Richardson G., Gudjonsson, G.H. & Kelly, T.P. 'Interrogative suggestibility in an adolescent forensic population.' *Journal of Adolescence*, vol.18, no 2, 1995, pp. 211–216. doi: 10.1006/jado.1995.1014
- Sakellaropoulos P. and colleagues, '' The foundation stone of Psychiatry in the emotional bond between the user and the therapist'', Papazisis Publ., Athens, 2010
- Society of Social Psychiatry P. Sakellaropoulos, *Annual Reports* <https://ekpse.gr/en/who-we-are/annual-reports> [accessed 10 July 2025].
- Society of Social Psychiatry P. Sakellaropoulos, *Day Centre for Children, Adolescents and Adults – Fokida Prefecture* <https://ekpse.gr/en/our-services/day-centre/day-centre-for-children-adolescents-and-adults-fokida-prefecture> [accessed 10 July 2025].
- Society of Social Psychiatry P. Sakellaropoulos, *Living and Learning Together: Sensitisation, Prevention and Enhancement of Psychological Resilience in School Communities* <https://ekpse.gr/en/programmes/living-and-learning-together-sensitisation-prevention-and-enhancement-of-psychological-resilience-in-school-communities> [accessed 10 July 2025].
- Van Leijenhorst L, Gunther Moor B, Op de Macks ZA, Rombouts SA, Westenberg PM, Crone EA. 'Adolescent risky decision-making: neurocognitive development of reward and control regions.' *Neuroimage*. Vol.15;51, no 1, 2010. pp. 345-355. doi: 10.1016/j.neuroimage.2010.02.038. Epub 2010 Feb 24. PMID: 20188198.
- Williams G. 'On different introjective processes and the hypothesis of an "omega function"', *Psychoanalytic Inquiry: A Topical Journal for Mental Health Professionals*, vol. 19, no.2, 1999, pp. 243-253.
- American Psychiatric Association. Diagnostic and statistical manual of mental disorders. 5th ed. Arlington, VA: American Psychiatric Association; 2013.
- American Psychology Association, 2025 <https://www.apa.org/topics/trauma> (accessed 1.May 2025)
- American Psychological Association, *Trauma*, accessed 10 July 2025. Available at: <https://www.apa.org/topics/trauma>
- Bethell C.D., Carle, A., Hudziak, J. et al. Methods to Assess Adverse Childhood Experiences of Children and Families: Toward Approaches to Promote Child Well-being in Policy and Practice. *Acad Pediatr*. 2017;17(7S):S51–S69. doi:10.1016/j.acap.2017.04.161
- de Luca Claudia, How risks of secondary and repeat victimisation, intimidation and retaliation create challenges for the prosecution of perpetrators of violence against children, Experience from Naples, Italy In: Preventing secondary and repeat victimisation of child victims of crime: Risk assessments and solutions in the best interests of the child, International Capacity-Building Workshop under the project E-PROTECT II October 2021 (p 36,37) Publisher: South-East European Research Centre (SEERC) <https://www.seerc.org/docs/SEView E-PROTECT International Workshop e-book.pdf>
- Forkey, Heather, et al. "Trauma-informed care." *Pediatrics* 148.2 (2021).
- Hays-Grudo J. & Morris A. S in: Adverse and Protective Childhood Experiences: A Developmental Perspective (Preface ix) Copyright © 2020 by the American

Psychological Association. All rights reserved.
<http://dx.doi.org/10.1037/0000177-001>

- Kessler RC, Aguilar-Gaxiola S, Alonso J, Benjet C, Bromet EJ, Cardoso G, Degenhardt L, de Girolamo G, Dinolova RV, Ferry F, Florescu S, Gureje O, Haro JM, Huang Y, Karam EG, Kawakami N, Lee S, Lepine JP, Levinson D, Navarro-Mateu F, Pennell BE, Piazza M, Posada-Villa J, Scott KM, Stein DJ, Ten Have M, Torres Y, Viana MC, Petukhova MV, Sampson NA, Zaslavsky AM, Koenen KC. Trauma and PTSD in the WHO World Mental Health Surveys. *Eur J Psychotraumatol*. 2017 Oct 27;8 (sup5): 1353383. doi:10.1080/20008198.2017.1353383.PMID: 29075426; PMID:PMC5632781.
- Masten AS, Barnes AJ. Resilience in Children: Developmental Perspectives. *Children (Basel)*. 2018 Jul 17;5(7):98. doi: 10.3390/children5070098. PMID: 30018217; PMID: PMC6069421.
- Maté Gabor, [The Myth of Normal: Trauma, Illness, and Healing in a Toxic Culture](https://www.penguinrandomhouse.ca/books/727007/the-myth-of-normal-by-gabor-mate-with-daniel-mate/9780735278363) <https://www.penguinrandomhouse.ca/books/727007/the-myth-of-normal-by-gabor-mate-with-daniel-mate/9780735278363> (accessed at 12.04.2025)
- Nikkheslat N, McLaughlin A, Hastings C, et al. Childhood trauma, HPA axis activity and antidepressant response in patients with depression. *Brain Behav Immun*. 2020;87:229–237. doi:10.1016/j.bbi.2019.11.024
- Substance Abuse and Mental Health Services Administration. SAMHSA's Concept of Trauma and Guidance for a Trauma-Informed Approach. HHS Publication No. (SMA) 14-4884. Rockville, MD: Substance Abuse and Mental Health Services Administration, 2014.
- The road to resilience [website]. Washington (DC): American Psychological Association; 2009 (<http://www.apa.org/helpcenter/road-resilience.aspx>, accessed 1 May 2025).
- Thomason ME, Marusak HA. Toward understanding the impact of trauma on the early developing human brain. *Neuroscience*. 2017 Feb 7;342:55-67. doi: 10.1016/j.neuroscience.2016.02.022. Epub 2016 Feb 15. PMID: 26892294; PMID: PMC4985495.
- American Bar Association, 'Tips for Working with Migrant Children and Trauma-Informed Lawyering' *Children's Immigration Law Academy*, Houston, Texas, 2023.
- <https://www.defendyouthrights.org/wp-content/uploads/2023.10.20-FINAL-Trauma-Informed-Lawyering-Tips-Binder.pdf> (accessed 2 May 2025)
- Bendo, E. 'Guidelines for trauma informed legal practice for lawyers working with adult survivors of human rights violations', *European Human Rights Advocacy Centre*, Middlesex University, 2022,
- <http://ehrac.org.uk/wp-content/uploads/2022/03/Trauma-Informed-Legal-Practice-Toolkit-2022.pdf> (accessed 2 May 2025)
- Brubacher, S. P., Shulman, E. P., Bearman, M. J., & Powell, M. B. (2022). Teaching child investigative interviewing skills: Long-term retention requires cumulative training. *Psychology, Public Policy, and Law*, 28(1), 123–136. <https://doi.org/10.1037/law0000332>
- Champine RB, Lang JM, Nelson AM, Hanson RF, Tebes JK. Systems Measures of a Trauma-Informed Approach: A Systematic Review. *Am J Community Psychol*. 2019 Dec;64(3-4):418-437. doi: 10.1002/ajcp.12388. Epub 2019 Aug 30. PMID: 31469452; PMID: PMC7003149.

- Collins, R., Lincoln, R., & Frank, M. G. (2002). The effect of rapport in forensic interviewing. *Psychiatry, Psychology and Law*, 9(1), 69–78. <https://doi.org/10.1375/132187102760196916>
- Crowley, A, Larkins, K and Pinto, L (2021) Listen-Act-Change – Council of Europe Handbook on children’s participation, Council of Europe.
- Dart Center for Journalism and Trauma, ‘Interviewing Children: Guidelines for Journalists’ *Columbia University Graduate School of Journalism*, New York, 2013,
- <https://dartcenter.org/content/interviewing-children-guide-for-journalists> (accessed 2 May 2025)
- Hershkowitz, Irit & Lamb, Michael & Katz, Carmit & Malloy, Lindsay. (2013). Does enhanced rapport-building alter the dynamics of investigative interviews with suspected victims of intra-familial abuse?. *Journal of Police and Criminal Psychology*. 30. 10.1007/s11896-013-9136-8.
- Hershkowitz, I., Lamb, M.E., Orbach, Y., Katz, C. and Horowitz, D. (2012), The Development of Communicative and Narrative Skills Among Preschoolers: Lessons From Forensic Interviews About Child Abuse. *Child Development*, 83: 611-622. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2011.01704.x>
- Korkman, J., Otgaar, H., Geven, L. M., Bull, R., Cyr, M., Hershkowitz, I., ... Volbert, R. (2024). White paper on forensic child interviewing: research-based recommendations by the European Association of Psychology and Law. *Psychology, Crime & Law*, 1–44. <https://doi.org/10.1080/1068316X.2024.2324098>
- Lamb M.E., Orbach Y., Hershkowitz I., Esplin P.W., Horowitz D. (2007) A structured forensic interview protocol improves the quality and informativeness of investigative interviews with children: A review of research using the NICHD Investigative Interview Protocol. *Child Abuse & Neglect*, 1201-1231. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2007.03.021>.
- National Child Traumatic Stress Network, ‘Trauma-Informed Legal Advocacy: A Resource for Juvenile Defense Attorneys’, *Justice Consortium Attorney Workgroup Subcommittee*, 2018, Los Angeles, CA, and Durham, NC: National Center for Child Traumatic Stress https://www.nctsn.org/sites/default/files/resources/resource-guide/trauma_informed_legal_advocacy_a_resource_for_juvenile_defense_attorneys.pdf (accessed 2 May 2025)
- National Center for Child Traumatic Stress Secondary Stress Committee. Secondary Traumatic Stress: A Fact Sheet for Child-Serving Professionals. Los Angeles, CA, and Durham, NC: NCTSN, 2011.
- Office for Victims of Crime, The Vicarious Trauma Toolkit <https://ovc.ojp.gov/program/vtt/what-is-vicarious-trauma> (accessed 1. May 2025)
- Rainville, C. (2012) Preparing Children with Post-Traumatic Stress Disorder for Court. https://www.americanbar.org/groups/public_interest/child_law/resources/child_law_practiceonline/child_law_practice/vol_31/october_2012/preparing_children_with_post-traumaticstressdisorderforcourtamulti1 (accessed 1.May 2025)
- Santtila, P., Korkman, J., & Kenneth Sandnabba, N. (2004). Effects of interview phase, repeated interviewing, presence of a support person, and anatomically detailed dolls on child sexual abuse interviews. *Psychology, Crime & Law*, 10(1), 21–35. <https://doi.org/10.1080/1068316021000044365>
- Talwar, V., Crossman, A., Block, S., Dianiska, R., Becerra, A., Goodman, G., Huffman, M., Lamb, M., London, K., La Rooy, D., Lyon, T., Malloy, L., Maltby, L., Greco, V.,

- Powell, M., Quas, J., Rood, C., Spyksma, S., Steele, L., Wylie, B.. (2024). Urgent Issues and Prospects on Investigative Interviews with Children and Adolescents. *Legal and Criminological Psychology*. 00. 1-22.
- The Dos and Don'ts of Trauma-Informed Legal Interviewing, [https://emond.ca/Emond-Blog/Emond-Insights/April-2024-\(1\)/The-Dos-and-Don%E2%80%99ts-of-Trauma-Informed-Legal-Interv?srsltid=AfmBOorTQFeNDU0chg0WxS7xwIdTBE6M4-W-LKhDLwMoAXOK0aOoV5Ig](https://emond.ca/Emond-Blog/Emond-Insights/April-2024-(1)/The-Dos-and-Don%E2%80%99ts-of-Trauma-Informed-Legal-Interv?srsltid=AfmBOorTQFeNDU0chg0WxS7xwIdTBE6M4-W-LKhDLwMoAXOK0aOoV5Ig) , Emond Publishing Inc. (accessed 27 May 2025)
  - Themeli, O., & Panagiotaki, M. (2014). Forensic Interviews With Children Victims of Sexual Abuse: The Role of the Counselling Psychologist. *The European Journal of Counselling Psychology*, 3(1), 1–19. <https://doi.org/10.5964/ejcop.v3i1.17>
  - Valeria Olmedo, LMSW, Tips for Working with Migrant Children and Trauma Informed Lawyering, *Young Center for Immigrant Children's Rights*, American Bar Association, 2023, pp. 20-21
  - https://www.theadvocatesforhumanrights.org/res/2023.02.07_Tips-for-Working-with-Migrant-Children-and-Trauma-Informed-Lawyering%20CILA.pdf (accessed 2 May 2025)
  - Crenshaw K., 'Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics', *University of Chicago Legal Forum*, vol. 1989, no. 1, 1989.
  - Cyr K., Clément E. M., and Chamberland C., 'Lifetime prevalence of multiple victimizations and its impact on children's mental health', *J. Interpers. Violence*, vol. 29, 2014, pp. 616-634.
  - Finkelhor D., et al., ' Polyvictimization: Children's exposure to multiple types of violence, crime, and abuse' U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs, Washington, DC, 2011.
  - Finkelhor D. et al., 'Children's Exposure to Violence: A Comprehensive National Survey', U.S. Department of Justice, 2009
  - Finkelhor D., Ormrod K. R., and Turner A. H., 'Polyvictimization and trauma in a national longitudinal cohort', *Dev. Psychopathol*, vol. 19, 2007, pp. 149-166.
  - Ford J. F., Delker B. C., 'Polyvictimization in childhood and its adverse impacts across the lifespan: Introduction to the special issue', *J Trauma Dissociation*, vol. 19 no. 3, 2018, pp.275-288.
  - Morgan G., 'A History of Advocacy'. In *Independent Advocacy and Spiritual Care* (pp.61-92). Palgrave Macmillan, London, 2017.
  - Onken S. J. et al. 'An analysis of the definitions and elements of recovery: a review of the literature', *Psychiatric rehabilitation journal*, vol 31, no 1, 2007.
  - Papadopoulos R. K., 'Working with refugee and asylum seeking families', In "Race" And Culture. Tools, Techniques and Trainings. A Manual for Professionals. Edited by Singh, R. & Dutta, S. London: Karnac, 2010.
  - Pereda N., Guilera G., and Abad J., 'Victimization and Polyvictimization of Spanish children and youth: results from a community sample', *Child Abuse Negl*, vol. 38, 2014, pp. 640-649.
  - Saldaña D., 'Cultural Competency A practical guide for mental health service providers', Hogg Foundation for Mental Health - The University of Texas at Austin, 2001.

- UNICEF Innocenti – “Children’s Participation in Justice Processes” (2017)
<https://www.unicef-irc.org/publications/890-childrens-participation-in-justice-processes.html>
- Lamb, M., Orbach, Y., Hershkowitz, I., Esplin, P., & Horowitz, D. (2007).
“A Structured Forensic Interview Protocol Improves the Quality of Investigative Interviews with Children.” *Child Abuse & Neglect*, 31(11–12), 1201–1231
- Bailey, S., & Baird, K. (2018). “Child Sexual Abuse: Towards a Professional and Interagency Model.” *Journal of Child Sexual Abuse*
- Beckett, H., Warrington, C., & Ackerley, E. (2015) “Children’s Voices: A Review of Evidence on the Subjective Wellbeing of Children Involved in the Child Protection System.” University of Bedfordshire
- PROMISE Barnahus Quality Standards (2022)
<https://www.childrenatrisk.eu/promise/>
- Greijer, S., & Doek, J. (2016) “Terminology Guidelines for the Protection of Children from Sexual Exploitation and Sexual Abuse” (Luxembourg Guidelines)
<https://ecpat.org/wp-content/uploads/2021/05/Luxembourg-Guidelines-ENG.pdf>
- Protection of children against sexual exploitation and abuse - Child-friendly, multidisciplinary and interagency response inspired by the Barnahus model (2018),
<https://edoc.coe.int/en/children-s-rights/8003-protection-of-children-against-sexual-exploitation-and-abuse-child-friendly-multidisciplinary-and-interagency-response-inspired-by-the-barnahus-model.htm>
- National Society for the Prevention of Cruelty to Children (NSPCC, UK)
<https://learning.nspcc.org.uk/>
- ICMEC – Guidelines for Health Professionals on CSA Cases
<https://www.icmec.org/>

